

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

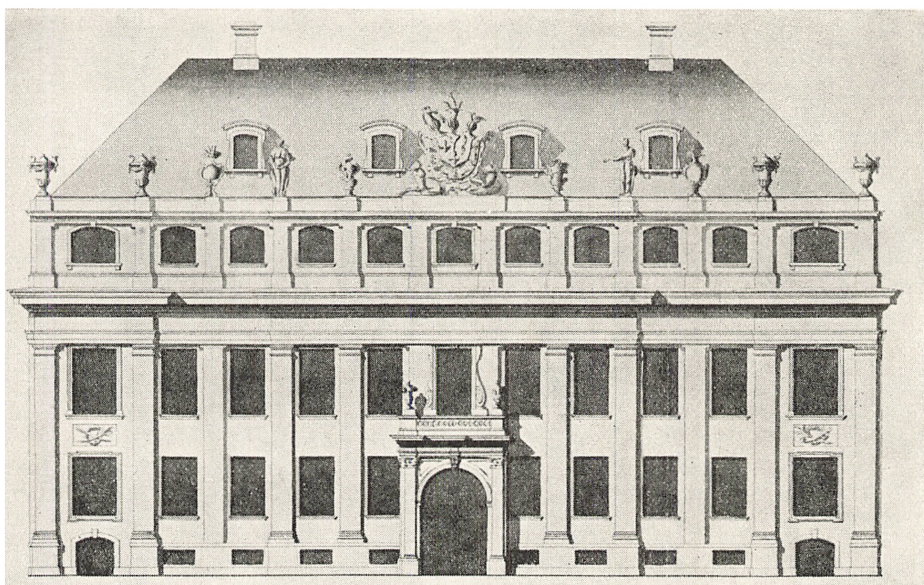
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DEN ALMINDELIGE BRANDFORSIKRING
FOR LANDBYGNINGER
1792–1942

Façade af det Altkönigs Palats

Façade du Palais de Holsten.

Façade des von Altkönigs Palats.

*Brandforsikringens Ejendom, Stormgade Nr. 10
København*

Efter en Tegning fra Tiden omkring 1760

BRANDFORSIKRINGEN GENNEM 150 AAR

af

JENS CHRISTENSEN

★

Udgivet 1942 af

Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger
oprettet ved kongelig Anordning af 1792

AFSNIT

	Side
Nogle Grundtræk	9
Brandforsikringens Styrelse	13
Repræsentantskabet	15
Dettes Udvalg:	
Forretningsudvalg	22
Revisionsudvalg	22
Bestyrelsesraad	22
Tilsynsraad	23
Kontroludvalg	24
Justitsministeriets Tilsyn	25
Direktionen	27
Hovedkontoret	31
Forretningsgangen før Aar 1800	38
Branddirektørerne	41
Kredsformændene	49
Vurderingsmændene	50
Forsikring efter Selvangivelse	55
Kontingentet	58
Optrævningen	68
Brandslukningsbidraget	70
Statistiken	72
Gruppeinddelingen	79
Forsikringsbestanden	84
Reserve- og andre Fonds	88
Brandskader	93
Genforsikring	102
Krigsforsikring	105
Konkurrenceforhold	107
Afsluttende Bemærkninger	118

FORORD

***D**A DEN ALMINDELIGE BRANDFORSIKRING FOR LANDBYGNINGER i 1892 rundede de 100 Aar, blev der udgivet et Jubilæumsskrift, der skildrede den forløbne Tids Forhold og Begivenheder i den Rækkefølge, hvori de var forekommet. Og ved 125-Aaret i 1917 optryktes Hundredeaarsskriftet, suppleret med et nyt Afsnit omhandlende de sidst forløbne 25 Aar.*

I nærværende Skrift er Stoffet opdelt anderledes end i de tidligere Skrifter, idet man nu har valgt at behandle de forskellige Dele af Brandforsikringens Organisation og andre særlige Forhold hver for sig op igennem alle 150 Aar. Formaålet dermed har været at gøre Udviklingen indenfor Brandforsikringen mere overskuelig; hvorvidt dette Formaal saa er naaet, derom maa andre jo dømme.

For de første 125 Aar er de tidligere Jubilæumsskrifter overvejende benyttet som Kilde, men Fremstillingen er mere sammentrængt, da det ikke er fundet fornødent at gentage alt fra de tidligere Skrifter, der stadig eksisterer og kan benyttes af særligt Interesserede, som maatte ønske yderligere at fordybe sig i Brandforsikringens Historie.

NOGLE GRUNDTRÆK

FRA TIDEN FØR 1792

LIGE saa længe Ilden har været kendt af Menneskene og været dem til Nytte og Glæde, har den ogsaa vist, at den kunde være en frygtelig Svøbe, der ikke nøjedes med at ramme den uforstandige, som selv havde sluppet Luen løs, men vildt og skaanselsløst slog ned paa skyldige og uskyldige. Med Glæden over Ildens Goder har derfor alle Dage – og ikke mindst i ældre Tider – været forbundet Bevidstheden om noget frygteligt, som man af al Evne maatte værges sig imod.

Noget Middel til at værges sig mod »Himlens Ild« havde man ikke, før Lynaflederen blev opfundet, og Brande ved Lynnedslag var derfor i hine Tider uafvendelige.

Heller ikke de Brandulykker, som skyldes menneskelig Uforstand i Omgang med Ilden, har nogensinde helt kunnet afværges, men i »gamle Dage« var Frygten for løssluppen Ild saa stor, at Ildebrande trods de ret primitive Forhold, hvorunder Ilden benyttedes, var ret sjældne. Til Gengæld kunde Brandene dengang paa Grund af brandfarligt Byggesæt og mangelfuldt Slukningsberedskab antage et langt større Omfang end i Nutiden, hvilket – i Forbindelse med, at der ikke var nogen Forsikring til at dække Tabet – utvivlsomt har bidraget til ældre Tidens Skræk for Ildebrand. Og maaske har tillige de haarde Straffe, som Datiden anvendte baade ved uagtsom og forsætlig Brandstiftelse, gjort sit til, at en Ildebrand stod for Bevidstheden som en forfærdelig Tildragelse. Ifølge Kong Christian den Femtes Danske Lov havde den, der gjorde sig skyldig i forsætlig Brandstiftelse, »forgjort sin Hals«; han skulde brændes eller stejles og desuden yde Erstatning til den Skadelidte samt anden Bod. Længere tilbage i Tiden kunde ogsaa uagtsom Brandstiftelse medføre Dødsstraf.

Danske Lov indeholdt iøvrigt en Bestemmelse, der kan betegnes som et Skridt i Retning af en begyndende Brandforsikring af Bygninger paa Landet, omend efter Nutids Begreber en meget mangelfuld Begyndelse. Bestemmelsen lyder saaledes: »Brænder nogen Bondegaard eller noget Hus, da skal Hus- »bonden (d. v. s. Godsejeren) og Bymændene hjælpe Bonden at opbygge »Gaarden eller Huset, hvis han ikke selv har Middel dertil.«

Grundbetragtningen for denne Bestemmelse har aabenbart været, at det

for Samfundet var nødvendigt, at brændte Bygninger blev genopførte, hvorimod man har ladet det være af underordnet Betydning, hvem der kom til at bære Omkostningerne derved, idet den Brandlidte skulde bygge for egen Regning, hvis han havde »Middel dertil«.

Slog det dog fejl paa den saaledes anviste Maade, fik den Brandlidte af Øvrigheden udstedt et »Brandbrev«, der gav ham Ret til, indenfor et nærmere fastsat Omraade, at indsamle Bidrag, altsaa ved et lovordnet Tiggeri, og undertiden ydedes der ogsaa Tilskud af den kgl. Kasse.

Hvor utilfredsstillende end dette Brandbrevs-System nu maa forekomme, viste det dog en forbavsende Levedygtighed, og det holdt sig længe efter, at der var givet alle Adgang til at dække sig ved Brandforsikring. I Slutningen af det attende Aarhundrede var det saaledes endnu ganske almindeligt paa Landet, at uformuende Brandlidte gik omkring for at indsamle Brandhjælpspenge, forsynede med Attester, der hyppigt ikke var udfærdigede af Øvrigheden, men af Præster, Sognefogder eller andre, og Tiggeriet udartede paa en saadan Maade, at Regeringen flere Gange maatte skride ind derimod. Endnu saa sent som i 1859 fandt Regeringen Anledning til at anmode Øvrigheden om at paase, at Tilladelsen til at benytte Brandbrev kun blev meddelt efter de engang givne Regler.

Som et yderligere Bevis paa, hvor rodfæstet Brandbrevs-Systemet har været, kan nævnes, at man endnu i vore Dage kan se Udtrykket »Brandhjælpspenge« anvendt i Stedet for Brandforsikringspræmie, og »Brandbrev« i Stedet for Police.

Omtrent samtidig med Danske Lov's Fremkomst blev af københavnske Husejere stiftet en Brandkasse for Bygninger i København, og i Aarene derefter startedes lignende Foretagender i en Række Købstæder, men hverken i København eller i Købstæderne fik disse Brandkasser synderlig Tilslutning.

I 1714 oprettedes den første Brandkasse for Bygninger paa Landet, men denne var kun for Præste-, Degne- og Skolebygninger i Sjællands Stiftamt.

Der maatte en virkelig Katastrofe til, inden en Brandforsikring af større Betydning dannedes, og en saadan Katastrofe indtraf ved den frygtelige Ildebrand, der udbrød i København den 20. Oktober 1728 og i Løbet af 4 Dage lagde de to Trediedele af Byen øde. Den Nød og Elendighed, som denne Brand foraarsagede, aabnede Øjnene for Nødvendigheden af at sikre sig økonomisk mod saadanne Ulykker. Regeringen tog nu Initiativet til Omdannelse af den københavnske Brandkasse, og ved kgl. Resolution af 26. Januar 1731 oprettedes Københavns Brandforsikring.

I Aarene derefter arbejdede Regeringen for Tilvejebringelsen af ordnede Forhold med Hensyn til Brandforsikring af Bygninger i Købstæderne og paa

Landet, og det første Resultat heraf blev Anordningen af 13. Januar 1761, hvorved Købstædernes Brandforsikring oprettedes.

Paa Landet var der i Mellemtiden oprettet mange smaa lokale Brandkasser, men de større Ejendomsbesiddere kunde ikke faa forsikret i disse, og derved – som det hedder i Anordningen af 1761 – »geraadede mange »af dem i en jammerlig Tilstand.«

I § 20 i Anordningen bestemtes derfor: »Skulle ellers nogen Proprietair eller »anden overalt paa Landet i Vort Rige Danmark ville for deres Bygninger »og Huse indtræde udi denne for Købstæderne anordnede Brandforsikring, »da skal det dennem Allernaadigst tilladt være, dog at de saadant forinden »udi Vores General Land-, Oeconomie- og Commerce-Collegio anmelder, »paa det at derfra det behøvende kan vorde foranstaltet og besørget.«

Det gik imidlertid meget langsomt med Indmeldelse af Landbygninger i den nyoprettede Brandforsikring.

Det var meget besværligt og dyrt at faa Indmeldelsen i Orden; selve Indmeldelsen kostede op til 20 Rdl., hvilket jo var et anseligt Beløb efter den Tids Forhold. Desuden nærede Landejendomsbesidderne nogen Frygt for at staa i Brandkasse sammen med Købstædernes Bygninger paa Grund af de lidet betryggende Forhold, som med Hensyn til Brandsikkerhed dengang gjorde sig gældende i Købstæderne. Denne Frygt tabte sig dog noget efterhaanden, og »for ej at discouragere de Lysthavende at lade sine Ejen»domme forsikre« indførte Regeringen forskellige Lempelser ved Indmeldelsen.

I Begyndelsen var det altsaa Landejendomsbesidderne, der nærede Frygt for at staa sammen med Købstadboerne, men efter nogle Aars Forløb vendtes Forholdet om, idet Husejerne i Købstæderne, efter at der var indtruffet nogle store Landbrande, forlangte sig fritaget for Samhørighed med Landejendommene.

For at dæmpe den Utilfredshed, der saaledes var kommet til Orde fra Købstædernes Side, nedsatte Regeringen en Kommission til at undersøge Forholdet og fremkomme med en Betænkning, men Kommissionen naaede ikke et tilfredsstillende Resultat.

Regeringen tog derefter selv Sagen i sin Haand og indhentede foreløbig en Række Erklæringer om Spørgsmaalet fra Ejendomsbesiddere, Præster, Degne og flere i hele Landet, ialt 4000 Erklæringer.

Disse Erklæringer gav dog ikke megen Vejledning, men nogle af dem er ret karakteristiske for den Tid. F. Eks. svarer Degnen i Gadstrup (Roskilde-Egnen) følgende: »Naar jeg bliver nærmere underdanigst underrettet om »Indretningen, vil jeg pligtskyldigst og taknemmeligst overveje, om jeg bør »interessere paa min Degneboligs Vegne«.

Et andet Svar lød saaledes: »Jeg ønsker helst at hvile i den Allerhøjestes »Tilsyn og Varetægt, visende selv al mulig Tilsyn og Forsigtighed«.

Andre vilde ikke have en Brandforsikring oprettet, fordi Folk derved vilde fristes til at ødelægge deres Bygninger for at faa dem bygget op igen paa Assurancens Regning, og der var kun 480 af de adspurgte 4000, der udtalte sig for Oprettelse af en Brandforsikring for Bygninger paa Landet.

Men i 1792 udgjorde Forsikringssummen for Landejendomme i Købstædernes Brandforsikring et saa stort Beløb, at Regeringen fandt Summen tilstrækkelig som Grundlag for Oprettelse af en særlig Forsikring, og ved kgl. Anordning af 29. Februar 1792 oprettedes Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger, der traadte i Virksomhed den 1. Juli samme Aar med en Forsikringssum af ca. 9 Millioner Rdl. Kurant, svarende til 15 Millioner Rigsbankdalere eller 30 Millioner Kr.

BRANDFORSIKRINGENS STYRELSE

BRANDFORSIKRINGEN oprettedes, som foran nævnt, af Regeringen, som derfor ogsaa blev Brandforsikringens øverste Styrelse.

Overbestyrelsen henlagdes under det kgl. General Land-, Oekonomi- og Kommerce-Kollegium. Ved kgl. Reskript af 9. Februar 1816 overgik Bestyrelsen til det kgl. danske Kancelli og ved Ministeriernes Oprettelse ifølge kgl. Kundgørelse af 24. November 1848 til Justitsministeriet.

I den lange Aarrække fra 1792 til 1857 styredes Brandforsikringen helt som et Statsanliggende, bygget paa Anordninger og andre Regeringsakter, men i 1857 ændredes dette Forhold derved, at der oprettedes et Repræsentantskab, som deltog i Styrelsen, og i 1872 – ved Lov af 23. April 1870 – udskiltes Brandforsikringen fra Justitsministeriet som en selvstyrende Institution under Tilsyn af Ministeriet.

Denne Udvikling, fra fuldt Statsstyre til et Repræsentantskabs Medvirken og derefter Selvstyre under Justitsministeriets Tilsyn, genspejler de politiske Rørelser i vort Land i det samme Tidsrum.

I Slutningen af det attende og langt ind i det nittende Aarhundrede var det efter de herskende politiske Forhold naturligt, at en Institution som Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger helt stod under Regeringens Styrelse, men efterhaanden som de politiske Frihedsønsker gjorde sig gældende, maatte Brandforsikringen – med de betydelige økonomiske Interesser, som for Befolkningen var knyttet dertil – naturnødvendigt blive Genstand for offentlig Drøftelse med Krav om Ændringer i Styresæt og Virkemaade.

Allerede i Provinsialstændernes Tid ses Brandforsikringens Forhold gentagne Gange inddraget i Stænderforsamlingernes Forhandlinger, og efterhaanden som Kravene om Medbestemmelsesret paa andre Omraader blev stærkere, skærpedes ogsaa Kravene om mere Indseende med Brandforsikringens Anliggender; endvidere rejstes der forskellige Steder i Landet Bevægelser for Oprettelsen af nye Brandforsikringsforeninger for Bygninger.

For at imødekomme Kravene og saavidt muligt standse Bevægelsen for Oprettelse af nye Foreninger iværksatte Regeringen en Omordning af Brandforsikringen, og Loven af 4. Marts 1857, der i mange Henseender sætter Skel i Brandforsikringens Historie, udkom.

I Henhold til denne Lov dannedes et Repræsentantskab paa 15 Medlemmer, en klassificeret Kontingent-Tarif indførtes, og over hele Landet udnævntes Sognevurderingsmænd til at foretage de almindelige Vurderinger til Brandforsikring, ligesom andre Reformers indførtes.

Den foretagne Omformning var saaledes af ret betydelig Rækkevidde, men i det lange Løb kunde den dog ikke tilfredsstille Fordringerne. Ligesom Stænderforsamlingerne afløstes af den lovgivende Rigsdag, saaledes blev ogsaa for Brandforsikringens Vedkommende den Medbestemmelsesret, der var tillagt Repræsentantskabet ved Loven af 4. Marts 1857, efter 15 Aars Forløb afløst af det Selvstyre under Justitsministeriets Tilsyn, som indførtes ved Loven af 23. April 1870.

Da denne Lov stadig er Brandforsikringens Grundlov, gengives den her i sin Helhed:

§ 1.

Fra 1. April 1872 udsøndres den almindelige Brandforsikring for Bygninger paa Landet fra Justitsministerens Bestyrelse og stilles under hans Tilsyn paa den Maade, som det ved en Vedtægt for Forsikringens fremtidige Indretning og Bestyrelse nærmere bestemmes efter Forhandling imellem Ministeren og Forsikringens Repræsentantskab.

§ 2.

Fra samme Tid har Forsikringens Repræsentantskab den besluttende Myndighed i alle Forsikringens Anliggender paa følgende Betingelser:

- a) at Brandforsikringens nuværende Navn bibeholdes;
- b) at alle dens Interesenter skulle være solidarisk ansvarlige i forhold til deres Forsikringssummer for de Forsikringen paahvilende Forpligtelser;
- c) at Forsikringen vedbliver at staae aaben for alle private eller offentlige Bygninger, som ere forsvarlig indrettede imod Brandfare; igjennem Vedtægten træffes nærmere Bestemmelse om, hvad der som Bygningstilbehør kan fordres optaget under Forsikringen, hvilke Bygninger paa Grund af deres Benyttelse undtagelsesviis kunne udelukkes fra Forsikringen, samt om, hvorledes der bliver at forholde med Hensyn til Bygningers Udskættelse af Forsikringen eller Medsættelse af de indtegnede Forsikringssummer paa Grund af Bygningernes brandfarlige Indretning, mangelfulde Vedligeholdelse eller lignende Grunde;
- d) at ingen under Forsikringen indtegnat Bygning maa udskættes af samme paa Grund af resterende Kontingent, ikke heller efter Begjæring af Ejeren eller den, der ligeoverfor Forsikringen træder i Ejers Sted, udskættes af Forsikringen eller forsikres under sin Værdi, forinden den, der begjærer Udskættelsen eller Medsættelsen, har tilvejebragt Samtykke dertil fra alle dem, der paa den

Tid, da Udslættelsen eller Nedsættelsen skal finde Sted, ere indtegnede i Pantebogen som Pantekreditorer, saavel som fra dem, der isvrigt ved thinglæste Kjøbecontracter eller andre Overdragelsesdokumenter, Udlægsforretninger eller deslige have erhvervet Udkomster til Ejendommen; om Udslættelsen eller Nedsættelsen skal derhos være gjort Paategning paa de udstedte Panteobligationer, dog kun forsaauidt i disse er udtryffeligg betinget Forsikring i den almindelige Brandforsikring for Landbygninger;

- e) at Brandhjælpen skal anvendes til de afbrændte og beskadigede Bygningers Gjenopbyggelse eller Istandsættelse; dog at Justitsministeren med Panthaveres og andres Vedkommendes Indvilligelse efter Bestyrelsens Indstilling derfra kan meddele Undtagelse;
- f) at Brandhjælpen, naar Ejerens Ret til samme forbrødes paa Grund af, at Skaden hidrører fra hans Forsæt eller Uagtsomhed, forbeholdes Panthaverne og de andre i Citr. d nævnte Vedkommende, forsaauidt de ikke paa anden Maade kunne blive holdte skadesløse af Ejerens øvrige Formue;
- g) at Bestyrelsen er pligtig til aarlig at offentliggjøre Forsikringens Regnskab og heraf at indsende et Exemplar til Justitsministeriet;
- h) at Bestyrelsen er pligtig til, paa Anfordring og uden Betaling, at meddele vedkommende Politivirighed Oplysning om de indtegnede Forsikringer, og i Tilfælde af Brandskade Oplysning om Branderstatningens Størrelse;
- i) at Justitsministerens Samtykke udfordres til enhver Forandring i Forsikringens Vedtægt og Tarif samt i Henseende til Reglerne for Repræsentantskabets Valg og Sammensætning.

§ 3.

Fra den Tid, da den i §§ 1 og 2 ommeldte Ordning træder i Kraft, ophæves Brandforsikringsanordning for Landet af 29. Februar 1792 saavel som de sig dertil sluttende senere Love og Anordninger; dog skulle de Ejeren paahvilende Brandhjælpsspenge fremdeles i Overensstemmelse med Forordningen angaaende Amtstue-Oppebørsler m. m. af 8. Juli 1840 § 2 have Fortrinsret næstefter de kongelige Skatter og, naar de ikke i rette Tid erlægges, kunne inddrives ved Udpantning. For Thinglæsning af de i § 2 Citr. d. ommeldte Paategninger, hvor saadan er fornøden, erlægges intet Gebyr.

REPRÆSENTANTSKABET

Det Repræsentantskab paa 15 Medlemmer, som oprettedes ved Loven af 4. Marts 1857, blev foreløbig dannet paa den Maade, at Amtsraadene anmodedes om at bringe nogle Mænd i forskellige Livsstillinger i Forslag, hvor-

efter Justitsministeriet blandt de saaledes foreslaaede valgte Medlemmerne. Det har aabenbart fortrinsvis været Rigsdagsmænd, der blev foreslaaet af Amtsraadene, idet kun 3 Repræsentanter valgtes udenfor Rigsdagen. Af de 12 fra Rigsdagen valgte Repræsentanter var 5 fra Landstinget og 7 fra Folkestinget.

Dette første Repræsentantskab, der kun var at betragte som foreløbigt, samledes til et forberedende Møde i December 1857, og ved dets Sammentræden i Maj 1858 blev der af Justitsministeriet forelagt et Forslag om Repræsentantskabets Sammensætning, hvilket med nogle Ændringer vedtoges. Ifølge den derom udfærdigede Bekendtgørelse af 18. Juni 1858 skulde der være 22 Repræsentanter, nemlig 1 for hver Amtsraadskreds og 1 for Københavns Forstæder, og for at de Interesser, der var knyttet til de forsikrede Ejendomme efter disses Forskellighed, kunde blive repræsenteret, skulde 4 af Repræsentanterne besidde en Ejendom med Forsikringsværdi over 40.000 Kr., 4 en Ejendom mellem 10.000 og 40.000 Kr., 4 mellem 4.000 og 10.000 Kr., 4 under 4.000 Kr., 4 skulde vælges mellem Ejere af Kirker eller industrielle Ejendomme og 2 kunde vælges frit. Hvert Amtsraad og Københavns Magistrat indstillede 5 Interessenter under Iagttagelse af det nævnte Forhold, og blandt disse valgte Justitsministeriet Repræsentanterne.

Disse Bestemmelser blev ifølge Bekendtgørelse af 19. Juni 1865 forandrede saaledes, at Justitsministeriet for hver Amtsraadskreds (Forstæderne), hvis Forsikringssum oversteg 40 Mill. Kr., valgte uden Hensyn til Klasserne endnu 1 Repræsentant, idet dog det forøgede Antal udenfor Klasserne ikke maatte overstige 5. Amtsraadene (Magistraten) skulde derfor foreslaa 2 Medlemmer for hver af de i 1858 bestemte Valgklasser.

Derved fik de store Amtsraadskredse en fyldigere Repræsentation. Efter at 4 Kredse havde faaet 2 Repræsentanter, naaede samtidig 2 Kredse 40 Mill. Kr., hvorved Spørgsmaalet opstod, om der overhovedet kunde indtræde flere end endnu en 5. Repræsentant. Efter Forhandling mellem Justitsministeriet og Repræsentantskabet antog man imidlertid den Fortolkning af Bekendtgørelsen af 1865, at der for hver Kreds med 40 Mill. Kr. skulde vælges 2 Repræsentanter, og at Valget de 5 første Gange var frit uden Hensyn til Klasserne, hvorimod det sjette, syvende Valg o. s. v. atter skulde foretages med fornødent Hensyn til Klasseinddelingen. Paa den Maade blev der efterhaanden 7 Kredse med 2 Repræsentanter, hvorved Repræsentantskabet kom til at bestaa af ialt 29 Medlemmer.

Med Hensyn til Repræsentantskabets Myndighed bestemte Loven af 4. Marts 1857 § 22, at det paa Kongens Approbation kunde vedtage Forandring i Tarifen og træffe Bestemmelse om Foreningens fremtidige Besty-

relse. Saa knappe som Ordene er, gav de øjeblikkelig Anledning til Tvivl om, hvor vidt Repræsentantskabets Myndighed lige overfor Lovgivningsmagten strakte sig. Et efter Justitsministeriets Forslag i 1859 af Repræsentantskabet vedtaget Regulativ om dets Myndighed kunde selvfølgelig ikke gøre Stillingen synderlig klarere, da man var bundet ved en Lovbestemmelse, og Regulativet fremtræder derfor, foruden at gentage Lovens Ord, kun med de vage Udtryk, at Repræsentantskabet har det øverste Tilsyn med Forsikringens Anliggender og Ret til at gøre Forslag om Forandringer i dens organiske Bestemmelser, hvorhos det vedtoges, at der hvert Aar skulde forelægges det en Oversigt over Regnskabet, en Beretning og en Finans-Kalkule for det kommende Aar. Det følte derfor saavel fra Justitsministeriets som fra Repræsentantskabets Side som nødvendigt, at der blev fastsat mere bestemte Grænser, og at Repræsentantskabets Myndighed blev udvidet. Med Tilslutning af Repræsentantskabet forelagde Regeringen under 5. Januar 1860 Rigsdagen et Lovforslag, som gik ud paa, at Repræsentantskabet bemyndigedes til paa Kongens Approbation at vedtage Forandringer i de Bestemmelser, ved hvilke Forsikringens indre Forhold ordnedes. Eftertrykket laa her paa Ordet »indre«, og Landstinget, hvor Sagen først var for, mente med dette for Øje at kunne se bort fra de formelle Tvivl om, hvorvidt en anden Forsamling end Rigsdagen kunde forandre gældende Lovbestemmelser, hvorfor dette Ting vedtog Forslaget. Indflydelsesrige Medlemmer af Folketinget tog derimod anderledes paa Forslaget ved Behandlingen i dette Ting, og den Anskuelse kom straks til Orde, at Brandforsikringen helst maatte overgives til dens Medlemmers egen Bestyrelse ved at udsondres fra Regeringen; Flertallet i det nedsatte Udvalg vilde derfor heller ikke indrømme Repræsentantskabet den attraaede Myndighed, saalænge Foreningen bestyredes som et Statsinstitut, og dets Forslag tilsigtede gennem en almindelig Lov om Forsikringsforeninger for Landbygninger at løse Den almindelige Brandforsikring ud fra Statsmagten. I Overensstemmelse hermed opstillede Udvalgets Flertal et helt nyt Lovforslag, som gik ud paa at forandre Den almindelige Brandforsikring til et privat Institut med visse Begunstigelser, hvorhos der skulde kunne indrømmes andre Foreninger ganske den samme Stilling. Dette Forslag blev vedtaget, men kom ikke til Landstinget, inden Samlingen blev sluttet, og Sagen var dermed bortfaldet – for den Gang. Forsøget paa at faa Repræsentantskabets Myndighed nærmere fastlagt var saaledes bristet, men dermed var intet forandret i det gode Forhold mellem Justitsministeriet og Repræsentantskabet; man maatte arbejde videre med de Myndighedsregler, man havde, og det gjorde man saa godt i alle de følgende 12 Aar, at Forhandlingerne mellem Ministeriet og Repræsentantskabet uafbrudt

frembød Skuet af Velvilje, Hensynsfuldhed og fælles Bestræbelser for at virke bedst muligt til Brandforsikringens Gavn.

Dette gode Forhold mellem Justitsministeriet og Repræsentantskabet gav sig ofte Udtryk ved Repræsentantskabsmøderne, og særlig ved to bestemte Lejligheder viste det sig, hvor nødigt Repræsentantskabet saa den nære Tilknytning til Justitsministeriet løsnet. Første Gang var, da Repræsentantskabet holdt Møde i 1860 efter den ovenfor omtalte Rigsdagsforhandling; næste Gang var i 1869, da Justitsministeren gjorde Repræsentantskabet bekendt med Lovforslaget om Brandforsikringens Udsondring fra Justitsministeriet, det Forslag, der senere blev til Loven af 23. April 1870.

Der blev hvert Aar i Maj Maaned holdt Møde undtagen i Krigsaaet 1864, og ekstraordinært Møde holdtes i Sommeren 1871 og Januar 1872 til Gennemførelse af de Forandringer, som den til 1. April 1872 forestaaende Omordning krævede.

Den før 1872 gældende Valgordning for Repræsentantskabet, hvorefter i Landdistrikterne Amtsraadene og i Københavns Forstæder Magistraten indstillede og Justitsministeren valgte Repræsentanterne, maatte nødvendigvis ændres ved Brandforsikringens Overgang til Selvstyre, og i den Vedtægt, som ved Overgangen afløste Anordningen af 29. Februar 1792, blev derfor optaget Bestemmelser om, hvorledes disse Valg skulde foregaa. For at undgaa en omfattende Ændring straks af Repræsentantskabets Sammensætning, tilstræbtes der dog ved Nyordningen en vis Lighed med den tidligere Ordning. Efter de nye Vedtægtsbestemmelser skulde der være 33 Repræsentanter imod tidligere 29, og denne Forøgelse skete i første Omgang ved, at Repræsentantskabet supplerede sig med 4 Medlemmer. Fremtidig skulde saa 22 af de 33 Repræsentanter vælges blandt Valgkandidater, der var valgt af Interessenterne, medens de resterende 11 valgtes af de 22 Repræsentanter, der var valgt blandt Interessenternes Valgkandidater. De 22 Repræsentanter skulde være saaledes fordelt, at der var 1 Repræsentant for hver Amtsraads-kreds og 1 for Københavns Forstæder; af de 11 Repræsentanter skulde 5 være for Jylland og 6 for Øerne, men dog aldrig mere end 1 i hver Valgkreds. Af de 22 Repræsentanter skulde 8 fremgaa af Valg ved Interessenter med Forsikringssum indtil 16.000 Kr. for almindelige Landbrugsbygninger (1. Valgklasse), 7 af Valg ved Interessenter med Forsikringssum over 16.000 Kr. for lignende Bygninger (2. Valgklasse) og 7 ved Valg af Interessenter med Bygninger af anden Art (3. Valgklasse). Af de 11 Repræsentanter skulde 3 henhøre til 1. Klasse, 4 til 2. Klasse og 4 til 3. Klasse. Valgkandidatvalget

foregik paa den Maade, at Interessenterne af 1. Klasse i hver Valgkreds valgte en Valgmand for hver Kommune, hvorefter Valgmændene for 1. Klasse og Interessenterne i 2. og 3. Klasse valgte hver Klasse for sig 3 Valgkandidater; i 2. og 3. Klasse gav et Forsikringsbeløb af indtil 16.000 Kr. 1 Stemme og derefter hvert Beløb af fulde 16.000 Kr. 1 Stemme yderligere indtil højst 10 Stemmer. For Bornholm og Københavns Forstæder var afvigende Regler givet. Blandt de foreslaaede Valgkandidater foretog Bestyrelsesraadet, forstærket med et Udvalg af Repræsentantskabet, det fornødne Valg under Iagttagelse af de angivne Regler.

Valgmaaden var, som nævnt, stærkt præget af Bestræbelserne for at skabe en lempelig Overgang fra den hidtil gældende Valgordning, og for saa vidt var Ordningen velegnet, omend temmelig indviklet. Foruden det nævnte Formaal naaedes dog ogsaa at give Interessenterne nogen Indflydelse paa Valget af Repræsentanterne, og at faa alle Forsikringsklasser og de forskellige Landsdele forholdsmæssigt repræsenterede.

Omvalg efter de nye Regler skete for de 22 Repræsentanters Vedkommende i 1873 i det halve Antal Valgkredse og i 1877 i den anden Halvdel. Af de 11 Repræsentanter afgik 6 i 1875 og 5 i 1879.

Repræsentantskabet indsaar dog, at ovennævnte Valgordning ikke kunde blive mere end en midlertidig Tilstand i Overgangen fra Regeringsstyrelse til Selvstyre, og allerede i 1882 vedtog Repræsentantskabet nye Regler for dets Valg og Sammensætning med det Formaal at give Interessenternes Valgret et mere fyldigt Indhold; man forlod Valgkandidatsystemet og opgav den Gruppe, der fremkom ved Repræsentantskabets eget Valg. Interessenterne udenfor København og Frederiksberg deltes i 2 Valgklasser efter Ejendommenes Forsikringssum. Grænsen mellem Klasserne blev sat ved 24.000 Kr., saaledes at Tilhørsforholdet til 1. eller 2. Valgklasse ahang af, om Forsikringssummen var under eller over 24.000 Kr. Interessenterne skulde nu selv vælge deres Repræsentanter, men af Hensigtsmæssighedshensyn lod man den talrige 1. Valgklasse vælge middelbart gennem Valgmænd, der senere træder personlig sammen, ligesom Interessenterne i 2. Valgklasse, og foretager det endelige Valg. For Københavns Forstæder og Frederiksberg Kommune valgtes Repræsentanterne af samtlige Interessenter direkte og uden Klassedeling.

Herefter kom Repræsentantskabet til at bestaa af 47 Medlemmer, de 46 valgte af Interessenterne, lige mange for hver af de to Valgklasser, og 1 tilforordnet af Justitsministeriet som Repræsentant for de under Staten hørende Forsikringer, hvilke ikke paa anden Maade kunde udøve Stemmeret, men dog repræsenterede over 100 Mill. Kr. Tallet 46 fremkom ved, at hver

af de 21 Amtsråds kredse havde 2 Repræsentanter, Københavns Forstæder 3 og Frederiksberg Kommune 1. I 1888 blev der gjort den Tilføjelse til de nye Valgbestemmelser, at ogsaa Fæstere kan udøve Valgret, naar de selv tilsvare Brandkontingentet.

I ovennævnte Valgordning af 1882 skete der ved Repræsentantskabssamlingen i 1897 den Ændring, at Københavns Forstæder og Frederiksberg fik 3 Repræsentanter flere end tidligere, og disse Distrikter havde derefter henholdsvis 5 og 2 Repræsentanter; men bortset derfra forblev Valgordningen fra 1882 uforandret indtil 1908. Det havde vel nogle Gange i Mellemtiden været paa Tale at ændre Repræsentantskabets Sammensætning, men man havde dog ikke fundet tilstrækkelig Anledning til at gaa i Gang med gennemgribende Ændringer. Til Gengæld skete Forandringen ret pludselig, da den endelig fandtes paakrævet, idet der indkaldtes til ekstraordinært Repræsentantskabsmøde om Sagen i Slutningen af Februar 1908, og det, der kom ud deraf, var af meget betydelig Rækkevidde. Anledningen til hurtig Handling fandt man særlig deri, at 3 nye Bygningsbrandforsikringselskaber oprettedes i Løbet af mindre end et Aar; Selskaberne var »Danske Grundejeres Brandforsikring«, »Husmandsbrandkassen« og »Vermund«. Indenfor Den almindelige Brandforsikring mente man, der maatte gøres noget ekstraordinært for at imødegaa Angrebene fra de nye Selskaber, og en Omdannelse af Repræsentantskabet paa Basis af en mere demokratisk Valgordning end den hidtil gældende ansaas for at være et virksomt Middel i saa Henseende.

Ved det nævnte ekstraordinære Møde fremsattes fra Tilsynsraadets Side to Forslag til en Valgordning, det ene betegnet »principalt«, det andet »subsidiært«. Aarsagen til, at der fremsattes to Forslag, var, at der ikke i Tilsynsraadet kunde opnaas Enighed om eet Forslag, og det viste sig, at det, der delte Tilsynsraadet i to Lejre, virkede paa samme Maade, da Forslagene kom til Debat i Repræsentantskabet. Stridsspørgsmaalet var: direkte eller indirekte Valg. Valgene i Landdistrikterne skulde foregaa amtsvis, og Tilhængerne af indirekte Valg holdt paa, at kun ved Afstemning gennem Valgmænd eller Sendemænd vilde alle Interessenter i Amtet blive stillet paa lige Fod, da de Interessenter, der boede nærmest Valgstedet, vilde faa for stor Indflydelse paa Valget, naar dette skete ved direkte Stemmeafgivning og kun eet Sted i Amtet. Den anden Part holdt imidlertid stærkt paa, at kun det direkte Valg var virkelig demokratisk, og da der var almindelig Enighed om, at nu skulde Valgordningen i hvert Fald være demokratisk, lykkedes det

endelig efter 3 Dages lange og trange Forhandlinger at opnaa et knebent Flertal for det principale Forslag: det direkte Valg. Medvirkende til, at det trods strid Modvind tilsidst lykkedes at bjerge det principale Forslag i Land, har det utvivlsomt været, at dette ændredes paa et for det siddende Repræsentantskab vigtigt Punkt, idet Forslagets oprindelige Bestemmelse om, at samtlige Repræsentanter skulde afgaa den 1. Juni 1908, ændredes til, at de nye Valg kun skulde gælde det Antal Medlemmer, hvormed Repræsentantskabet efter de nye Regler skulde suppleres. Ligesom ved tidligere Lejlighed viste det sig ogsaa her, at der lagdes megen Vægt paa at undgaa bratte Omskiftelser indenfor Repræsentantskabet.

Valgperioden blev sat til 8 Aar, men Valg skulde afholdes hvert 4. Aar for Halvdelen af Valgkredsene. Samtidig med Valget af Repræsentanter skulde der vælges Suppleanter for disse.

Forslaget angaaende Repræsentantskabets Sammensætning stod iøvrigt i nøje Forbindelse med et samtidig forelagt og vedtaget Forslag til Ændringer i Tarifen, hvorefter de forsikrede Ejendomme blev inddelt i flere særlige Tarifgrupper end tidligere, idet Følgen heraf var, at ogsaa Antallet af Repræsentanter skulde forøges, for at de forskellige Tarifgrupper kunde faa en ligelig Repræsentation. Det Antal Repræsentanter, som Interessenterne hidtil havde valgt, var 46, men ved Ændringen i 1908 forøgedes Antallet til 95, nemlig 4 for hvert Amt, 7 for Københavns Forstæder og 4 for Frederiksberg. I Amterne valgtes 1 Repræsentant for de mindre Landejendomme, 1 for de mellemstore Landejendomme og 1 for de store Gaarde samt 1 for Handel, Haandværk, Industri og bymæssig Bebyggelse.

Antallet af Repræsentanter er senere forøget til 107, idet Sønderjylland ved Genforeningen med Danmark inddeltes i 2 Valgkredse med hver 4 Repræsentanter, og Københavns Forstæder, paa Grund af stærk Vækst i Forsikringsbestanden, fik 4 Repræsentanter yderligere (ialt 11) i 1934; men Grundlaget for Repræsentantvalgene er i det væsentlige uforandret fra 1908. I det store og hele kan Ordningen formentlig ogsaa betegnes som tilfredsstillende, omend Tiden har vist, at den Modstand, der ved Repræsentantskabssamlingen i 1908 kom saa stærkt til Orde overfor direkte Valg med kun eet Valgsted i hvert Amt, ikke var ubegrundet, idet Valgdeltagelsen naturnødvendigt maa blive størst i den Del af Valgkredsen, der ligger Valgstedet nærmest. For at ændre dette Forhold og gøre det lige let for alle Interessenter i Valgkredsen at afgive Stemme stillede Direktionen i 1938 Forslag om Stemmeafgivning ved Indsendelse af Stemmesedler i Stedet for en Rejse til Valgstedet, men ved Forslagets Behandling i Repræsentantskabet viste det sig, at Tiden ikke var moden til en saadan Reform.

REPRÆSENTANTSKABETS UDVALG

Det ved Loven af 4. Marts 1857 dannede Repræsentantskab holdt sit første ordinære Møde i Maj 1859. Ved dette Møde vedtog Repræsentantskabet et Regulativ om sin Forretningsorden, hvori bl. a. blev fastsat, at der i hver ordinær Samling skulde vælges et

FORRETNINGSUDVALG

paa 5 Medlemmer til imellem Samlingerne at afgive Betænkning over de Spørgsmaal, Justitsministeriet maatte have Anledning til at forelægge det; og det kan her bemærkes, at de Sager, over hvilke Udvalgets Betænkning i de følgende Aar indtil 1872 æskedes, for det meste var tvivlsomme Erstatningsspørgsmaal, og at der aarligt har været indtil 15 saadanne Sager.

I Samlingen 1860 vedtoges det paa samme Maade hvert Aar at vælge et

REVISIONSUDVALG

paa 2 Medlemmer til at gennemgaa Aarsregnskabet; og da der i 1861 blev givet et Regulativ om Reservefonden, indeholdt dette den Bestemmelse, at samme Udvalg skulde udtale sig om de tilbudte Panters Godhed.

I den Vedtægt, som ved Brandforsikringens Udskillelse fra Justitsministeriet afløste Anordningen af 29. Februar 1792, var det bestemt, at der skulde oprettes et

BESTYRELSESRAAD

paa 8 Medlemmer, og da dette Bestyrelsesraad sammen med den administrerende Direktør skulde foretage det fornødne til Forberedelse af Overgangen fra den ministerielle Styrelse til Selvstyre, maatte det nye Bestyrelsesraad vælges nogen Tid før Brandforsikringen kunde begynde sin Virksomhed som selvstyrende Institution. Valget fandt derfor Sted ved en ekstraordinær Repræsentantskabssamling i Juli 1871.

Saaledes som Vedtægten i 1872 blev givet, havde Bestyrelsesraadet »den overordnede Bestyrelse«; særlig skulde Raadet forelægge Repræsentantskabet de Sager, der hørte under sammes Afgørelse. Under Bestyrelsesraadet som overordnet Bestyrer besørgede Direktionen de den centrale Forvaltning vedkommende Forretninger efter Vedtægten og Raadets Anordning, hvorved nærmest maatte forstaaes, at Direktionen var henvist til at handle efter de engang fastslaaede Regler, og forsaavidt det var paalagt Direktionen at have Opmærksomheden henvendt paa mulig ønskelige Forandringer, strakte dette

sig kun til, at den skulde forebringe Raadet sine Tanker og Forslag. Kun Raadet fremtraadte overfor Repræsentantskabet og Omverdenen som det Organ, hvem Ledelsen baade tilkom og paahvilede. Som det fremgaar af de ledsagende Bemærkninger til et Forslag til Vedtægtsændring, som Bestyrelsesraadet i 1882 forelagde Repræsentantskabet, og som dette vedtog, var det dog i Aarenes Løb kommet til at staa Bestyrelsesraadet klart, at Raadets Stilling saavel ud- som indadtil var uheldig, fordi Raadets Sammensætning og Virkemaade ikke passede til saadan Opgave og Ansvar, medens paa den anden Side Direktionen heller ikke havde faaet den Myndighed og det Ansvar, som naturligt tilkom og paahvilede den. Forslaget gik derfor ud paa at give Direktionen større Myndighed og Ansvar, medens Bestyrelsesraadet, som Repræsentantskabets staaende Udvalg, skulde føre Tilsyn med Direktionens Forretningsførelse, afgøre de særlig til det henlagte Sager, træde i Repræsentantskabets Sted, hvor dettes Medvirkning udkrævedes, uden at dog en Sammenkaldelse maatte være fornøden, og endelig med sin Betynkning ledsage de Forslag, der af Direktionen forelagdes Repræsentantskabet.

For yderligere at understrege den skete Ændring i Bestyrelsesraadets Stilling, ændredes Raadets Navn til

TILSYNSRAADET

I Perioden fra 1882 til 1908, i hvilken ingen Forandring af Betydning foregik med Repræsentantskabets Sammensætning, forblev ogsaa Reglerne for Tilsynsraadets Valg og Sammensætning uforandrede. Raadet bestod af Justitsministerens Tilforordnede og 8 Medlemmer, valgte af Repræsentantskabet ved frit Valg blandt dettes Medlemmer.

En Forandring i Raadets Sammensætning skete først i Februar 1908 samtidig med Forandringen i Repræsentantskabets Sammensætning. Tilsynsraadet kom herefter til at bestaa af 11 Medlemmer valgt af Repræsentantskabet saaledes, at Københavns Forstæder med indlemmede Distrikter fik 2 Medlemmer, Frederiksberg Kommune 1 Medlem, hver af Tarifgrupperne 2 A, 2 B, 3 A og 3 B 1 Medlem, og 4. Tarifgruppe og 5.-6. Tarifgruppe hver 2 Medlemmer. Tilsynsraadets Funktionstid sattes til 4 Aar, saaledes at der skulde foretages Nyvalg, hver Gang ordinært Repræsentantvalg havde fundet Sted.

Disse Regler for Udvælgelse af de 11 Tilsynsraadsmedlemmer er stadig gældende, men da de sønderjydske Landsdele kom til, vedtoges det at optage en Repræsentant for Sønderjylland i Tilsynsraadet, som derved kom til at bestaa af 12 Medlemmer.

Aaret efter den i 1908 foretagne Ændring af Tilsynsraadets Sammensætning vedtog Repræsentantskabet, at Tilsynsraadet af sin Midte skulde vælge 3 Medlemmer til et

KONTROLUDVALG,

hvis Opgave skulde være paa Tilsynsraadets Vegne at føre nærmere Tilsyn med Forretningsførelsen.

Med Hensyn til Kontroludvalgets Sammensætning bestemtes det i Vedtægten, at 1 Medlem skal være for Københavns Forstæder og Frederiksberg Kommune og 2 Medlemmer for det øvrige Land.

I en længere Række af Aar holdt Tilsynsraadet ligesom det tidligere Bestyrelsesraad kun 5 à 6 Møder aarligt, men efterhaanden som Arbejdet voksede, forøgedes ogsaa Antallet af Møder, og der holdes nu normalt 8 Tilsynsraads-møder aarligt. Kontroludvalget har almindeligvis det dobbelte Antal Møder.

Foruden Kontroludvalget har Tilsynsraadet et permanent Udvalg til Behandling af Lønningsforhold, hvilket Udvalgs Medlemmer tillige udgør Tilsynsraadets Repræsentation i Bestyrelsen for Pensionskassen for Brandforsikringens Tjenestemænd efter denne Kasses Oprettelse i 1937, og i Aarenes Løb har der flere Gange været nedsat andre Udvalg af Tilsynsraadet til Behandling af særlige Anliggender.

Repræsentantskabet har haft følgende Formænd:

Lensgreve C. E. Krag-Juel-Vind-Frijs	1859–1860 og 1862–1865
Kammerherre N. F. B. Sehested	1861 og 1868
Kammerherre G. D. R. Grüner	1866–1867 og 1869–1872
Indenrigsminister H. P. Ingerslev	1872–1885
Lensbaron K. T. T. O. Reedtz-Thott	1886–1891
Kammerherre S. F. E. O. Skeel	1892–1897
Hofjægermester P. Lindegaard	1898–1906
Etatsraad J. C. H. Lemvigh	1907–1919
Godsejer, Landstingsmand P. Olufsen	1920–1930
Direktør Th. P. Opstrup	1931–1935
Godsejer H. Rømer Bruhn	1936–1940

Nuværende Formand: Proprietær Georg Lehwald.

Nuværende Næstformand: Proprietær Aage Nikolaisen.

Tilsynsraadet (tidligere Bestyrelsesraadet) har haft følgende *Formænd*:

Geheimekonferensraad C. F. Ricard	1872-1908
Kammerherre, Greve F. Ahlefeldt-Laurvig-Lehn	1908-1909
Generalkonsul J. C. Teilmann	1909-1920
Hofjægermester Chr. Neergaard	1920-1924
Landstingsmand P. Ejsing	1924-1933
Proprietær H. D. Lützhøft	1933-1934

Det nuværende Tilsynsraad:

Bygmester Martin Møller, Formand.
Snedkermester Laur. Hansen, Næstformand.
Redaktør F. Christtreu.
Fabrikant J. Chr. Jakobsen.
Tømrermester J. Jørgensen.
Blikkenslagermester A. Larsen.
Husmand Lars Nielsen.
Gaardejer Jacob Nørregaard.
Boelsmand Thomas Pedersen.
Proprietær P. A. Petersen.
Gaardejer N. Rishøj.
Proprietær A. Svendsen.

Kontroludvalgets tidligere Formænd:

Landstingsmand P. Ejsing	1909-1923
Amtsraadsmlem Lars Kristensen	1923-1927
Ingeniør A. Berntsen	1928-1934
Fabrikant Carl Nielsen	1934-1939

Det nuværende Kontroludvalg:

Snedkermester Laur. Hansen, Formand.
Gaardejer Jacob Nørregaard.
Gaardejer N. Rishøj.

JUSTITSMINISTERIETS TILSYN

Den første Paragraf i Loven af 23. April 1870 er saalydende:

»Fra 1. April 1872 udsondres den almindelige Brandforsikring for Bygninger paa Landet fra Justitsministerens Bestyrelse og stilles under hans

»Tilsyn paa den Maade, som det ved en Vedtægt for Forsikringens fremtidige Indretning og Bestyrelse nærmere bestemmes efter Forhandling mellem Ministeren og Forsikringens Repræsentantskab.«

Det saaledes fastsatte Tilsyn foregaar dels derved, at visse i Vedtægten nærmere angivne Beslutninger indenfor Brandforsikringen skal godkendes af Justitsministeren for at have Gyldighed, og dels udøves Tilsynet ved en af Justitsministeren dertil udnævnt Tilforordnet.

Blandt de Beslutninger, som kræver Samtykke af Justitsministeren, kan særlig fremhæves Vedtagelser om Forandringer i Brandforsikringens Vedtægt og Tarif samt angaaende Repræsentantskabets Valg og Sammensætning. Endvidere skal Ansøgninger om Tilladelse til at anvende Brandskadeerstatninger anderledes end til Genopførelse af de nedbrændte Bygninger paa den i Vedtægten foreskrevne Maade – med enkelte Undtagelser – indstilles til Afgørelse af Justitsministeren.

Justitsministerens Tilforordnede har Ret til at deltage i Repræsentantskabets og Tilsynsraadets Møder og at stille Forslag. Han underskriver sammen med Direktionen Obligationer, der kvitteres, transporteres, pantsættes eller udstedes for Laan, og er iøvrigt berettiget til at forlange sig ethvert Brandforsikringen tilhørende Aktstykke forelagt til Gennemsyn.

Justitsministeriets Tilsyn er saaledes ret indgaaende, men det har dog ikke virket hæmmende eller paa anden Maade uheldigt for Brandforsikringens Virksomhed. Det kan tværtimod siges, at Tilsynet har været en Støtte for Brandforsikringen ved den Sikkerhed for en betryggende Forretningsførelse, som det indebærer; og dertil kommer, hvad der har været af megen Betydning, at Justitsministeren altid som Tilforordnede har valgt Mænd med stor Indsigt og med Evne og Vilje til at vise Forstaaelse overfor Brandforsikringens mangeartede Forhold.

Ved Brandforsikringens Udskillelse fra Justitsministeriet i 1872 var det naturligt, at Ministerens Tilforordnede i Brandforsikringen blev Justitsministeriets Departementschef, C. F. Ricard. Derved opretholdtes trods den ændrede Styreform en nær Forbindelse med Justitsministeriet, og Brandforsikringen kunde vedblivende nyde godt af den Indsigt paa dette Omraade, som Departementschefen, der siden 1866 ogsaa havde været Chef for Brandforsikringskontoret, var i Besiddelse af. Da endvidere Staten dengang – og indtil Statsbrandforsikringsfonden oprettedes i 1906 – havde sine faste Ejendomme udenfor det gamle København og Købstæderne indtegnet i Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger, men ikke ved Valgene til Repræsentantskabet kunde udøve Stemmeret, var det ogsaa af den Grund naturligt, at Justitsministerens Tilforordnede fik en særlig Stilling som Re-

præsentrant for Statens Ejendomme, og Departementschef Ricard udnævntes derfor ikke alene som Tilsynsførende paa Ministerens Vegne, men ogsaa som tilforordnet Medlem af Bestyrelsen. Departementschefen blev derefter af det daværende Bestyrelsesraad valgt som Raadets Formand og senere stadig genvalgt, hvori der ingen Ændring skete ved Bestyrelsesraadets Omdannelse til et Tilsynsraad. Ricard kom derved til at virke som Raadets Formand i 36 Aar, fra 1872 til sin Død i 1908, og det er udenfor enhver Tvivl, at Departementschefen ved sin overlegne Dygtighed og i Kraft af den store Tillid, han nød indenfor Brandforsikringen, kom til at præge dennes Udvikling i meget betydelig Grad gennem denne lange Aarrække.

Ved Statsbrandforsikringsfondens Oprettelse i 1906 var Begrundelsen for en særlig Repræsentrant for Staten som Forsikringstager bortfaldet, og efter Departementschef Ricards Død ændredes derfor den Tilforordnedes Stilling saaledes, at han ikke længere skulde være Medlem af Repræsentrantskabet eller Tilsynsraadet, men – som ovenfor nævnt – dog stadig være berettiget til at deltage i Møderne og stille Forslag.

Departementschef Ricard efterfulgtes som Tilforordnet af Departementschef P. N. Rentzmann, der ligesom sin Forgænger havde et nøje Kendskab til Brandforsikringens Forhold, dels som Embedsmand i Justitsministeriet, men dog særlig fordi han fra 1872 til 1899 havde haft Ansættelse i Brandforsikringens Hovedkontor. Han beholdt Stillingen som Justitsministerens Tilforordnede til sin Død i 1923.

Derefter udnævntes Departementschef i Justitsministeriet F. C. G. Schrøder som Ministeriets Tilforordnede ved Brandforsikringen. Han varetog Hvervet paa fortrinlig Maade, men det varede kun en kortere Tid, idet han fratraadte, da han i Januar 1925 blev udnævnt til Direktør i Nationalbanken.

Justitsministerens nuværende Tilforordnede, Højesteretsdommer V. Topsøe-Jensen, udnævntes derefter. Ved denne Udnævnelse skete der en Afvigelse fra den hidtil fulgte Praksis, hvorefter Hvervet som Tilsynsførende ved Brandforsikringen var overdraget til Justitsministeriets Departementschef, men som forhenværende Kontorchef i Justitsministeriet havde Højesteretsdommeren ligesaavel som de tidligere Tilforordnede paa Forhaand et indgaaende Kendskab til Brandforsikringens Forhold, og indenfor Brandforsikringen har Højesteretsdommerens Varetagelse af Hvervet gennem Aarene vakt almindelig Anerkendelse, ikke mindst fordi Højesteretsdommeren foruden at være den samvittighedsfulde Tilsynsførende ogsaa er den kyndige og beredvillige Vejleder, ved hvis Bistand adskillige vanskelige Spørgsmaal i Aarenes Løb er bragt til en god Løsning.

DIREKTIONEN

I det foregaaende er omtalt, hvorledes man ved Brandforsikringens Udskillelse i 1872 fra Justitsministeriet tilstræbte at bevare Kontinuiteten, idet Repræsentantskabet »flyttede med«, og Justitsministeriets Departementschef overtog Posterne som Tilforordnet og Formand for Bestyrelsesraadet.

Paa tilsvarende Maade gik man frem ved Valget af Direktionen.

Den nye Vedtægt foreskrev Ansættelsen af en administrerende Direktør, der skulde besørge den centrale Forretningsførelse, og til hans Bistand ansattes 2 Underdirektører. Repræsentantskabet valgte den administrerende Direktør, medens Bestyrelsesraadet valgte Underdirektørerne. Til administrerende Direktør valgtes Justitsraad Bærthelson, der var Kontorchef i Justitsministeriets Brandforsikringskontor og havde haft denne Stilling siden dette Kontors Oprettelse i 1858. Som Underdirektører valgtes cand. jur. G. Ulrich og cand. jur. Mich. Petersen, der – ligesom den administrerende Direktør – hidtil havde været Embedsmænd i Justitsministeriets Brandforsikringskontor.

Justitsraad Bærthelsons Funktionstid som administrerende Direktør kom kun til at strække sig over 6 Aar, idet han i August 1878 søgte og erholdt Permission og i Oktober s. A. Afsked paa Grund af Svagelighed.

Den ældste Underdirektør, Ulrich, blev da konstitueret som Direktør indtil Nytaar 1879, og ved en ekstraordinær Repræsentantskabssamling i December 1878 vedtoges, at den administrerende Direktørs Forretninger under Vakancen skulde udføres af begge Underdirektører i Forening som konstituerede Direktører.

I den ordinære Samling 1879 vedtog Repræsentantskabet et af Bestyrelsesraadet stillet Forslag om at lade en Direktion paa 3 Medlemmer træde i Stedet for en administrerende Direktør og saaledes, at den ene Direktør betegnedes som Formand, der mere skulde vaage over Institutionens Interesser i Almindelighed end beskæftige sig med Ledelsen af Detailler, medens de to andre Direktører i Forbindelse med de Opgaver, som i Kraft af disse Stillinger kom til at paahvile dem, tillige skulde udføre de Forretninger, der hidtil var henlagt til Underdirektørerne, idet disse to Poster inddroges.

Til Direktører valgtes fra 1. Juni 1879 Underdirektørerne G. Ulrich og Mich. Petersen, og som Formand i Direktionen fra 1. Juli s. A. cand. polyt. G. Tvermoes, der da var – og fremdeles vedblev at være – Direktør i Det gjensidige Forsikringsselskab »Danmark«.

Direktør, Justitsraad Mich. Petersen trak sig tilbage fra 1. Januar 1899,

og i hans Sted indtraadte i Direktionen J. N. Tronier, som paa dette Tidspunkt var Branddirektør paa Frederiksberg og da allerede havde en 20-aarig Tjenestetid i Brandforsikringen at se tilbage paa, idet han i 1879 blev ansat i Hovedkontoret som Assistent.

Den 1. April 1905 tog Direktør, Etatsraad G. Ulrich sin Afsked, og der blev da ikke ansat nogen ny Direktør i hans Sted, idet Repræsentantskabet bestemte, at Direktionen fremtidig kun skulde bestaa af 2 Medlemmer.

Det næste Direktørskifte fandt Sted i 1909, da Konferensraad Tvermoes den 1. Oktober efter 30 Aars Virksomhed opgav sin Stilling paa Grund af sin høje Alder. Som en særlig Anerkendelse udnævntes han ved sin Fratræden til Æresmedlem af Repræsentantskabet.

Direktør Tronier blev derefter Formand for Direktionen, og Underdirektør i Nye danske Brandforsikrings-Selskab H. Larsen valgtes til Direktør.

I Juni 1922 afgik Direktør Tronier ved Døden, og ved et i November Maaned afholdt ekstraordinært Repræsentantskabsmøde valgtes Branddirektør Jens Christensen i Vejle til Direktør fra 1. December s. A. Jens Christensen havde ligesom Tronier været tilknyttet Brandforsikringen i en længere Aarrække forud, nemlig siden 1905, da han ansattes i Hovedkontoret som Assistent.

Under Direktør Troniers Sygdom og den ved hans Død opstaaede Vakance var Kontroludvalgets Formand, Landstingsmand P. Ejsing, konstitueret som Direktør. Konstitutionen varede fra April 1922 til 1. December s. A.

Ved Jens Christensens Udnævnelse til Direktør indtraadte den Ændring i Direktionsforholdene, at Formandsstillingen faldt bort, idet de to Direktører skulde være ligestillede.

I Maj 1928 døde Direktør H. Larsen, og ved Repræsentantskabsmødet i Juni s. A. kom Direktionen igen til at bestaa af 3 Medlemmer, hvoraf det ene Medlem skulde være Formand, medens de to andre betegnedes Afdelingsdirektører. Jens Christensen udnævntes til Formand, og som Afdelingsdirektører valgtes Kontorchef Carl Jensen og teknisk Inspektør, Ingeniør Janus Thastum.

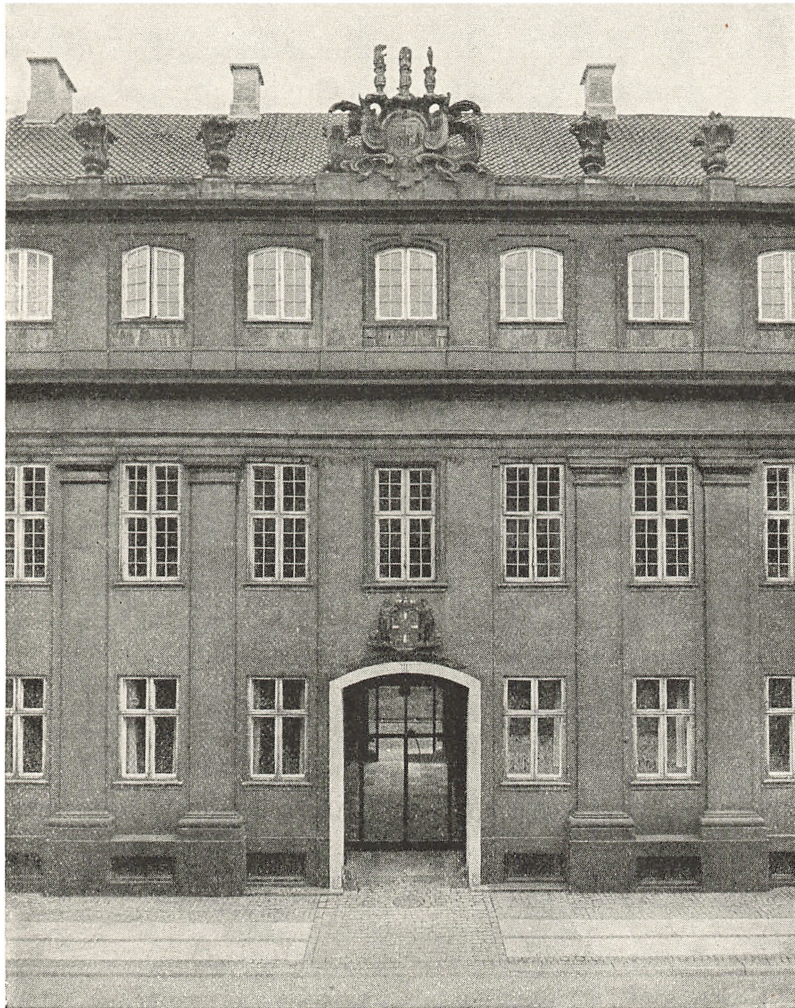
Direktør Carl Jensen havde ligesom flere af sine Forgængere arbejdet sig op gennem Graderne indenfor Brandforsikringens Administration og med en endnu længere Tjenestetid bag sig end nogen tidligere Direktør, idet han havde været ansat i Hovedkontoret siden 1884.

Direktør J. Thastum havde ogsaa været tilknyttet Brandforsikringen i en lang Aarrække forud; han var blevet ansat som teknisk Inspektør i 1909.

Efter Direktør Thastums Død i Juli 1936 konstituerede Tilsynsraadet i hans Sted Direktør for Dansk Tarifforening, cand. polyt. Svend Brannov fra

Nytaar 1937, hvilket Valg stadfæstedes af Repræsentantskabet i dettes ordinære Møde i Juni s. A. og saaledes, at Direktør Brannovs faste Ansættelse regnedes fra Konstitutionsdagen 1. Januar 1937.

Efter 55 Aars Tjeneste i Brandforsikringen indgav Direktør Carl Jensen Begæring om Afsked fra 1. Juli 1939, og ved Repræsentantskabets Møde i Juni s. A. vedtoges, at der ikke skulde ansættes nogen Direktør i Carl Jensens Sted. Samtidig bortfaldt i Lønningsregulativet Betegnelsen Afdelingsdirektører, og Direktionen bestod derefter af Jens Christensen og Svend Brannov med førstnævnte som Formand.

Brandforsikringens Ejendom Stormgade 10.

HOVEDKONTORET

SAMTIDIG med Udsondringen fra Regeringens Styrelse i 1872 flyttedes Kontoret fra Ministerialbygningen til den i dette Øjemed købte Ejendom, Stormgade Nr. 10, og i denne statelige gamle Bygning har Brandforsikringen siden haft til Huse.

Den oprindelige Bygning er ca. 100 Aar ældre end Brandforsikringen; den blev opført i Slutningen af det 17. Aarhundrede, men i Aarenes Løb er der

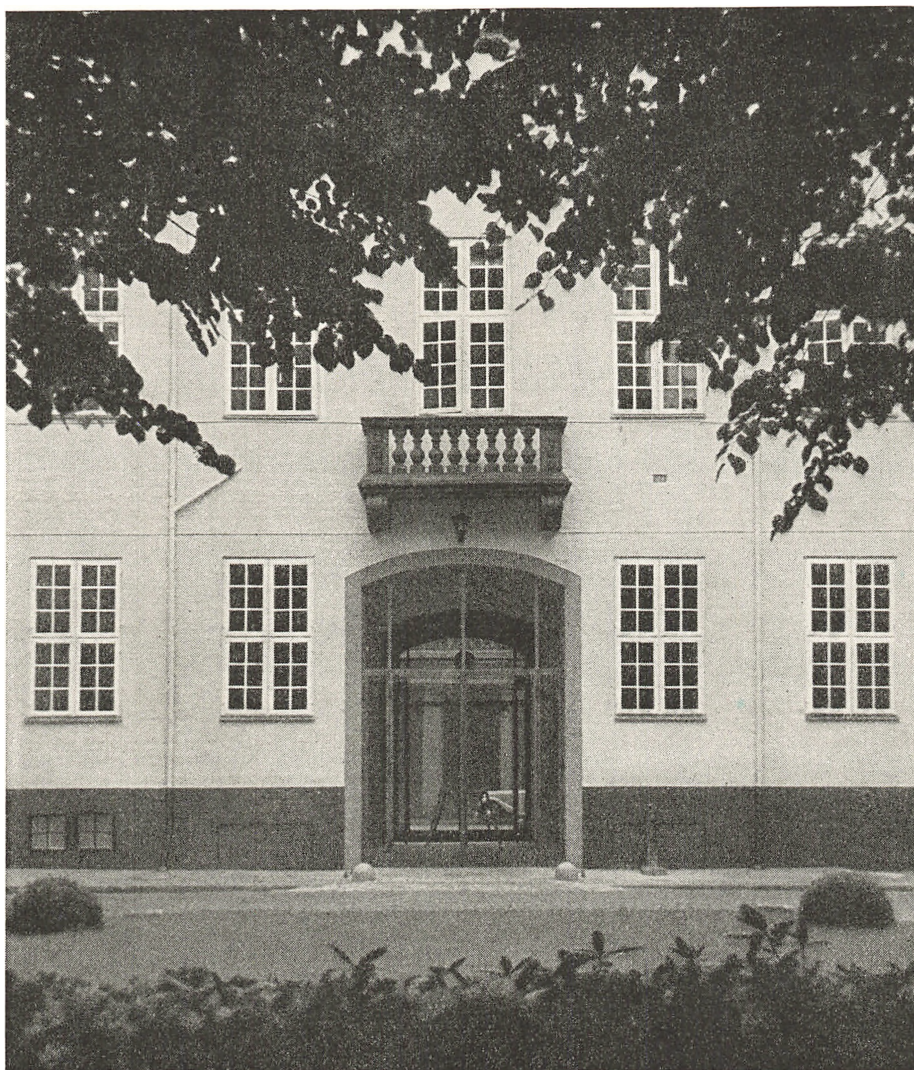
dog foretaget saa store Forandringer, at den nuværende Bygning ikke har megen Lighed med den oprindelige.

Dr. phil. Vilh. Lorenzen har i Værket »Københavnske Palæer« gjort Bygningen til Genstand for en indgaaende Omtale, hvori han ogsaa trækker Linierne op for Ejendommens Omdannelse i Tidens Løb fra dens oprindelige til dens nuværende Skikkelse.

Ejendommen er oprindeligt kendt som det Lützowske Palæ og formentlig bygget af Hofmarskal Henning Ulrik Lützwow. Efter at have skiftet Ejer to Gange blev Palæet i 1726 overdraget til Geheimeraad Johan Georg v. Holstein og var derefter indtil 1807 det Holstein-Ledreborgske Palæ. I de nærmest følgende Aar havde Palæet flere forskellige Ejere, blandt hvilke den navnkundigste er den særlig ved sit Arbejde for Gennemførelsen af Landboreformer og Ophævelse af Stavnsbaandet kendte Chr. Colbjørnsen, der paa dette Tidspunkt var Conferentsraad og Justitiarius i Højesteret. I 1827 afhændedes Ejendommen til Kong Frederik VI, hvis Hensigt det var at indrette den til Bolig for Arveprins Ferdinand. Der blev ogsaa med dette for Øje foretaget en Omdannelse af Bygningens Indre, men Arveprinsen tog dog ikke Boligen i Besiddelse, og i Stedet for blev Ejendommen benyttet til naturhistorisk Museum, indtil den overtoges af Brandforsikringen.

I den Holstein-Ledreborgske Periode er den mest omfattende Forandring af Bygningen foregaaet, hvilket ogsaa giver sig til Kende i en vis Lighed mellem Palæet og Ledreborg Slot. I sit ovennævnte Værk siger Dr. phil. Vilh. Lorenzen om den store Ombygning, der var fuldført i 1762: »Totalindtrykket af Palæet, der nu var blevet regulært trefløjet, var langt mere storslaaet end før, og Grev Holstein kunde glæde sig over at være til Huse i et virkelig gennemført Barokanlæg, der ud mod Gaden og Omverdenen præsenterede sig med en Pragtfacade i mest moderne Smag. Gaardspladsen var stor og rummelig nok til, at et Firspand her kunde vende.« Ombygningsarbejdet var overdraget til Hofbygmester Jakob Fortling, og denne havde tilsyneladende skilt sig smukt fra sit Arbejde, men Bygherren var dog paa flere Punkter misfornøjet, hvorom Dr. Lorenzen fortæller:

»Den 6. Juli 1761, inden Byggearbejderne endnu var helt færdige, modtog Københavns Overpræsident, Borgmester og Raadmænd en Skrivelse fra Prokurator, Sgnr. M. S. Lorentzen med mange og grove Beskyldninger mod Fortling for Misligholdelse af sine Kontrakter. Den nye Forbindelsesfløj sank i Grunden, Kælderens samlede Vand, og Tagene kunde heller ikke holde Vandet ude. Desuden var Skorstenene revnede. Greven havde derfor fundet for godt at lade tage et fuldkomment Syn over sin Gaards Bygning. »Til den Ende,« skrev Prokuratøren, »har jeg underdanigst og ydmygt skulle

Facade mod Gaarden.

bede Deres Excellence (Overpræsidenten) samt Høj- og Vel-ædle Magistrat, at de ville udmelde en Tømrermester og en Murermester, at møde i Morgen Torsdagen den 7de July om Formiddagen Kl. 10 slet udi Deres høje Grevelige Excellence, Hr. Geheimeraad v. Holsteins Gaard i Stormgade for at siune ovenmeldte Bygning og efterse alle de Poster, hvorpaa nogen Paa-Anke haves, alt efter den Paaviisning for disse Mestere, der skee skal, for derefter at forfatte en skriftlig Forretning om denne oftem. Bygnings Beskaffenhed, hvorvidt samme er enten forsvarligen opbygget eller vedbørlig indrettet, saa og hvorledes det, som icke er fuldført eller anderledes indrettes skal, kan sættes i fuldkommen Stand, og hvad samme kan koste. Jeg har ogsaa underdanig og

ydmyg skulle bede, om disse Mestere maatte vorde tilholdne, saaledes at gjøre denne deres Forretning, at de efter Paaeskuning samme med Ed kan stadfæste.« To Haandværksmestre blev udmeldt og tog Syn over Bygningen, idet de 18. Juli mødte op i Palæet, hvor Sgnr. Hans Hellesen optraadte paa Arkitektens Vegne. Og her blev saa en hel Række vitterlige Mangler ved Arbejdet paavist og deres Afhjælpning paabudt. At det ikke var særlig store Sager, det drejede sig om, fremgaar dog af, at Bekostningen kun var anslaaet til 96 Rdl. 2 Mk. og 14 Sk. – men helt godt slap den kgl. Hofbygmester altsaa ikke fra det.«

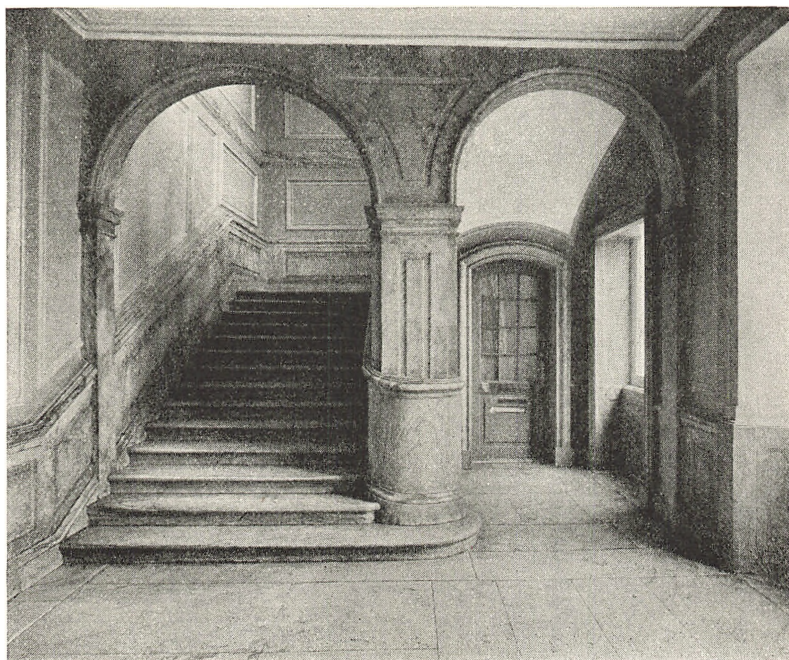
Hertil kan nu bemærkes, at det ikke vilde have været uheldigt, om de to Synsmænd havde øvet en mere indgaaende Kritik; det har nemlig senere vist sig, at Bygherrens Misfornøjelse var langt mere berettiget, end Resultatet af Synsforretningen lader formode. Endnu saa sent som i 1941 er der ved en forandret Indretning af Forhusets øverste Etage blevet afdækket højst alvorlige Skavanker, stammende fra daarligt udført Arbejde ved den ovenfor nævnte Ombygning. Og Afhjælpingen af disse og tidligere konstaterede Mangler har kostet Brandforsikringen Summer af en helt anden Størrelse end det ringe Beløb, som de ved Synsforretningen konstaterede Mangler blev ansat til.

Da Brandforsikringen rykkede ind i Ejendommen – og i en længere Aarrække derefter – benyttedes i det væsentlige kun 1. Sal til egne Kontorer, medens Resten var udlejet og afgav Plads for yderligere to Forsikringsselskaber, nemlig Københavns Brandforsikring og Det gensidige Forsikringsselskab „Danmark“. Men efterhaanden gjorde saavel Brandforsikringens Vækst som den tekniske Udvikling det nødvendigt at lægge Beslag paa større Dele af Bygningen til Brug for Brandforsikringen, og fra det oprindelige er Forholdet nu vendt saaledes om, at kun Stueetagen i vestre Sidefløj er udlejet – til de gensidige Forsikringsselskabers Fællessekretariat – medens Brandforsikringen benytter alt det øvrige.

Brandforsikringens Vækst i Forbindelse med Udviklingen fra den mere enkle Form, hvorunder Forsikring tidligere kunde drives, til den Form, som moderne Forsikringsteknik kræver, har selvsagt medført en betydelig Forøgelse af *Personalet i Hovedkontoret*.

Ved Overgangen fra Justitsministeriet i 1872 var der i Ministeriets Brandforsikringskontor ansat 1 Kontorchef, 1 Bogholder, 1 Revisor, 1 Fuldmægtig, 1 Registrator, 3 Assistenten og 1 Skriver.

Seks Aar efter Udskillelsen fra Justitsministeriet ses der at have været ansat – foruden den administrerende Direktør og 2 Underdirektører – 2 Fuldmægtige og 7 Assistenten; og nu – i 1942 – bestaar det faste Personale af

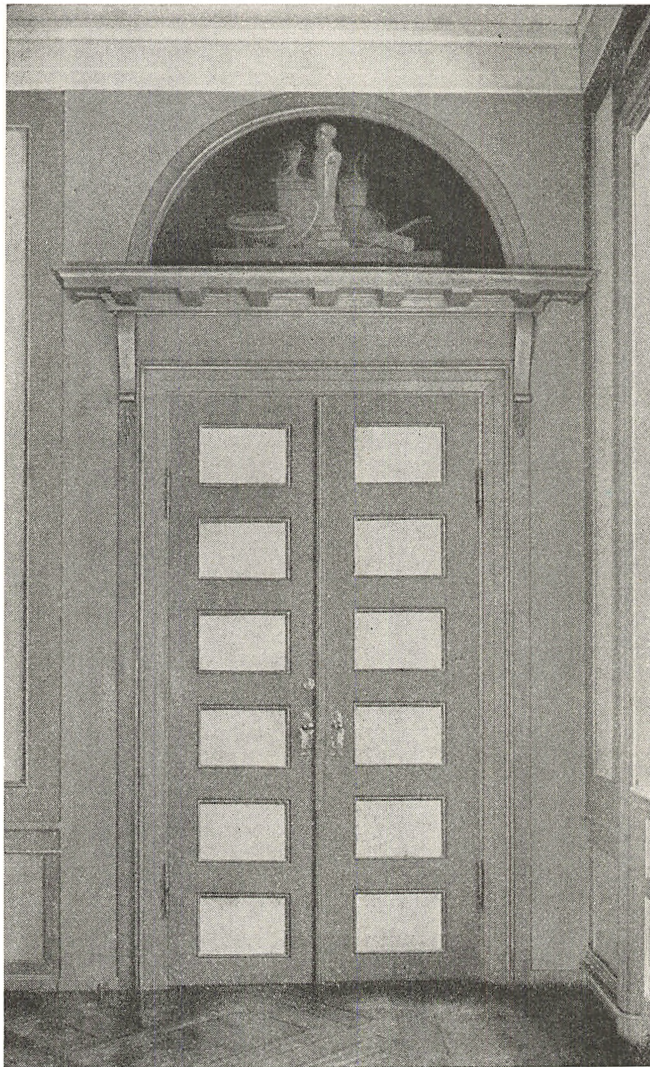
Parti af Hovedtrappen.

1 Kontorchef, 2 Afdelingschefer, 1 Kasserer, 1 Ekspeditionssekretær, 2 tekniske Inspektører og 1 Inspektør ved Akkvisitionen, 2 Fuldmægtige, 5 Sekretærer, 12 Assistenten og 8 honorarlønnede Medhjælpere. Endvidere 2 Kontorbude, hvoraf den ene tillige er Portner.

Omfanget af Arbejdet indenfor Hovedkontoret kan være underkastet store Svingninger, og der beskæftiges derfor i Perioder med stærkt forøget Arbejde et betydeligt Antal timelønnede Medhjælpere. Naar f. Eks. omfattende Tarifændringer skal gennemføres, eller Forsikringssummerne bliver reguleret i ekstraordinært Omfang paa Grund af ændrede Byggepriser, kan de timelønnede Medhjælpere undertiden overstige det faste Personale i Antal.

I Modsætning til, hvad der er almindeligt i andre Forsikringselskaber, udføres en væsentlig Del af Kontorarbejdet i Distriktskontorerne, Branddirektoraterne. Hvis dette ikke var Tilfældet, vilde der i Hovedkontoret udkræves et betydeligt større Personale.

Pladsforholdene i den gamle Bygning i Stormgade kan i Perioder med stærkt forøget Arbejde nok volde visse Vanskeligheder, men det er dog hidtil lykkedes ved foretagne Forandringer af Lokalerne og ved udvist god Vilje fra Personalets Side at faa Kontorarbejdet udført – ogsaa under ekstraordinære Forhold – indenfor Bygningens Mure. En netop nu gennemført om-

Dørparti fra Direktionsværelse.

fattende Restaurering og forandret Indretning, særlig af Bygningens 2. Sal, vil afhjælpe den øjeblikkelige Pladsmangel og forhaabentlig medføre, at Spørgsmaalet om yderligere Udvidelse kan udskydes i nogle Aar.

Det gamle Palæ kan aldrig blive nogen moderne Kontorbygning i almindelig Forstand, men ligesom Funktionærerne i Hovedkontoret føler sig knyttet til Institutionen Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger, saaledes har de ogsaa en egen Forkærlighed for den smukke gamle Bygning, hvori de udfører deres Arbejde, og der er næppe mange af dem, der ønsker at ombytte Stedet med en ny Funkis-Bygning.

En saadan Samhørighed mellem Institution, Funktionærer og Arbejdssted er en værdifuld Faktor for en Virksomheds Fremgang. Og for Brandforsikringen, som gennem Aarene har været ude for mange Omskiftelser – og undertiden ogsaa en Del Modgang – har det været af megen Betydning, at den i Hovedkontoret – og det samme er Tilfældet ved Branddirektoraterne – altid har haft Funktionærer, der ikke alene dygtigt og interesseret udførte deres Arbejde, men ogsaa følte sig saaledes knyttet til Institutionen, at dens Velfærd laa dem stærkt paa Sinde.

FORRETNINGSGANGEN FØR AAR 1800

SOM FØR nævnt blev det ved Oprettelsen af Købstædernes Brandforsikring i 1761 bestemt, at Bygninger i Landdistrikterne ogsaa kunde optages i denne Brandforsikring efter særlig Anmeldelse til General Land-, Oekonomie- og Commerce-Collegiet.

Adgangen til denne Forsikring blev dog ikke benyttet af Landejendomsbesidderne i større Udstrækning. Bekostningen ved Forsikringens Opnaaelse var ogsaa stor, og Vejen, der skulde tilbagelægges, inden Maalet naaedes, saa lang og trang, at Betænelighederne ved at inklade sig paa et saadant Foretagende maatte blive tungtvejende. Der skulde først forfattes et Andragende til Regeringskollegiet, hvilket allerede for de fleste maatte blive en omstændelig Sag, men dog kun den mindste Del af Besværet. Naar Kollegiet derefter paa sædvanlig Maade havde behandlet Sagen, blev der givet Resolution, hvorefter Stiftamtmanden gennem underordnede Autoriteter skulde foranstalte Taksationsmænd udnævnt og Taksation afholdt. Denne skulde beskrives i 4 Eksemplarer, der indsendtes paa behørig Steder. Til disse Vidtløftigheder kom endda, at Optagelse i Foreningen altid betingedes af Anskaffelsen af visse Brandredskaber, idet der ved Hovedgaardene forlangtes en Sprøjte foruden de mindre Redskaber. Ved Bøndergaardene nøjedes man med de mindre Redskaber, men enhver Landsby, som blev forsikret, skulde anskaffe en Sprøjte. Som Eksempel gengives her en tilfældig valgt Kollegialskrivelse:

Til

Jens Andersen.

Som J i Anledning af den allernaadigst udgangne Brand Forsikrings Anordning for Købstæderne i Danmark dat. 13de Januari 1761 haver ved Skrivelse af 29de passato anmeldet at ville derudi indtræde, for den Eder tilhørende og i Framlew Bye og Sogn paa Skanderborg Amt beliggende Gaard; Saa gives Eder herved til Gien svar: at siden allerhøystbemeldte Anordnings 20de Artifel saadant allernaadigst tillader, have vi derimod intet at erindre. J kunde derfor lade over bemeldte Gaard giøre en Syns og Taxations Forretning hvorudi sammes rette Værdie og Matricul Nummer bliver at anføre, og forfattes 4re lige-

lydende Original Gienparter, hvoraf den eene her til Collegium, efterat den af Stiftamtmanden er paategnet, indsendes, den anden forbliver hos Stiftamtmanden, den 3die indleveres til Stædets Amtmand og den 4de beholder J selv.

Og naar da saadan Forretning her til Collegium indkommer, skal bemeldte Gaards Bygninger nyde sit behørig Folium og under lige de samme Vilkaar som for Kiøbstæderne allernaadigst er anbefalet og fastsat, vorde anteignet og indlemmet. Dog at J anstaffer Eder følgende Brand Redskaber, i følge de Kongelige Resolutioner af 3die December 1764 og 21de Februari 1769, (med mindre Stædets Beliggende skulle udfordre andre eller fleere, hvorom J da straxen ville indsende Eders forestilling) nemlig: en Haand eller Stue Sprøyte, en Brand Stige, 2de Brand Stager og 4 a 6 Brand Spande, som inden 4re Ugers Forløb skal findes ved Stædet i forsvarlig Stand og beviises med en Specification attesteret af vedkommende Rettes Betiente, hvoraf udfærdiges 2de, saasom den eene tilstilles Amtmanden og den anden følger Taxations Forretningen som her til vorder indsendt.

General Commerce Collegium, den 18de April 1769.

Bernstorff.

Schumacher. Stemann. Classen. Prætorius.

Munch.

Det er forstaaeligt, at Folk ikke ligefrem stod i Kø for at blive delagtiggjort i saadan Naadesbevisning.

Da Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger i 1792 blev oprettet, gjordes Forretningsgangen vel simplere, men ogsaa da var den meget omstændelig, set med Nutidsøjne. Forretningerne blev delt mellem Amtmanden, Herredsfogden, Herredsskriveren og Amtstuen. Herredsfogden skulde, naar nogen ønskede sine Bygninger forsikrede, udmelde to Mænd til at foretage Vurderingen. Denne overværedes af Herredsskriveren, som førte Forretningen til Protokols og siden udstedte 3 Afskrifter deraf, hvortil var indrømmet ham 14 Dage. Rekvirenten indsendte derefter alle 3 Udskrifter til Amtmanden, som skulde undersøge, om Forretningen var i behørig Orden, og i bekræftende Fald tilbagelevere Rekvirenten det ene Eksemplar, indsende det andet til Kollegiet, medens det tredie forblev ved Amtet. Amtmanden skulde endvidere hvert 10. Aar foranstalte alle forsikrede Bygninger omvurderede efter Tidens Priser. Naar Brandskade indtraf, skulde Herredsfogden udmelde to Vurderingsmænd til at vurdere Skaden. Af Forretningen skulde der gives to Udskrifter, som af Herredsfogden sendtes til Amtmanden, der atter sendte

den ene til Kollegiet tillige med det af Herredsfogden optagne Forhør. Kollegiet stillede derefter Erstatningen til Amtmandens Disposition, saaledes at denne gav en Anvisning paa Udbetaling ved Amtstuen.

Det aarlige Brandkontingent blev indkrævet af Amtstuen efter en Beregning, som blev affattet af Amtmanden paa Grundlag af de hos ham beroende Vurderingsforretninger, og Pengene forblev i Amtstuen, indtil de skulde udbetales til Brandlidte. Restancer blev inddrevet ved Udpantning af Fogden efter Amtmandens Ordre paa samme Maade som de kongelige Skatter.

BRANDDIREKTØRERNE

EFTER BRANDFORSIKRINGENS Oprettelse blev Tilgangen ret hurtig saa stor, at Amtmændene maatte aflastes for den overvejende Del af deres Forretninger ved Brandforsikringen. Ogsaa for Hovedkontoret under Kollegiet mentes det i Længden uoverkommeligt at behandle alle de indkommende Vurderingsforretninger. Der blev derfor ved Forordning af 26. Marts 1800 beskikket særlige Embedsmænd under Navn af Branddirektører, til hvem den Del af Forretningerne, som før henhørte under Amtmændene og Herredsskriverne, i alt væsentligt blev overdraget. I Forbindelse med dette Hovedhverv som Brandforsikringens Forretningsførere blev der til Branddirektørerne tillige henlagt det Tilsyn med Brandvæsenet paa Landet, som paahvilede Herredsfogderne, og Branddirektørerne fik derved tillige en Stilling som Statens Embedsmænd med Politimyndighed paa Brandvæsenets Omraade. Amtmandens Stilling forandredes da saaledes, at han blev Tilsynsførende, han skulde aarlig efterse Branddirektørernes Bøger og gøre Indberetning derom til Kollegiet, og iøvrigt var Amtmanden i Brandforsikringssager ligesom i andre Forretningssager Kollegiets stedlige Raadgiver, til hvem alle Ordre udstedtes, og gennem hvem og med hvis Betænkning alle Indberetninger, Forslag, Ansøgninger m. m. indgaves til Kollegiet. Det særlige Hverv for Amtmanden, at paase, at Erstatninger anvendtes paa lovlig Maade, forblev uforandret.

Der blev ansat en Branddirektør i hvert Amt, og en paa hver af de mindre Øer, ialt 20 for Amterne og 9 paa Øerne. Branddirektørerne udnævntes af Kongen efter Kollegiets Indstilling. Som Eksempel paa Bestallingens Form gengives her en Bestalling fra 1822:

Vi Frederik den Sjette af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Dytmarisen, Lauenborg og Oldenburg,

Gjøre vitterligt:

Ud Vi allernaadigst have udnævnt og herved bestiftet Os elskelige N. N., Ridder af Dannebrogen, Premierlieutenant og Regiments Adjutant ved det jydskke Regiments lette Dragoner, som har de med Anordningen om Indfødsretten bestemte Egenskaber til at være Branddirecteur i N. N. Amt.

Eigesom det er hans Pligt, som vor Undersaat, at vise Troskab og Lydighed imod Os, hans souveraine arve-Konge og Herre, at anvende al sin Evne og den mueligste flid til, i sin Virkefreds at fremme Statens og Kongehusets Bedste, at afværge, saavidt det staar til ham, alt, hvad der kunde være til Skade for Os og Staten, og overalt at rette sig efter Landets Love, saaledes skal det og være hans Pligt som Branddirecteur, at iagttage med Redelighed og flid alt, hvad der hører til Embedet, overensstemmende med Forordn. om Branddirecteurerne paa Landet i Danmark af 26de Marts 1800, saavel som Forordn. om Brandvæsenet og Brandforsikrings=Anordn., begge for Landet i Danmark, af 29de februar 1792, samt den ham af Vort Danske Cancellie meddelte Instruction og andre Foranstaltninger, som i Henseende til Brandvæsenet og Brandforsikringen paa Landet allerede ere eller herefter maatte vorde føjede, og iøvrigt i sit forhold som Branddirecteur at iagttage, hvad Pligt og Anstændighed fordrer, af en retskaffen Embedsmand, alt i følge den Eed han aflægger.

Naar han saaledes med Redelighed og flid opfylder sine Pligter, skal han fra den Dag han af Os allernaadigst er udnævnt til Embedet, nyde den for samme reglementerede aarlige Løn 800 Rbd. Sølvs, tilligemed den Branddirecteurerne ved Vor Resol. af 31te Oktober 1811 og 28de Maj 1813 tillagte Betaling for Carationsforretninger, dog skal han være pligtig at underkaste sig de Forandringer og Bestemmelser som Vi i Henseende til Amternes Inddeeling eller af anden Urfag maatte finde for Godt at befale.

Givet i Vort Kongelige Resident=Stad Kjøbenhavn, den 11te Januar 1822.
 Under Vort Kongl. Haand og Segl.

En Edsformular havde følgende Ordlyd. Den er fra 1845, men kunde efter Stilen synes ældre.

Efter som hans Kongel. Majestæt til Danmark, etc.

Min allernaadigste Herre og Konge, haver allernaadigst antaget og bestilt mig **N. N.** til at være hans Kongelige Majestæts Tjener og Branddirecteur i **N. N. Amt.**

Saa lover og tilsiger jeg hermed (som jeg dog derforuden skyldig og pligtig er) at være højstbemeldte Hans Kongel. Majestæt, som min rette Arve-Konge og Herre, huld og troe, Hans Kongelige Majestæts og det Kongelige Arve-Huses Gavn og Bedste i alle Maader med højeste flid befordre, søge, vide og ramme, dets Skade og Fordærv af yderste Formue hindre, forekomme og afværge; I Synderlighed med al Kraft og Formue derhen mine Tanker og Idrætter dirigere, at Hans Kongelige Majestæts Absolutum Dominium, Souverainitet og Arve=Rettighed over hans Kongelige Majestæts Kongerige og Lande uforanderlig

conserveret, og paa Hans Kongelige Majestæts retmæssige Arve-Successorer fortsat og forplantet vorder, hvorpaa jeg og vil skyldig og forpligtet være, at vove Liv, Guds og Blod. Jeg vil ikke tilståede eller samtykke, at nogen, i hvem det og være maa, noget præjudiceerligt i nogen Maade derimod, enten hemmelig eller aabenbare, foretager, taler og handler, men saafremt noget saadant imod forhaabning skulde skee, og til min Videnskab komme, mig ikke allene strafs uden nogen Afstye derimod opponere, men endog uden Ophold, Hans Kongelige Majestæt det samme allerunderdanigst tilkiendegive; Jeg vil aldrig aabenbare, hvis mig betroes, og hemmelig bør at holdes: Efter den mig allernaadigst givne Bestalling (Dato) saavel som andre Hans Kongelige Majestæts Forordninger, Ordres og Befalinger, som enten allerede udgivne ere, eller herefter givet vorder, vil jeg mig, saavidt det mig vedkommer, fuldkommeligen rette, og ellers udi alle mine Actioner, saaledes forholde, som det en ærefiær og trolydig Hans Kongelige Majestæts Tiener og Branddirecteur i foreskrevne og alle andre tilbørlige Maader vel egner og anstaaer. Saa sandt hielpe mig Gud og hans hellige Ord.

(Underskrift).

Ifølge et kgl. Reskr. af 27. April 1817 skulde 16 Branddirektørembeder forbeholdes Militære, og om disses Besættelse blev der nedlagt Forestilling af Generaladjudanten.

Oppebørslen af Brandkontingentet og Udbetalingen af Branderstatninger forblev uforandret ved Amtstuerne, hvilken Ordning man fandt bekvemtest for Landboerne.

En Branddirektørs Embedspligter bestod derefter kortelig angivet i følgende:

- 1) Han skulde foranstalte og lede alle Vurderingsforretninger, saavel til Indtegning til Forsikring som til Bestemmelse af Brandskadeerstatning, og naar de afbrændte Bygninger var genopførte, til Bedømmelse af, hvorvidt Erstatningen var anordningsmæssigt anvendt. Han skulde tilsiige Vurderingsmændene og føre Brandtaksationsprotokollen.
- 2) Han skulde føre en Forsikringsprotokol over alle de forsikrede Bygninger og ved hver ny Forsikring eller Omforsikring udfærdige et Bevis til den Forsikrede.
- 3) Hvert Kvartal skulde han til Kollegiet indsende Ekstrakt over Forandringer ved de forsikrede Bygninger.
- 4) Under sine Visitationsrejser for Brandvæsenet skulde han tillige efterse, om de forsikrede Bygninger holdtes i forsvarlig Stand og i andet Fald foretage Omvurdering.

- 5) Han skulde foretage Repartitionsberegningen over Brandkontingentet, som indsendtes baade til Kollegiet til Revision og til Amtstuen, for at Opkrævningen derefter kunde ske.

Branddirektøren bar Embedsuniform med trekantet Hat og Kaarde, først mørkegraa, siden 1855 mørkeblaa, sort Krave med Guldgaloner. Ligesom Politimestrene bar han først een Epaulet, siden 1804 to, men 1855 bortfaldt Epauletterne.

I de første Aar viste der sig ikke nogen særlig Vanskelighed for en virksom Branddirektør, der havde hele sin Tid til Raadighed for sin Embedsgerning, med at fyldestgøre de til ham stillede Fordringer, derunder hans Forpligtelse til at visitere alle Steder i Distriktet efter Omgang i 3-4 Aar, uden Hensyn til om de var forsikrede eller ikke, men i Tidens Løb, da Forsikringen fik større Udbredelse, blev Gerningen besværligere og paa sine Steder uoverkommelig, fordi Kontorarbejdet stadig voksede ved Siden af de vidtløftige Rejser. Ufuldkommenhederne ved Institutionen traadte endelig saa stærkt frem, at da der i 1825 blev nedsat en Kommission til Overvejelse af, hvorledes de altfor høje Assurancesummer, der hidrørte fra Omskrivningen i 1813 fra Dansk Kurant til Rigsbankpenge i Sølv, kunde reduceres til Bygningernes virkelige Værdi, og hvorledes Taksationerne kunde faa større Paalidelighed, blev det tillige paalagt Kommissionen at undersøge, hvilke Modifikationer Branddirektørinstitutionen maatte trænge til. Angaaende dette Punkt udtaler Kommissionens Betænkning, der kom frem i 1827, at Distrikterne maatte gøres mindre, men under Hensyn til de forøgede Omkostninger, dette vilde afføde, foresloges det at lægge Branddirektørforretningerne ind under Herredsfogederne mod en mindre aarlig Godtgørelse. Denne Indstilling kunde Kancelliet dog ikke billige, og Sagen kom derfor ikke videre dengang; kun med Hensyn til de mindre Øer, Møen, Falster, Langeland, Samsø, Anholt, Læsø og Fanø bestemtes ved Pl. af 15. April 1828, at Branddirektørforretningerne ved forefaldende Vakance til Besparelse for Brandforsikringen skulde underlægges vedkommende Herredsfoged eller Birkedommer mod en passende Godtgørelse. Utilfredsheden vedblev derfor, og den kom til Orde i en Petition fra de i 1835 sammentraadte Stænderforsamlinger i Roskilde og Viborg. Det fremhævedes heri, at det nødvendige Tilsyn med de forsikrede Bygninger umuliggjordes for Branddirektøren ved hans Distrikts Omfang og ved de ham paahvilende Kontorforretninger, og at det var forbundet med Bekostning og Tidsspilde for den Forsikringssøgende at hente Branddirektøren, der ofte endda ikke kunde komme til den ønskede Tid. Stænderne anbefalede, at Herredsfogederne skulde overtage Branddirektørforretningerne,

hvorved man desuden ventede at kunne spare den faste Lønning, idet de med Vurderingerne forbundne Gebyrer formentes at være tilstrækkeligt Vederlag. Dette Forslag mødte aldeles enstemmig Modstand fra Herredsfogedernes, Amtmændenes og Kollegiets Side. Det Svar, der i 1838 blev givet Stænderne, afviste derfor ogsaa Tanken om at benytte Herredsfogederne som Branddirektører, hvorimod der blev givet Tilsagn om, at det ved indtræffende Vakance skulde blive taget under Overvejelse, hvorvidt Branddirektoraterne kunde deles i flere mindre, og saadanne Embeder overdrages kyndige Mænd med anden Levevej. Dette skete ogsaa i 1843 med Aarhus Amt, som deltes i 2, nemlig et Branddirektorat for Aarhus Amtsraadskreds og et for Skanderborg Amtsraadskreds. Ved de senere Vakancer ytrede imidlertid Amtmændene saa stor Betænkelighed ved en Deling, at Frederiksborg, Holbæk, Præstø, Vejle, Randers og Thisted Amter, som i de nærmeste Aar blev ledige, besattes uden Deling. Gennembrudet skete først i 1851, da en kgl. Resol. af 17. December fastslog, at ved Vakance skulde en Deling foregaa, og hvert af de derved fremkomne mindre Distrikter bestyres af en Konstitueret. Da Branddirektoraterne saaledes ikke længere vilde blive kgl. Embeder, men skulde bestyres ved Konstitution, ansaa Justitsministeriet sig ikke for bundet til paa visse Steder at lade dem besætte med Militære gennem Krigsbestyrelsen. Det var ved disse Delinger et Hovedsynspunkt, at Branddirektøren skulde bo nogenlunde i Midten af sit Distrikt, hvorved flere af dem kom til at bo ude paa Landet.

Ved den Omorganisering af Brandforsikringen, der fandt Sted ved Loven af 4. Marts 1857, blev Branddirektørernes Arbejde betydeligt forøget. Det fandtes derfor nødvendigt at ansætte særlige Branddirektører paa nogle af de Øer, hvor Forretningerne havde været overdraget Herredsfogederne, og i Overensstemmelse med det i 1851 indførte Princip fortsattes de store Branddirektoraters Deling i mindre Distrikter, naar der ved Vakance blev Lejlighed dertil. Ved den oprindelige Delingsplan var det tilsigtet, at Branddirektøren skulde bo saa centralt som muligt i sit Distrikt, selv om han derved blev anbragt ude paa Landet, men dette Synspunkt ændredes dog derhen, at man fandt det heldigst, at Branddirektørerne som Regel boede i Købstæderne, og at de enkelte Distrikter kom til at bestaa af det Omraade, der havde en naturlig Tilknytning til den paagældende Købstad.

Da Brandforsikringen i 1872 udgik af Statsstyrelsen, var man kommet saa vidt med Delingen, at der kun var 2 Amter udelte, nemlig Thisted og Aalborg Amter. Og foruden enkelte Herredsfogeder, der endnu varetog Branddirektørforretningerne paa nogle af de mindre Øer, var der i 1872 af de kongeligt udnævnte Branddirektører kun to tilbage, nemlig Branddirektøren

i Aalborg Amt (afgaaet 1. Januar 1876) og Branddirektøren paa Lolland (afgaaet 1. Januar 1887). Samtlige Branddirektører blev ved Overgangen afskedigede, men kun ganske faa blev ikke paany ansat, og da væsentlig fordi deres Distrikter blev omlagt.

Ved Forordning af 1. Oktober 1802 blev der med Henvisning til de store Udgifter, som den kgl. Kasse maatte afholde til Rigets og Erhvervenes Beskyttelse under den europæiske Krig, paalagt nye Ejendomsskatter. For Landbrugsejendommene blev Skatterne beregnet af de tilhørende Jordarealer, men i København og Købstæderne og for en Række nærmere betegnede Virksomheder paa Landet blev Skatterne lagt paa Bygningerne. Af Hensyn til Beregningen af denne Bygningsafgift skulde der foretages Opmaalinger af Bygningerne, og Arbejdet hermed blev i Landdistrikterne paalagt Branddirektørerne.

Dette Opmaalingsarbejde var ikke velset hverken af Branddirektørerne eller Bygningsejerne. At disse ikke modtog Branddirektøren med aabne Arme, naar han kom for at opmaale til Bygningsafgift, kan ikke undre. Bygningsafgiften var ikke mere velset end andre Skatter, den hørte snarere til de mest ildesete, og i Branddirektøren saa man ligesom en Personifikation af Skatten. For Branddirektørernes eget Vedkommende bundede Utilfredsheden maaske nok til at begynde med mest deri, at deres Vederlag for Opmaalingsarbejdet var meget sparsomt tilmaalt, men senere, da der blev Adgang til at brandforsikre Bygninger andetsteds end i Den almindelige Brandforsikring, blev det ikke alene et Pengespørgsmaal, idet Branddirektørernes Dobbeltstilling som Repræsentant for baade Brandforsikringen og Skattevæsenet viste sig uheldigt for Brandforsikringen derved, at det var en ret almindelig Opfattelse paa Landet, at Bygningsafgiften blev erlagt til Brandforsikringen, og at man derfor kunde frigøre sig for Skatten ved at indmelde sine Bygninger i en anden Brandforsikringsforening. Trods det uheldige i denne Sammenkædning af Brandforsikring og Skattevæsen, skete der dog ingen Ændring i Forholdet ved Brandforsikringens Udskillelse fra Justitsministeriet i 1872. Først i 1903 ophørte Branddirektørernes Bygningsafgifts-Opmaalinger og da af den simple Grund, at Bygningsafgiften bortfaldt, idet den afløstes af Ejendomsskylden efter at have bestaaet i 100 Aar.

Ved Loven af 2. Marts 1861 om Brandpolitiet paa Landet bortfaldt for Branddirektørerne det Tilsyn, de hidtil havde øvet med Overholdelsen af Reglerne om Bygningers Opførelse og Indretning, Eftersyn af Sprøjter og andre Brandredskaber, Brandvisitationer og Kommando ved Ildebrande,

idet disse Forretninger overførtes til Politimestrene og disses Medhjælper, Sogne- og Brandfogeder. Der indførtes dog en Overgangstid, saaledes at den endelige Fritagelse for disse Forretninger først skete fra 1. April 1864, og selv om den lovbestemte Forpligtelse for Branddirektørerne til at overvaage Overholdelsen af Brandpolitilovens Bestemmelser bortfaldt, var Branddirektørernes Arbejde vedblivende i saa nær Tilknytning til Brandpolitiloven, at Forandringen mærkedes mindre, end man skulde have antaget. Befolkningen var vant til at henvende sig til Branddirektørerne om Oplysning angaaende Brandpolitiloven, særlig dens Bestemmelser om Opførelsen af Bygninger og Indretningerne i disse, og da Brandforsikringen selvsagt er interesseret i, at Brandfaren indskrænkes ved, at Brandpolitiloven overholdes, har der stedse fra Ledelsens Side været lagt Vægt paa, at Branddirektørernes Tilsyns- og Konsulentvirksomhed overfor Interessenterne i saa Henseende fortsattes. Denne Del af Branddirektørernes Virksomhed har derfor stadig været betydelig og snarere tiltagende end aftagende gennem Aarene; dette gælder ikke mindst med Hensyn til Installationen af Forbrændingsmotorer, Rugemaskiner og Kyllingemødre og en Række andre i Aarenes Løb opdukkede nye Forekomster af Indretninger og Anlæg, der rummer betydelig Brandfare, naar ikke de derom gældende Forskrifter iagttages.

I Aarene fra 1857 til 1872 foregik der, som før nævnt, en stærk Udvikling i Retning af at dele Amtsbranddirektoraterne i mindre Distrikter, idet man dog samtidig havde Opmærksomheden henvendt paa ikke at gøre Distrikterne mindre, end det efter Forholdene i de enkelte Tilfælde fandtes paakrævet.

Ved den øvrige Omordning, der foranledigedes ved Loven af 23. April 1870, tog man ogsaa det Spørgsmaal frem til fornyet Overvejelse, hvilken Plan der burde følges ved at fastsætte Branddirektoraternes Udstrækning. En omhyggelig Overvejelse af de Hensyn, der skulde tages, for paa den ene Side at tilfredsstille de Forsikringssøgende, paa den anden Side at varetage Foreningens Tarv som Helhed, førte til, at man i det hele og store fandt Branddirektoraternes Omfang passende, saaledes at en gennemgribende Omordning kunde undgaas og Forandringerne hovedsagelig indskrænkes til en bedre Afrunding. Herved tog man fremdeles det Standpunkt, at Distrikterne skulde samles om Købstæderne, hvilket af flere Grunde fandtes heldigst. Ved Siden af dette Hovedprincip fandt man det dog hensigtsmæssigt, hvor Forholdene kunde begunstige det, at danne nogle større Branddirektorater, der skulde tjene som Forfremmelsesposter. Kun paa de mindre Øer bibeholdt man de smaa Branddirektorater, og paa nogle enkelte Steder gjorde Egnens Forhold det nødvendigt at ansætte en Branddirektør udenfor en Købstad.

Selv om man saaledes fastslog, at alt var godt og vel med Hensyn til Branddirektoraternes Inddeling, varede det dog ikke saa mange Aar, inden Spørgsmaalet igen blev gjort til Genstand for nye, indgaaende Overvejelser. Det skete i 1884.

De Planer, der da var fremme, gik nærmest i Retning af at vende tilbage til Amtsbranddirektoraterne, men dog saaledes, at der i mindre Distrikter indenfor de enkelte Amter, f. Eks. for hvert Herred, skulde ansættes en Mand til det praktiske Arbejde i Marken med Vurderinger, Eftersyn m. v. Amtsbranddirektørernes Arbejde skulde derved i det væsentlige indskrænkes til det kontormæssige: Tarifiering, Udfærdigelse af Policer til de Forsikrede og Genparter til Hovedkontoret, Udarbejdelse af de halvaarlige Kontingentberegninger o. s. v. Som Begrundelse for disse Planer fremhævedes særlig Vanskelighederne ved at finde den dygtige Kontormand og den praktiske Mand med Indsigt i Bygningsforhold, Vurderinger og deslige forenet i samme Person.

Der holdtes en Række langvarige Møder i Tilsynsraadet om Sagen, men Drøftelserne endte dog med, at der blev Fertal for at blive ved det bestaaende, medens et Mindretal forbeholdt sig at rejse Spørgsmaalet paany, hvis en mere gunstig Lejlighed senere skulde vise sig. Afgørende for Flertallets Stilling til Sagen synes det at have været, at man paa Forhaand ikke kunde være helt sikker paa, hvor heldig en Nyordning som den omhandlede vilde vise sig at være, hvorimod det var ganske givet, at den vilde medføre en betydelig forøget Udgift for Brandforsikringen. Spørgsmaalet om den mest heldige Ordning af den lokale Forretningsførelse, som udføres af Branddirektørerne, har gentagne Gange senere været behandlet, ikke mindst paa Grund af den ovenfor paapegede Vanskelighed ved at finde Bygningskyndighed og fornøden Indsigt i Kontorarbejdet forenet i samme Person. Særlig ved de Branddirektorater, der er for smaa til at have fast Medhjælp til Kontorarbejdet, kan dettes tilfredsstillende Udførelse berede betydelige Vanskeligheder, og med de stigende Krav, der stilles til tidssvarende Kontorarbejde med Benyttelse af Skrivemaskiner m. v., forøges Vanskelighederne, foruden at der for Branddirektøren til Kontorarbejdet medgaar megen Tid, som til større Nytte kunde anvendes i Arbejdet udendørs, særlig med Hensyn til Opretholdelsen af den rette Kontakt med Distriktets Vurderingsmænd og Interessenter.

KREDSFORMÆNDENE

UNDER Hensyn til de foran paapegede Vanskeligheder ved at faa de smaa Branddirektorater kontormæssigt betjent paa tilfredsstillende Maade stille Direktionen med Tilslutning af Tilsynsraadet i 1938 Forslag til Repræsentantskabet om, at mindre Branddirektorater ved Lejlighed kunde ophæves, dels ved Sammenlægning med et eller flere tilgrænsende Branddirektorater og dels ved, at der i saadanne mindre Distrikter, som ikke fandtes egnede til Sammenlægning med andre Branddirektorater, ansattes en Kredsformand i Stedet for en Branddirektør.

Kredsformandens Arbejde udadtil skulde i alt væsentlig være det samme som for en Branddirektør, saaledes at der i Forholdet til Vurderingsmændene og Interessenterne ikke skete nogen Ændring af Betydning. Derimod skulde Kredsformanden i størst mulig Udstrækning være fritaget for Kontorarbejde, idet Tarifiering, Policeudfærdigelse m. v. henlagdes til Hovedkontoret. I Bemærkningerne til Forslaget udtaltes, at da Ordningen var uprøvet, burde den formentlig ikke straks i Enkeltheder lægges i faste Rammer, men nærmest betragtes som et Forsøg, hvorved Erfaringer kunde indhentes, saaledes at der senere kunde tages Stilling til, hvorvidt der skulde fortsættes ad samme Vej. Af samme Grund foresloges, at Kredsformændene kun skulde ansættes for 3 Aar ad Gangen.

Repræsentantskabet vedtog Forslaget, og der er siden ved Vakance i de mindre Branddirektorater sket nogle Distriktsomlægninger og oprettet 5 Kredsformandsdistrikter, hvoraf dog 1, nemlig Distriktet for Østerhan Herred, efter den første 3 Aars Periode er ophævet, idet der ved den nye Ager-sundbro skabtes en saadan trafikal Forbindelse mellem Østerhan Herred og Løgstør, at Herredet naturligt kunde henlægges til Branddirektoratet i Løgstør.

Kredsformands-Ordningen maa siges i den forløbne Tid at have virket tilfredsstillende, men dermed er ikke afgjort, om Ulemperne ved de smaa Branddirektorater vedblivende vil blive søgt afhjulpet ad den Vej. Der gøres samtidig Forsøg med at aflaste Branddirektørerne i de mindre Distrikter for en væsentlig Del af Kontorarbejdet, og da det ogsaa herved er gørligt at afhjælpe de kontormæssige Vanskeligheder, er det muligt, at Udviklingen vil gaa mere i den Retning, selv om denne Fremgangsmaade bliver noget bekosteligere for Brandforsikringen end Ansættelsen af Kredsformænd.

VURDERINGSMÆNDENE

I AARENE fra 1792 til 1800 udmeldte Herredsfogeden ved hver forefaldende Vurdering to Mænd til at foretage Vurderingen, og denne overværedes af Herredsskriveren, der ogsaa udførte det til Vurderingen hørende skriftlige Arbejde.

Da Branddirektørerne ved Forordning af 26. Marts 1800 indførtes, overtog de Herredsskrivernes Funktioner ved Vurderingerne, og Udnævnelsen af Vurderingsmændene overgik til Amtmændene, der for et Aar ad Gangen udnævnte det fornødne Antal Vurderingsmænd.

Saaledes fortsattes indtil 1857, idet der dog ved Plakat af 27. November 1839 blev foreskrevet, at der for at spare Befordring skulde være et passende Antal Vurderingsmænd i hver Jurisdiktion, og at der blandt hvert Amts Vurderingsmænd skulde være nogle, som havde Kyndighed til at vurdere Møller og saadanne Bygninger, som var indrettede til andet end almindelig Brug.

Til ovennævnte Plakats Fremkomst har antagelig medvirket, at Provinsialstænderne i 1836 fremdrog det ønskelige i, at der blev ansat flere Vurderingsmænd, ja endogsaa anbefalede, at hvert Sogneforstanderskabsdistrikt fik sine Vurderingsmænd. Saa vidt kunde man dog ikke dengang strække sig fra Regeringens Side; det skete først ved Loven af 4. Marts 1857.

Den Ordning, som ved denne Lov indførtes med Hensyn til Vurderingsforholdene, var i Hovedtrækkene følgende:

For Københavns Forstæder og udenbys Grunde udnævntes Vurderingsmændene af Københavns Magistrat.

I hvert Amt skulde der være et passende Antal Vurderingsmænd, der havde Kyndighed til at vurdere Bygninger af særlig Beskaffenhed, saasom Kirker, Møller, Fabrikker og lignende. De udnævntes af Amtsraadet blandt Interessenterne for 3 Aar ad Gangen. Vurderingsforretningerne foretoges under Ledelse af Branddirektøren. Hvor det i forekommende Tilfælde fandtes nødvendigt at benytte Vurderingsmænd med større Indsigt, end Amtsvurderingsmændene var i Besiddelse af, kunde Amtmanden udnævne særlige Vurderingsmænd til saadanne Forretninger.

Landet inddeltes iøvrigt i Vurderingsdistrikter, der almindeligvis faldt sam-

men med Sogneforstanderskabsdistrikterne; og til at foretage Vurderinger, hvortil der kun fordredes almindelig Bygningskyndighed, udnævnte Sogneforstanderskabet for hvert Distrikt blandt Interessenterne 3 Mænd, idet dog een af dem kun var Suppleant. Valget gjaldt for 3 Aar ad Gangen. Branddirektøren udnævnte en af Vurderingsmændene i hvert Distrikt til Formand, og denne udførte det skriftlige Arbejde ved de til Sognevurderingsmændene overladte Forretninger.

Ved enhver Vurdering til Indtegning i Brandforsikringen fungerede 2 Mænd, hvadenten disse var Amts- eller Sognevurderingsmænd.

Til Vurdering af Brandskader benyttedes ligeledes 2 Mænd. Disse Vurderinger foretoges altid under Ledelse af Branddirektøren, der ogsaa valgte Vurderingsmændene. Ved Skadesopgørelse paa almindelige Ejendomme i Landdistrikterne med en Forsikringssum af indtil 5000 Rdl. kunde Branddirektøren benytte Sognevurderingsmændene, ved andre Ejendomme benyttedes Amtsvurderingsmændene til Skadesopgørelse. I Københavns Forstæder benyttedes ved Brandskadeopgørelserne ligesom ved Indtegningsvurderingerne de af Magistraten valgte Vurderingsmænd.

Denne Nyordning af Vurderingsforholdene var meget gennemgribende, og Overgangstiden beredte mange Vanskeligheder, ikke mindst for Branddirektørerne, som skulde arbejde med de mange nye Vurderingsmænd og søge at bibringe dem den bedst mulige Forstaaelse af deres Hvervs Udøvelse. Særlig ankedes der over, at den Ensartethed i Vurderingerne, som opnaaedes under det tidligere System med Vurderingsmænd i større Kredse, gik tabt ved Indførelsen af Sognevurderingsmænd. Denne Anke, der den Dag i Dag ikke er ganske uden Berettigelse, har naturligvis særlig været begrundet i den første Tid, da alle de mange nye Vurderingsmænd umuligt straks kunde være i Besiddelse af den Indsigt paa Omraadet, som var ønskelig. Der er dog næppe Tvivl om, at Indførelsen af Sognevurderingsmændene i det store og hele var en for Brandforsikringen gavnlig Foranstaltning, særlig fordi der derved skabtes en Forbindelse mellem Interessenterne og Branddirektørerne, som har været og stadig er til megen Nytte.

Ved Brandforsikringens Overgang til Selvstyre maatte der nødvendigvis indføres visse Ændringer med Hensyn til Valget af Vurderingsmænd, idet det derefter ikke kunde paalægges Sogneraadene at vælge Sognevurderingsmændene, eller Amtsraadene – henholdsvis Københavns Magistrat – at vælge andre Vurderingsmænd.

Under Udarbejdelsen af Brandforsikringens første Vedtægt – af 10. Juni 1871 – var der forskellige Planer fremme angaaende Nyordningen af Vurderingsforholdene, ogsaa Planer om en Omdannelse af Sognevurderings-

Institutionen. Man valgte dog at beholde Sognevurderingsmændene, idet man regnede med, at det efterhaanden skulde lykkes at opnaa den større Ensartethed i deres Vurderinger, som det hidtil havde skortet noget paa. Valget af saavel Sognevurderingsmænd som andre Vurderingsmænd blev overladt til Branddirektørerne, der instruedes om at have Opmærksomheden henvendt paa at faa de bedst egnede Mænd til at overtage Hvervet. Den hidtidige Sognevurderingsmands-Suppleant bortfaldt nu som formentlig overflødig. Efter faa Aars Forløb vendte man dog tilbage til at have 3 Sognevurderingsmænd i hvert Distrikt, men uden at den tredie betegnedes som Suppleant, idet man vilde overlade det til Branddirektøren at ordne de 3 Mænds indbyrdes Virksomhed saaledes, som det efter de stedlige Forhold fandtes bedst stemmende med de Forsikringssøgendes Interesse. Sognevurderingsmændene, som tidligere valgtes for 3 Aar ad Gangen, blev efter Nyordningen valgt paa ubestemt Tid. Deres Virkefelt blev fortsat begrænset til almindeligt forekommende Bygninger, der ikke benyttedes til Fabriksdrift eller anden særlig Virksomhed, og Værdigrænsen for de Bygninger, der kunde vurderes af Sognevurderingsmændene, sattes ved 10.000 Kr.

Som nævnt ovenfor blev det ved den fra 1872 gældende Nyordning overdraget til Branddirektørerne at vælge Vurderingsmændene. Fra denne almindelige Regel blev der dog gjort den Undtagelse, som stadig er gældende, at ved Brandskadeopgørelser og de Vurderinger, der afholdtes til Bevis for Erstatningers Anvendelse, havde den Skadelidte Ret til at vælge den ene af de to Vurderingsmænd; blev saadanne Vurderinger gjort til Genstand for Overskøn, skulde der hertil være 4 Vurderingsmænd, der ligeledes valgtes med Halvdelen af hver af Parterne. Den Omstændighed, at Branddirektøren med nysnævnte Undtagelse valgte Vurderingsmændene, bidrog formentlig i væsentlig Grad til, at der bestod et godt Forhold mellem de to Parter, men som Aarene gik, rejstes der dog Tvivl om, hvorvidt Valgmaaden var tilstrækkelig demokratisk, idet der i Overvejelserne om Spørgsmaalet ogsaa saas hen til, at Vurderingsmændene i konkurrerende Foreninger valgtes af Interessenterne. I 1890 fremsatte Direktionen derfor et Forslag om en forandret Valgmaade for Sognevurderingsmændene, men dette blev ikke akcepteret af Repræsentantskabet, og først i 1899 blev en væsentlig Reform gennemført. Der fremsattes da for Repræsentantskabet Forslag om, at Vurderingsmændene i hver Vurderingskreds skulde vælges ved simpel Stemmeferlighed af og blandt Kredens Interessenter. Vurderingsmændene skulde vælges for 9 Aar, og hvert 3. Aar skulde en af dem afgaa. En af de valgte for hver Kreds skulde være Formand og beskikkes af Direktionen efter indhentede Udtalelser fra de stedlige Repræsentanter, Branddirektøren og Kredens Vurderingsmænd. I

Københavns Forstæder og Frederiksberg Kommune skulde Valget gælde for 8 Aar og saaledes, at Halvdelen af Vurderingsmændene afgik hvert 4. Aar. Her var der ikke Anledning til at beskikke nogen Formand, idet alle Vurderinger foregaar under Ledelse af Branddirektøren.

Mod Forslaget rejste der sig nogen Modstand i Repræsentantskabet. Der gjordes gældende, at man ved at fratage Branddirektøren Retten til at vælge de faste Vurderingsmænd kunde komme til at forstyrre det gode Samarbejde, og at man ikke skulde vise for megen Iver i Retning af at efterligne de konkurrerende Foreninger. Forslaget blev dog vedtaget.

Det var herefter ventet, at de Forsikrede vilde vise megen Interesse for Valgene af Vurderingsmænd, men disse Forventninger blev skuffede. Deltagelsen i Valgene blev – og er fremdeles – ringe, naar ikke ganske særlige Forhold gør sig gældende. Man kan naturligvis tage denne Tilbageholdenhed fra Interessenternes Side som et Tegn paa Tillid til, at der af Brandforsikringen vil blive draget Omsorg for, at Vurderingerne foretages paa rette Maade, men den manglende Deltagelse rummer dog en Fare for, at Valgene kan falde noget tilfældigt ud. Det bør imidlertid ikke bero paa Tilfældigheder, hvem der vælges som Vurderingsmænd, da det er af stor Betydning for Brandforsikringen at have indsigtfulde og ansete Mænd paa disse Poster, og i de senere Aar er derfor indført den Praksis, at Vurderingsmandsposter, der bliver ledige i Tidsrummene mellem de ordinære Valg, besættes ved Konstitution, naar der til Direktionen fremkommer Indstilling derom fra Branddirektøren, tiltraadt af den nærmestboende Repræsentant. Saadanne Ansættelser gælder dog kun, indtil første ordinære Valg afholdes, og Interessenterne har da Lejlighed til at tage Stilling til, om de vil bekræfte det midlertidige Valg som vedvarende, eller de vil vælge en anden.

Med Hensyn til Indtegnings-Vurderinger i Landdistrikterne under Ledelse af Branddirektøren skete der ved de i 1899 vedtagne Regler for Valg af Sognevurderingsmændene ingen Forandring. Det vedblev at være og er stadig overladt til Branddirektøren ved disse Forretninger at vælge Vurderingsmændene i hvert enkelt Tilfælde.

Den fra 1872 gældende Værdigrænse af 10.000 Kr. for Bygninger, der kunde vurderes af Sognevurderingsmændene, er gentagne Gange senere forhøjet under Hensyn til de Værdistigninger, der i Tidens Løb har fundet Sted. I 1872 var der i Landdistrikterne, naar Herregaaarde og industrielle Virksomheder undtages, ikke mange Ejendomme med Bygninger, hvis Værdi enkeltvis oversteg 10.000 Kr., men efterhaanden ændredes dette Forhold, og i 1904 vedtoges det derfor at forhøje Grænsen fra 10.000 Kr. til 15.000 Kr. Herved blev man staaende indtil 1917, paa hvilket Tidspunkt den Stigning i Bygge-

omkostningerne, som Verdenskrigen hidførte, allerede i nogen Tid havde været mærkbar. Værdigrænsen blev som Følge deraf forhøjet til 20.000 Kr., og da Byggepriserne i Aarene derefter yderligere steg meget betydeligt, blev Grænsen paany – i 1919 – forhøjet, til 30.000 Kr.

Da det især var Stigningen i Byggeomkostningerne, der bevirkede den gentagne Forhøjelse af Værdigrænsen, kunde der for saa vidt have været Motivering for under Nedgangen i Byggepriserne i Aarene efter 1920 ogsaa at lade Værdigrænsen følge Byggepriserne nedad. Man bibeholdt dog de 30.000 Kr., dels paa Grund af at Byggepriserne ikke kom i et fast Leje, og dels fordi der kunde regnes med stigende Kyndighed hos Sognevurderingsmændene. Bygningshaandværkerne er i Tidens Løb blevet ret stærkt repræsenterede blandt Sognevurderingsmændene, hvilket har bidraget til større Sikkerhed med Hensyn til Værdiansættelsen, og fra Branddirektørernes, Kredsformændenes og Direktionens Side er Opmærksomheden stadig henvendt paa at vejlede Sognevurderingsmændene og forsyne dem med Oplysninger om Bevægelserne i Byggepriserne; f. Eks. har »Brandforsikringsbladet«, hvis Udgivelse – 1 Gang maanedlig – begyndte i 1909, og som særlig har til Opgave at være et Bindeled mellem Direktionen og Brandforsikringens Tillidsmænd, i udpræget Grad været – og bliver stadig – benyttet til at give Oplysninger om de til enhver Tid gældende Byggepriser og andet, der kan være til Støtte ved Vurderingerne.

Den nuværende Verdenskrig har ligesom den forrige medført en Stigning i Byggepriserne. Stigningen er ikke endnu tilnærmelsesvis af samme Omfang som under og efter forrige Krig, men den Nedgang, som Aarene efter 1920 bragte, er dog paa det nærmeste ophævet, saaledes at Byggepriserne nu er omtrent paa samme Højde som i 1920. Byggepriserne giver saaledes ikke længere nogen Begrundelse for at nedsætte Vurderingsgrænsen 30.000 Kr., og man har da ogsaa, i Stedet for at gaa den Vej, taget et Skridt i modsat Retning, idet Repræsentantskabet i 1941 vedtog et Forslag om, at det kunde tillades Sognevurderingsmændene at vurdere Bygninger til højere Værdi end 30.000 Kr., hvor Forholdene efter Direktionens Skøn talte derfor.

FORSIKRING EFTER SELVANGIVELSE

LANGT den største Del af Indtegningerne i Brandforsikringen sker i Henhold til Vurdering efter de foran omtalte Regler, men det har i hele Brandforsikringens Levetid med Undtagelse af en kort Periode – Aarene fra 1858 til 1872 – været tilladt de Forsikrings søgende i et til de forskellige Tider noget skiftende Omfang at lade deres Bygninger forsikre efter egen Angivelse i Stedet for Vurdering.

Herom foreskrev Anordningen af 29. Februar 1792 følgende:

En Proprietair, som begicærer en heel Bondebne, eller hans Godses samtlige Bøndergaard og Huse forsikkrede, tillade Vi allernaadigst, at hans egen Angivelse over hvad han vil ansætte enhver Gaard og Huus for, maa antages for ligesaa gyldig, som en lovlig Taxations-Forretning; dog at een Gaard eller Huus i saa Fald sættes, i Proportion af sin Størrelse og Antal Fag, for samme Summa, som en anden, da Stuelængden faaer deraf sin visse Summa, ligesom og enhver Længde af Udhusene, for i Tilfælde af Ildsbaade strax at kunne komme i Erfaring om den afbrændte Deels Værdie, som paa den for alle andre sædvanlige Maade beviises. Men ligesom vi allernaadigst tillade dette til Lettelse for dem, der tage Deel i denne nyttige Indretning, bliver denne Anordning i øvrigt dog, i Henseende til de anbefalede Taxations-Forretninger, hvor disse skulde eragtes fornødne, i sin fulde Kraft, da Proprietairen, som den, der besørger sine Bønders Bedste, bekoster disse erhvervede.

Efter at der i 1800 ved Ansættelsen af Branddirektører var opnaaet Lettelse i Adgangen til Forsikring, ansaas Selvangivelse for bortfaldet. Denne Opfattelse holdt sig i en Aarrække, men ved Plakat af 5. Juni 1827 blev det fastslaaet, at Bestemmelsen om Selvangivelse stadig var i Kraft, og efter den Tid blev Tilladelsen over hele Landet benyttet i stor Udstrækning. I 1834 blev Tilladelsen noget udvidet, men Møller, Teglværker og Godsernes Hovedbygninger kunde dog ikke forsikres ved Selvangivelse.

Da Sognevurderingsmændene indførtes i 1857, mente man ikke, der læn-

gere var Anledning til at tillade Selvangivelser, og derfor bortfaldt ved Loven af 4. Marts s. A. Retten til at anvende dem; men allerede i 1859 ved det første ordinære Møde i det nydannede Repræsentantskab fremkom der Forslag om paany at indføre Selvangivelserne og tillige at give alle Forsikrings-søgende Ret til at benytte denne Form for Indtegning i Brandforsikringen. Repræsentantskabet vilde have vedtaget Forslaget, men der rejstes da Tvivl om, hvorvidt Repræsentantskabet var bemyndiget til at ændre en Bestemmelse, der var indeholdt i en Lov, og der blev derfor ikke gjort mere ved Sagen førend i 1871 under Udarbejdelsen af den Vedtægt, som ved Brandforsikringens Udskillelse fra Statsstyrelsen i 1872 skulde afløse bl. a. den omhandlede Lov.

Ved denne Lejlighed blev det fremhævet, at den tidligere bestaaende Tilladelse til Selvangivelse ikke i noget Tilfælde havde givet Anledning til Misbrug, og da Selvangivelse var billigere og mindre omstændelig for de Forsikrings-søgende end en Vurdering, besluttedes det at give alle Forsikrings-søgende Ret til at benytte sig af Selvangivelse, idet dog Bygninger indrettede til Møllenæring, Fabrikdrift, Teglværk eller anden Næringsdrift, hvorved brugtes Kølle eller Tørreovn, blev undtagne. Iøvrigt knyttedes den Betingelse til Brugen af Selvangivelse, at Branddirektøren kunde foranstalte en Vurdering afholdt, hvis han ved det beordrede Eftersyn, som skulde foretages inden 3 Maaneders Forløb, fandt den selvangivne Sum for højt ansat.

De i 1872 indførte Regler om Selvangivelse forblev i det væsentlige uforandrede indtil 1931, men Antallet af Selvangivelser var gennem denne Aarrække aftagende. Langt de fleste foretrak at lade foretage en almindelig Vurdering i Stedet for selv at udføre det med en Selvangivelse forbundne skriftlige Arbejde; og antagelig har ikke alene dette, men ogsaa Vanskeligheden ved at foretage en rigtig Værdiansættelse, afholdt mange fra at benytte Selvangivelse.

I 1931 indførtes ved Selvangivelse den samme Værdigrænse af 30.000 Kr., som for hver enkelt Bygning var gældende ved Sognevurdering, og samtidig blev Beskrivelsen ved Selvangivelser overdraget til Sognevurderingsformanden i Forbindelse med en af de andre Sognevurderingsmænd efter den Forsikrings-søgendes Valg. Bestemmelsen om Sognevurderingsmændenes Bistand ved Selvangivelser begrundedes navnlig med, at Selvangivelserne derved kunde komme til at foreligge i en Form, der ret nøje svarede til Sognevurderingsforretningerne, og at en bedre Beskrivelse ogsaa derved vilde kunne paa-regnes, idet Sognevurderingsformændene i Modsætning til de Forsikrings-søgende var fortrolige med dette Arbejde. Ved Medforsikring af Maskiner og Inventar blev der derimod givet mere frie Hænder, idet der uden nogen

bestemt Værdigrænse gaves Adgang til Selvangivelses-Forsikring af saadanne Ting i Henhold til en af den Forsikringsføgende afgiven Fortegnelse over Genstandene og disses Værdi.

Ved Repræsentantskabssamlingen i 1937 vedtoges atter ændrede Regler for Selvangivelse. Disse Ændringer gik ud paa dels at simplificere Indtegningen af Bygninger og andre Genstande af mindre Værdi, og dels at give Adgang til uanset Ejendommenes Størrelse og Anvendelse at forhøje Forsikringssummerne alene paa Grundlag af Ejerens Begæring derom, naar Forhøjelsen var begrundet i Stigning i Byggeomkostningerne. For saa vidt angik Forsikringsgenstande af mindre Værdi blev det ved de nye Bestemmelser fastsat, at hvad der ikke oversteg en Værdi af 5.000 Kr., kunde forsikres alene efter Ejerens Begæring derom til Branddirektøren eller Kredsformanden, og at kun Sognevurderingsformanden skulde bistaa den Forsikringsføgende ved en Selvangivelse for Værdier fra 5.000 til 10.000 Kr. For højere Summer – indtil 30.000 Kr. – bibeholdtes Bestemmelsen om, at Vurderingsformanden og en af de andre Vurderingsmænd skulde deltage i Selvangivelsens Udfærdigelse. Bestemmelsen om efter Selvangivelse at forhøje Forsikringssummerne paa Grund af Stigning i Byggepriserne motiveredes med, at det ikke fandtes nødvendigt at foretage egentlig Vurdering, naar Forhøjelsen alene skyldtes nævnte Aarsag. I de nærmeste Aar forud for Vedtagelsen i 1937 havde en kendelig Stigning i Byggepriserne gjort sig gældende, men Bestemmelsen blev dog i det første Par Aar efter dens Indførelse ikke stærkt benyttet. Dette skete først efter Krigsudbrudet i September 1939. Den meget betydelige Stigning i Byggepriserne, som da fulgte, gjorde det i vidt Omfang nødvendigt at forhøje Forsikringssummerne, hvis Ejendomsbesidderne ikke vilde udsætte sig for betydelige Tab i Tilfælde af Brand- eller Krigsskade, og det store Antal Omforsikringer, som af denne Aarsag har fundet Sted, er i langt de fleste Tilfælde sket ved Selvangivelse i Form af procentvise Tillæg til Forsikringssummerne.

Saadanne Selvangivelser, som alene tjener til at bringe Forsikringssummerne paa Højde med Prisniveauet, blev som nævnt tilladt i 1937, og de Regler, som iøvrigt var gældende ved Selvangivelse, simplificeredes samtidig for Forsikringsgenstande af mindre Værdi, men for andre Selvangivelser bibeholdtes de hidtil gældende Forskrifter med Hensyn til Fremgangsmaade, Bygningernes Anvendelse og Forsikringssummens Størrelse. Da der imidlertid af og til forekom Tilfælde, hvor disse Begrænsninger viste sig mindre heldige, vedtog Repræsentantskabet i 1941, at Reglerne kunde fraviges, naar Forholdene efter Direktionens Skøn talte derfor.

KONTINGENTET

I FØLGE § 15 i Anordningen af 1792 skulde der aarligt udredes i fast Kontingent 10 Sk. pr. 100 Rdl. Forsikringssum, hvilket Kontingent opkrævedes ved Juni Maanedes Udgang for det forløbne Aar. Var dette Kontingent ikke tilstrækkeligt til Brandskader og Administration, skulde det manglende tilvejebringes ved Repartition.

Bestemmelsen om, at Kontingentet først skulde betales efter Aarets Udgang, medførte, at der stadig manglede Penge til Dækning af Udgifterne, og man maatte derfor søge Forskud af den Kgl. Kasse og iøvrigt rejse Laan. Ved Plakat af 12. Maj 1807 anordnedes derfor, at de aarlige 10 Sk. pr. 100 Rdl. skulde erlægges den 30. Juni forud for det kommende Aar, medens det, der maatte mangle, skulde skaffes til Veje ved Repartition efter Aarets Udløb ligesom hidtil. Denne Ændring i Opkrævningen bragte vel nogen Lettelse i Brandforsikringens Pengeforhold, men ikke tilstrækkelig, idet Brandskaderne i en Række af Aar langt oversteg den aarlige Forudbetaling, hvorfor der hyppigt maatte foretages Ekstraopkrævninger. Fra 1793 til 1827 fandt saadanne Opkrævninger Sted i Halvdelen af Aarene. Det var ikke ubetydelige Beløb, der efterkrævedes, og da Bidragene var stærkt svingende fra Aar til andet – fra 5 til 30 Sk. pr. 100 Rdl. – er det forstaaeligt, at Interessenterne udtrykte Utilfredshed med, at de aldrig vidste, hvor meget der kunde blive affordret dem. Naar der manglede Penge i Kassen, maatte de Brandlidte ofte vente længe paa Erstatningernes Udbetaling, hvilket ikke var mindre uheldigt end Ekstraopkrævningerne. Man havde tidligere hjulpet sig med Forskud eller Laan af den Kgl. Kasse, men denne Kasse bugnede heller ikke af Penge, og i flere Aar kunde Brandforsikringen ingen Hjælp faa fra den Kant.

Under Hensyn til det ønskelige i til enhver Tid at have de fornødne Pengemidler disponible rejste Kancelliet i 1822 det Spørgsmaal, om ikke det faste aarlige Kontingent burde forhøjes fra 10 til 20 Sk. pr. 100 Rdl. ligesom i Købstædernes Brandforsikring, hvor et saadant Kontingent havde været gældende siden 1807. Man gav sig dog Tid til at overveje Spørgsmaalet, thi først efter 5 Aars Forløb – den 5. September 1827 – udkom en Plakat, ved hvilken det bestemtes, at det aarlige Kontingent skulde opkræves med 20 Sk. pr. 100 Rdl.

Som ovenfor bemærket skulde Medlemmernes Bidrag oprindelig kun opkræves een Gang om Aaret. Til Lettelse for de Forsikrede blev dette ved Plakat af 15. Juni 1813 forandret til Halvdelen hvert Aars 1. Januar og 1. Juli, og da der i 1818 under de da raadende ustabile Møntforhold blev indført Kvartalskurs, blev ogsaa Betalingsterminerne forandret til fire, nemlig 1. Januar, 1. April, 1. Juli og 1. Oktober. Kvartalsbetalingen forlod man dog efter 9 Aars Forløb og vendte tilbage til de halvaarlige Opkrævninger samtidig med, at Kontingentet i 1827 blev forhøjet fra 10 til 20 Sk. af hvert forsikret 100 Rdl. Betalingsterminerne blev da 1. April og 1. Oktober, hvilke Terminer faldt sammen med Skattebetalingen ved Amtstuerne, der ogsaa opkrævede Brandhjælpsspengene (Kontingentet), og disse Terminer for Betaling af Kontingentet til Brandforsikringen har siden været bibeholdt.

Oprindelig betaltes det samme Kontingent af hvert forsikret 100 Rdl. uden Hensyn til Forsikringsobjektets Størrelse eller Beskaffenhed iøvrigt. Dette fandtes naturligt efter den Tids Forhold. Under Statens Forsorg samledes Landets Ejendomsbesiddere i Brandforsikringen for at dække sig mod Tabet ved Ildebrand, og de maatte saa staa Last og Brast med hinanden saaledes, at de i Fællesskab, hver i Forhold til den forsikrede Sum, bar Udgifterne. Det faldt næppe nogen ind dengang, at det kunde være anderledes; Erfaringer om, hvorledes Brandskadetabene fordelte sig paa de forskellige Kategorier af Ejendomme, stod det kun smaat til med, og statistisk Materiale til Støtte for Risikobedømmelsen savnedes ganske.

Der ses ikke at have været rørt ved Spørgsmaalet om en klassificeret Tarif førend i 1831, omend det maa antages, at der noget tidligere har været Overvejelser fremme i saa Henseende. Nævnte Aar udtaler Kancelliet i en Indstilling til Kongen, at »det vilde være principrigtigt, at Præmien i det hele »stod i et nøjagtigt og derfor noget varieret Forhold til Bygningernes Beskaffenhed, saa at den steg og faldt, som Probabiliteten af Ildsfare efter Bygningsmaaden var større eller mindre«, men »man befrygtede, at dette lader »sig udføre ved en almindelig Regel ved Bygningsassurancens, da de Forskeligheder, som i saa Henseende frembyder sig, er mangfoldige og beror paa »flere Omstændigheders Sammenstød, som ikke lader sig bestemme ved faste »almindelige Regler.« Og det »principrigtige« vandt denne Gang ikke Sejr over Betænelighederne.

I 1836 var Spørgsmaalet om en klassificeret Tarif paany fremme. Det var da Provinsialstænderne, der rejste Spørgsmaalet, men efter at Kancelliet havde indhentet Betænkning fra Amtmændene og Branddirektørerne, blev Regeringen staaende ved sit Standpunkt fra 1827 om Systemets Uigennemførlighed. Med en »omstændelig Forklaring« af sin Opfattelse nøjedes man

med at foreslaa, at Kontingentet af Kirker nedsattes til $\frac{1}{4}$, for saa vidt de havde brandfrit Tag og laa isolerede. Ikke engang for Møller, som Stænderne særlig havde udpeget som farlige, blev der fastsat noget særligt Kontingent. Stænderne udtalte som Svar herpaa, at man erkendte, at der vilde møde saa store Vanskeligheder ved en omfattende Klassifikation af Præmierne efter Bygningernes Beskaffenhed og Beliggenhed, at Øjemedet sandsynligvis vilde forfejles. Den ommeldte Forandring i Kontingentet af Kirker blev da indført ved Plakat af 27. November 1839, og mere skete der ikke.

Det i 1827 til 20 Sk. forhøjede Kontingent viste sig i de følgende 20 Aar tilstrækkeligt til at dække alle Udgifter, og der opsamledes endog en Beholdning, der i 1846 var vokset til 300.000 Kr.; men saa indfandt Uheldene sig paany, Overskudet var i 1850 forvandlet til et Underskud af henved 200.000 Kr., og nye Ekstrapaaligninger blev nødvendige. Nu fandt man endelig Tiden inde til at gaa i Gang med Udarbejdelsen af en klassificeret Tarif, og efter at der i Aarene 1853–55 var indsamlet statistisk Materiale, blev der i 1855 nedsat en Kommission med den Opgave at fremkomme med et Forslag. Kommissionen arbejdede saa energisk, at den allerede i December 1856 kunde afgive Forslaget. Dette forelagdes Rigsdagen, der ogsaa hurtigt gjorde Forslaget færdigt, idet det blev optaget i Loven af 4. Marts 1857, den Lov, der ikke alene paa dette, men ogsaa paa flere andre Omraader betød en gennemgribende Omordning af Brandforsikringens Forhold.

Naar man nu betragter Tarifen af 1857, maa den vel findes ret ufuldkommen, men efter den Tids Forhold var det et fremragende dygtigt Arbejde. Tarifen viser, at de Mænd, der forestod Udarbejdelsen, har haft et klart Blik for den rigtige Risikobedømmelses Hovedlinier, og at de konsekvent har trukket disse Linier op. Kommissionens Sekretær var daværende Kancellisekretær Bærthelson, senere – fra 1872 – Brandforsikringens administrerende Direktør, og der er næppe Tvivl om, at han mere end nogen anden har bidraget til Arbejdets heldige Gennemførelse. Tarifen skelnede mellem haardt og blødt Tag, inddelte de forsikrede Bygninger i Størrelsesklasser efter Forsikringssummen, og for Fabrikker og lignende desuden efter selve Virksomhedens større eller mindre Brandfarlighed. For straatækte Bygninger toges endvidere Hensyn til Afstanden fra Nabobygninger. Ialt indeholdt Tarifen 65 Kontingentsatser for Bygninger og desuden særlige Kontingentsatser for Fabriksmaskiner, Hegn og Brøndredskaber.

I Betragtning af, at Kontingentet i Forvejen – med Undtagelse af Kirkerne – var ens for alle i Forhold til den forsikrede Sum, maatte den nye Tarif virke ganske revolutionerende. Tarifens Gennemførelse i Praxis løb da heller ikke af uden store Besværligheder. Forud for Beregningen af Kontingentet

efter den nye Tarif skulde der fremskaffes Oplysninger om en Række Forhold, som ikke tidligere havde haft Betydning for Kontingentet, og som man derfor ikke var i Besiddelse af. Af denne Grund blev det nødvendigt at lade optage nye Beskrivelser over de forsikrede Bygninger med Oplysning om Anvendelse, Bygningsmaade og Afstand fra andre Bygninger m. m. Landet blev i dette Øjemed delt i et stort Antal Undersøgelsesdistrikter med 2 »Undersøgelsesmænd« i hvert Distrikt. Disse Mænd gik fra Sted til Sted for at optage Beskrivelse af Ejendommene, og i Løbet af Sommeren 1857 var Undersøgelsesarbejdet færdigt. Tilbage stod saa Branddirektørernes Arbejde med Gennemgangen af Undersøgelsesmateriale og Beregningen af det nye Kontingent, og det voldte store Bryderier at blive færdig dermed inden Tarifens Ikrafttræden den 1. April 1858, men det lykkedes dog.

Da Tarifens Virkninger aabenbarede sig for Interessenterne, opstod der blandt disse betydelig Uro. Saa godt som alle fik de et andet Kontingent at betale end hidtil. Hvor Kontingentet blev nedsat, vakttes der naturligvis ikke Utilfredshed, men i mange Tilfælde forhøjedes Kontingentet meget betydeligt. Der haves Eksempler paa Forhøjelser til omkring det syvdobbelte af det tidligere Kontingent, og det kan ikke undre, at Interessenter, der kom ud for saa ubehagelige Overraskelser, reagerede kraftigt. En Overgang saa det ogsaa ud til stort Frafald af Interessenter, idet der mange Steder i Landet gjordes Forsøg paa Oprettelse af nye Brandforsikringsforeninger. Paa et vist Tidspunkt var ikke mindre end 33 saadanne under Dannelselse. For at besvære Stormen blev den nye Tarif omgaaende underkastet en Revision, og allerede til 1. Oktober 1858 traadte den reviderede Tarif i Kraft. Ved Revisionen indførtes der ret omfattende Lempelser, hvorved det lykkedes at berolige Gemytterne. Forsøgene paa Oprettelsen af nye Foreninger blev opgivet, og det viste sig, at man i den nye, reviderede Tarif havde faaet et Arbejdsgrundlag, der gav Brandforsikringen fornyet Styrke.

Den reviderede Tarif af 1858 forblev i Kraft i 11 Aar. Ved denne Tarif havde man faaet en bedre Basis for statistiske Undersøgelser end tidligere, og paa Grundlag af saadanne Undersøgelser fremsattes i 1868 for Repræsentantskabet Forslag om en ændret Tarif. Forslaget behandledes i et Udvalg, hvis Indstilling toges til Følge af Ministeriet, og den 7. Juli 1868 udstedtes Bekendtgørelse om en ny Tarif, gældende fra 1. April 1869.

Denne Tarif betød dels en Nedsættelse af Kontingentet og dels – ligesom Revisionen i 1858 – en Simplificering, idet de oprindelige 65 Kontingentsatser ved disse to Revisioner nedsattes til 21. Dette kunde synes at være Tilbageskridt, men det maa dog herved erindres, at hvor vel gennemtænkt den oprindelige Tarif end var, hvilede den mere paa teoretiske Betragtninger

end paa Kendsgerninger, og i hvert Fald var man aabenbart dengang kommet længere frem i Retning af Specialisering, end Tiden og Forholdene var modne til.

Igen i 1873 foretoges en Revision af Tarifen særlig paa Grund af, at Brandskadeforløbet i en Række af Aar havde haft et saa heldigt Forløb, at Reservefonden var vokset betydeligt. Man fandt det derfor forsvarligt at nedsætte Kontingentet, og Tarifrevisionen indskrænkede sig i alt væsentligt hertil.

Efter den oprindelige Tarif af 1857 svarede det samlede Aarskontingent til gennemsnitlig 22 Øre pr. 100 Kr. Forsikringssum. Ved Revisionen i 1858 gik de 22 Øre ned til 20 Øre, i 1868 til 18 Øre, og efter Revisionen i 1873 – gældende fra 1. April 1874 – blev Gennemsnitskontingentet kun lidt over 16 Øre pr. 100 Kr. Det var saaledes ret betydelige Kontingentnedsættelser, der fandt Sted i denne Aarrække, men desuagtet voksede Reserverne endnu i nogle Aar, og i 1877 var der saa stor Velstand i Kassen, at man fandt en Del af den overflødig, hvorfor der blev eftergivet $\frac{1}{2}$ Aars Kontingent. Der var forsigtige Folk, som fraraadede denne Kontingenteftergivelse, idet de henviste til, at der senere kunde komme uheldige Aar, og at det da vilde være godt at have Reserver til Imødegaaelse deraf; men det lyse Syn sejrede. For saa vidt fik Optimisterne ogsaa Ret, som det endnu i nogle Aar gik godt og med fornyet Vækst i Reserverne. Erhvervsforholdene var i disse Aar særdeles gode, ikke mindst for Landbruget, og den Samhørighed mellem Erhvervsforhold og Brandskadeforløb, som alle Tider har vist, fornægtede sig heller ikke dengang.

I 1882 tog man fat paa en ny Revision af Tarifen, men da efter mere rationelle Metoder end tidligere. Professor H. Westergaard bistod ved de statistiske Undersøgelser, der var meget omfattende, og hvorved der blev tilvejebragt en hidtil ukendt Klarhed i Tarifbehandlingen og et Materiale, der paa fortrinlig Maade kom til at danne Grundlag for Brandforsikringens Statistik mange Aar frem i Tiden. Allerede i 1883 var Undersøgelserne saa vidt fremskredet, at en ny Tarif, baseret herpaa, kunde træde i Kraft, og i 1885, da Undersøgelserne var afsluttede, fik Tarifen sin endelige Form for denne Gang.

Tidene var stadig gode, og i 1884 havde Brandforsikringen igen »overflødig Velstand« i Kassen. I 1877 gik det godt at eftergive $\frac{1}{2}$ Aars Kontingent, og hvorfor skulde man da ikke gøre det en Gang til. Det skete ogsaa, idet man dog i Stedet for helt at fritage for Kontingent i et halvt Aar benyttede den Fremgangsmaade, at der til begge Terminer i Aaret 1884–85 kun opkrævedes halvt Kontingent. Men denne Gang fik Pessimisterne Ret. Omslaget kom hurtigt og voldsomt. Brandskadetabet i Aarene 1885–87 steg

til det dobbelte af, hvad man plejede at regne med, og dette var Indledningen til en Række Trængselsaar for Brandforsikringen. Kun 3 Aar efter, at man havde nøjedes med at opkræve halvt Kontingent, maatte der foretages betydelige Forhøjelser paa de Tarifklasser, hvortil Landbrugsejendomme henhørte. Man haabede dog paa Bedring i Situationen og vedtog derfor, at Forhøjelserne kun skulde gælde for 2 Aar, men dette Haab beskæmmedes. Ikke alene maatte Kontingenttillægene bibeholdes, men for de større Landbrugsforsikringer blev det nødvendigt at forhøje Kontingentet yderligere.

Foruden disse Kontingentforhøjelser blev i 1888 en Foranstaltning nødvendig, som man ikke havde kendt til siden 1857, nemlig Udskrivning af Ekstrakontingent. Reservefonden var da gaaet betydeligt under det vedtægtsmæssige Minimum, og det manglende maatte derfor ekstrapaalignes. Ekstraopkrævningen, der udgjorde 40 % af det ordinære Kontingent, har aabenbart gjort et stærkt Indtryk, hvilket heller ikke er mærkeligt, eftersom det var over 30 Aar siden, en Ekstraopkrævning havde fundet Sted; og nu – men desværre for sent – indsaa man, at den »overflødige Velstand«, som man i sin Tid skilte sig af med, hellere skulde have været bevaret til Støtte i senere uheldige Aar. Man søgte naturligvis at trøste sig saa godt, man kunde, og i det ved Brandforsikringens 100 Aars Bestaaen i 1892 udgivne Jubilæumsskrift læses herom: »Hvor uventet end den bratte Overgang blev fra mangeaarigt Held til et saa stort Uheld i 3 paa hinanden følgende Aar, at Reservefonden omtrent gik bort, og en Ekstrapaaligning gjordes nødvendig, saa maa dog navnlig denne sidste ses i Belysning af, at man forud to Gange havde undladt at opkræve et halvt Aars Kontingent; i Virkeligheden har Interessenterne, der faar et helt Aars Kontingent eftergivet, intet at beklage sig over, fordi det bliver nødvendigt at tilbagekræve de $\frac{2}{5}$, thi de $\frac{3}{5}$ har de endnu i deres Lomme. Endelig var det da heller ikke denne Brandforsikring alene, som Tab og Ulykke ramte, den samme Ugunst fik, tildels i endnu højere Grad, den jydsk, siden 1882 saakaldte wistoftske Bygningsforsikring at føle, saaledes at den flere Aar i Træk maatte udskrive Ekstrakontingent, langt større end vort. De Løsøreselskaber, der virker paa Landet, fik selvfølgelig lignende Tab som Bygningsforsikringerne.« Da det var de almindelige Forsikringer i Landdistrikterne, der havde givet de store Tab, som medførte Ekstraopkrævning, vedtog Repræsentantskabet i 1889, at Forsikringerne i Københavns Forstæder og Frederiksberg Kommune fremtidig skulde være fritaget for Ekstraopkrævning til Dækning af saadanne Tab. Samme Fritagelse blev givet for Kirkerne i hele Landet.

Det gik nu nogenlunde taaleligt – men heller ikke mere – i nogle Aar. Paa Grund af de ringe Reserver, der raadedes over, og de stadig i Forhold

til Kontingentet for store Brandskadetaf, var Faren for nye Ekstraopkrævninger vedblivende overhængende. En Tarifrevision var derfor flere Gange paa Tale, men blev udsat dels under Hensyn til, at Tiderne var saa slette for Landbruget, at man ikke ønskede at paalægge dette Erhverv nye Byrder, hvis det kunde undgaa, og dels fordi man frygtede, at en Kontingentforhøjelse vilde give Konkurrenternes Agitation ny Vind i Sejlene. Det lykkedes da ogsaa at undgaa nye Ekstraopkrævninger indtil 1898, men i de følgende 21 Aar blev disse Opkrævninger en aarligt tilbagevendende Begivenhed. Man kan – hvor besynderligt det end maa forekomme – sige, at disse fortsatte Ekstraopkrævninger forsætlig forberedtes ved det Forslag til en ny Tarif, som i 1899 forelagdes Repræsentantskabet og vedtoges af dette. Ved denne Tarif brød man nemlig med det hidtil fulgte Princip: at Tarifpræmien burde være tilstrækkelig til Dækning af Brandskader og Administrationsudgifter samt til Opretholdelse af passende Reserver. I Stedet for gik man den Vej for Landbrugs-Tarifklasserne under 24.000 Kr. Forsikringssum at ansætte et Kontingent, som efter de gjorte Erfaringer ikke kunde regnes som tilstrækkeligt, maaske dog nok for Øerne, men ikke for Jylland, som gennem flere Aar havde haft en betydelig større Brandskadeprocent end Øerne. I dette Forhold, som iøvrigt senere har ændret sig i væsentlig Grad, maa Aarsagen søges til, at man valgte den anførte Fremgangsmaade. Man vilde ikke ansætte andre Kontingentsatser for de jyske Landejendomme end for tilsvarende Ejendomme paa Øerne, men da man ønskede opnaaet, at Øernes Ejendomme ikke fik paalagt et større Kontingent end nødvendigt for disse, skulde det Kontingent, som de jyske Ejendomme maatte tilsvare yderligere, saafremt Brandskadeforløbet her fortsat blev ugunstigt, paalignes dem alene som Ekstrakontingent indenfor 20⁰/₀ af det ordinære Kontingent. Denne Sondring mellem Øerne og Jylland, som unægtelig var et Brud paa Solidaritetsprincippet, vakte Anstød i Repræsentantskabet, men man fandt det dog nødvendigt at gaa med til det. Iøvrigt var det jo ogsaa kun et Skridt videre ad den Vej, der tidligere var betraadt ved at holde København og Frederiksberg udenfor Ekstraopkrævninger, der hidrørte fra Brandskadetaf i Landdistrikterne, en Bestemmelse, der vedblivende opretholdtes. Og senere gik man videre ad samme Vej. De 20⁰/₀, man begyndte med i 1899 som Ekstrakontingent, der forlods skulde bæres af de Grupper, der gav Tab, forhøjedes i 1902 til 30⁰/₀, i 1908 til 50⁰/₀, i 1909 til 80⁰/₀ og endelig i 1916 helt op til 125⁰/₀.

Udviklingen gennem disse Aar gik saaledes stadig videre i Retning af, at de forskellige Grupper hver skulde svare for sig, og samtidig udbyggedes yderligere paa anden Maade den Inddeling af Forsikringerne i Grupper, som omtales i et andet Afsnit.

Den i 1899 vedtagne Tarif bibeholdtes i det væsentlige uforandret indtil 1911. Der blev da indført nogen Forhøjelse paa forskellige Tarifpositioner, hvis Kontingent i særlig Grad havde vist sig utilstrækkeligt, men paa Stillingen som Helhed kunde disse Forhøjelser ikke virke synderligt, da den Merindtægt, der opnaaedes derved, kun beløb sig til ca. 275.000 Kr.

En Tarifændring af mere gennemgribende Betydning skete i 1918 ved, at Skalaen for Kontingentets Stigning efter Forsikringssummens Størrelse fik flere Trin end tidligere, saaledes at den Kontingentforhøjelse, som Overgangen fra en lavere til en højere Tarifposition medførte, blev mindre følelig. Af saadanne Overgange forekom der netop paa den Tid mange paa Grund af den voldsomme Stigning i Byggeomkostningerne, som Verdenskrigen medførte, og hvorved det blev nødvendigt at forhøje Forsikringssummerne. Den nævnte Tarifændring gav ikke Brandforsikringen større Indtægt, men andre Faktorer bevirkede, at det tarifmæssige Kontingent, som i en lang Aarrække havde været utilstrækkeligt til Dækning af Brandskader m. v., nu blev mere end tilstrækkeligt, saa at de tidligere aarlige Underskud forvandlede til Overskud. Og saa stærkt var Omslaget, at ikke alene Ekstraopkrævningerne ophørte, men man kunde efter kort Tids Forløb gaa den modsatte Vej og nedsætte Kontingentet. Belært af tidligere Erfaringer nedsatte man dog ikke Tarifens Kontingentsatser; i Stedet for valgte man den Fremgangsmaade at foretage procentvise Fradrag i Kontingentet ved dettes Opkrævning og gradueret for de forskellige Tarifgrupper efter disses mere eller mindre gunstige Regnskabsresultater.

Indtil 1918 indskrænkede man sig til at revidere Tarifen med flere Aars Mellemrum, men efter den Tid har Opmærksomheden stadig været henvendt paa at tilpasse Tarifen efter Forholdene og de indhøstede Erfaringer, for at den til enhver Tid kunde angive det Kontingent, der i de forekommende Tilfælde svarede til Risikoen; og Forslag om Tilføjelser eller Ændringer i Tarifen har derfor næsten hvert Aar siden 1918 staaet paa Dagsordenen ved Repræsentantskabssamlingerne. Paa Grund af disse mange Tilføjelser og Ændringer i Aarenes Løb blev Tarifen dog efterhaanden saa indviklet, at der hos dem, der skulde arbejde med den, krævedes et meget nøje Kendskab til dens Struktur. Det besluttedes derfor at omarbejde Tarifen fuldstændig, og efter en indgaaende statistisk Undersøgelse og Analyse af de sidste 10 Aars Brandskader og Kontingenter forelagdes i 1939 for Repræsentantskabet Forslag til en ny Tarif, der ogsaa vedtoges. I denne Tarif opdeltet Materialet paa en helt ny Maade, der gav langt bedre Overskuelighed end tidligere, Kontingentet anførtes i pro mille i Stedet for Øre pr. 100 Kr. Forsikringssum, og i det hele blev Tarifen gjort saa tidssvarende og bekvem i Brugen som muligt.

Gennem flere Aar havde det vist sig, at Grundkontingentet var højere end nødvendigt, hvilket saa var blevet udlignet gennem procentvise Fradrag ved Kontingentopkrævningen; men ved Udarbejdelsen af den nye Tarif fandt man det rigtigst at ansætte Grundkontingentet saaledes, at det ikke blev større, end hvad der maatte anses fornødent til Dækning af Brandskader, Administration og andre Udgifter. Som en Sikkerhedsmargen med Henblik paa Muligheden af et ugunstigere Skadesforløb i Fremtiden stod saa Renteindtægten, som derefter i det Omfang, den ikke behøvedes til Dækning af Udgifter eller til Henlæggelser, kunde bruges til procentvise Kontingentnedsættelser og/eller Bonusudbetalinger.

De procentvise Kontingentnedsættelser, der paabegyndtes i 1920, har kunnet fortsættes Aar efter Aar i den siden forløbne Tid, og de kom efterhaanden til at udgøre langt større Beløb end i Begyndelsen. Foruden de procentvise Kontingentnedsættelser blev der i Aarene 1918–22 udbetalt Bonus til enkelte Grupper, der havde særlig gunstige Resultater, og i Vinterhalvaaret 1941/42 udbetaltes til alle Brandforsikringens Interessenter en Bonus paa 50⁰/₀ af Halvaarets Kontingent, dels under Hensyn til det overordentlig gode økonomiske Resultat, som det foregaaende Regnskabsaar havde givet, men dog navnlig i Anledning af Brandforsikringens 150 Aars Bestaaen i 1942.

Alle Aarene, siden de procentvise Kontingentnedsættelser indførtes i 1920, har ikke forment sig lige heldigt for samtlige Tarifgrupper. En enkelt af disse, nemlig den jyske Gruppe for Landejendomme med Forsikringssum indtil 20.000 Kr., maatte endogsaa i Aarene 1928 og 1929 have Ekstraopkrævninger, men med denne lille Afvigelse har Linien i Perioden siden 1920 været en fortsat Nedgang i Kontingentet i Forhold til Forsikringssummen, og den nævnte Gruppe er senere blevet saaledes konsolideret, at den kunde faa samme Jubilæums-Bonus som de andre Grupper.

Det samlede Beløb af procentvise Kontingentnedsættelser og Bonus fra 1920 til Udgangen af Regnskabsaaret 1941/42 er ca. 53 Millioner Kr.

Omstaaende Oversigt viser i store Træk, hvad det betalte Kontingent til de forskellige Tider ialt har udgjort i Forhold til Forsikringssummen. Da de første 100 Aar ikke nu er af samme Interesse og heller ikke havde saa hyppige Kontingentforandringer som de sidste 50 Aar, er førstnævnte Tidsafsnit opdelt i Tiaar, medens det sidstnævnte er delt i Femaar. Det gennemsnitlige Kontingent for Perioderne er angivet i Øre pr. 100 Kr. Forsikringssum, og der er medtaget i Opgørelsen saavel stedfundne Ekstraopkrævninger som de Interessenterne ydede Godtgørelser, hvadenten disse har bestaaet i uopkrævet Kontingent, procentvise Fradrag eller Bonusudbetalinger, saaledes at Oversigtens Tal viser, hvad Interessenternes samlede Tilsvær har været. Bidraget

KONTINGENTET I FORHOLD TIL FORSIKRINGSSUMMEN GENNEM 150 AAR

De første 100 Aar i 10-Aars Perioder	Gennemsnitligt Kontingent i Øre pr. 100 Kr. Forsikringssum	De sidste 50 Aar i 5-Aars Perioder	Gennemsnitligt Kontingent i Øre pr. 100 Kr. Forsikringssum
1792/93–1801/02.....	12 Øre	1892/93–1896/97.....	15,2 Øre
1802/03–1811/12.....	16 -	1897/98–1901/02.....	18,3 -
1812/13–1821/22.....	19 -	1902/03–1906/07.....	17,1 -
1822/23–1831/32.....	20,5 -	1907/08–1911/12.....	17,9 -
1832/33–1841/42.....	20 -	1912/13–1916/17.....	19,6 -
1842/43–1851/52.....	22 -	1917/18–1921/22.....	18,9 -
1852/53–1861/62.....	22,8 -	1922/23–1926/27.....	16 -
1862/63–1871/72.....	20,7 -	1927/28–1931/32.....	12,8 -
1872/73–1881/82.....	17,3 -	1932/33–1936/37.....	10,9 -
1882/83–1891/92.....	15,1 -	1937/38–1941/42.....	9,9 -

til Brandvæsenet i København og Frederiksberg er dog ikke medregnet, da Brandforsikringen for dette Bidrags Vedkommende kun er et Gennemgangs-
led mellem Ejendomsbesidderne og de paagældende Kommuner.

Som før nævnt betalte Interessenterne alle det samme Kontingent pr. 100 Kr. Forsikringssum indtil 1857, og Oversigtens første 6 Tiaar giver derfor Oplysning om, hvad enhver Interessent betalte pr. 100 Kr. i disse Perioder. Men derefter kan kun af Oversigten ses, hvad det samlede Kontingent har udgjort i Forhold til den samlede Forsikringssum.

I 1857 fik Brandforsikringen den første Tarif, der satte Kontingentet i Forhold til de forsikrede Ejendommers større eller mindre Brandfarlighed, og det System, der da indførtes, er senere efter indhøstede Erfaringer og omfattende statistiske Undersøgelser udvidet saa stærkt i Tidens Løb, at Kontingentet nu gaar fra ca. 1 Øre pr. 100 Kr. (0,12 ‰) for de mindst brandfarlige Bygninger gradvis – efter Risikoens Beskaffenhed – stigende til 150 Øre (15 ‰) eller derover for de mest brandfarlige Virksomheder.

Af særlig Interesse er de sidste 25 Aars Nedgang i Kontingentet i Forhold til Forsikringssummen. Hvert Femaar i denne Periode viser Nedgang fra det foregaaende Femaar, og Perioden slutter med et Kontingent pr. 100 Kr., der kun er lidt over Halvdelen af, hvad det var ved Periodens Begyndelse.

Flere Faktorer har medvirket til denne glædelige Udvikling. Haardt Tag har i stigende Grad afløst Straatagene, og Byggesættet er ogsaa i andre Henseender blevet mere brandsikkert; Brandpolitiloven for Landet, af 31. Marts

1926, har bl. a. medført bedre Brandsyn; Slukningsvæsenet har været i stærk Udvikling, ogsaa i Landdistrikterne; fra flere Sider og paa mange Maader er der udført et betydeligt Arbejde for at værne mod Brand og vække Interessen herfor, et Arbejde, som ogsaa Brandforsikringen virksomt har taget Del i. Og saaledes kunde der nævnes mere. Et Forhold af anden Art har dog ogsaa i væsentlig Grad bidraget til, at Kontingentet har kunnet ned-sættes mere og mere, nemlig det, at Brandforsikringen gennem disse 25 Aar er blevet stadig bedre økonomisk funderet, hvorved Formuens Renteafkastning har været stigende og saaledes i Stand til at dække en større og større Del af Udgifterne.

Opkrævningen af Kontingentet har i alle de forløbne 150 Aar i Omraadet udenfor København fundet Sted gennem Amtstuerne; en Undtagelse danner dog nu Købstæderne Brønderslev og Struer, hvor Opkrævningen er overtaget af Kommunen. I Københavns Forstæder indbetalte Interessenterne Kontingentet direkte til Brandforsikringen indtil 1817, men i dette Aar blev der indgaaet Overenskomst med Magistraten om Opkrævning gennem Rodekontorerne, og denne Ordning er vedblivende gældende.

Indtil 1805 betaltes der intet Vederlag for Amtstuerne Opkrævning af Kontingentet, men der blev da fastsat et Honorar paa 2 % af de første 1000 Rdl. ved hver Opkrævning og 1 % af Resten. Senere er det Beløb, hvoraf der beregnes 2 %, gentagne Gange forhøjet, og Honoraret er nu for hvert Amtstuedistrikt 2 % af Distriktets samlede Grundkontingent pr. 1. April 1911, og 1 % af det overskydende samt af Suppleringskontingent. Ved de sønderydske Amtstuer er Grænsen dog – af gode Grunde – ikke 1. April 1911, men 1. April 1921.

Paa lignende Maade honoreres Opkrævningen i København og de nævnte Købstæder.

Saalænge Brandforsikringen var under Statsstyrelsen, var det ret selvfølgelig, at de kongelige Amtstuer opkrævede Kontingentet; men da Brandforsikringen fra 1872 blev selvstyrende, var det lige saa selvfølgelig, at Spørgsmaalet maatte melde sig, om denne Opkrævningsmaade kunde fortsættes, og om den vedblivende var ønskelig for Brandforsikringen. Man kom dog til det Resultat, at Ordningen rummede saadanne Fordele for saavel Staten som Brandforsikringen, at den burde opretholdes. Og for Københavns Vedkommende fortsattes ligeledes Opkrævningen gennem Rodekontorerne som hidtil.

Der har ikke altid indenfor Brandforsikringen været udelt Tilfredshed med, at det saaledes var overladt til Embedsmænd i Stat og Kommune at forestaa Opkrævningen af Kontingentet. Og nægttes kan det ikke, at Brand-

forsikringen, ved at denne Side af Virksomheden fortsattes paa samme Maade som under Statens Styre, beholdt et vist officielt Præg; om dette saa har været til Gavn eller Skade, er et Spørgsmaal, der ikke uden videre lader sig besvare med Ja eller Nej. Til visse Tider har det officielle Præg givet Brandforsikringen nogen Modvind, men til andre Tider har det utvivlsomt virket gunstigt.

Optrækningen af Kontingentet sammen med Ejendomsskatterne er i hvert Fald baade for Brandforsikringen og Interessenterne meget bekvemt. Brandforsikringen har kun at afgive Optrækningslisterne og senere modtage Regnskabet og Pengene. Saa let gaar det ikke for de Forsikringsselskaber, der selv maa opkræve Præmien. Og Interessenterne er ved Optrækningen sammen med Skatterne fri for enhver ekstra Ulejlighed med Betalingen af Kontingentet.

Indtil 1927 førte Amtstuerne Skattebøger, en Bog for hver Skatteyder, og i Bogen opførtes terminsvis Skatter og Brandpenge med hver sit Beløb. Dette System kunde Brandforsikringen ikke have haft noget at indvende imod, hvis Forholdet havde været det, at Skattebøgerne – som Meningen var – beroede hos Skatteyderne, saaledes at Brandforsikringens Interessenter deraf kunde se, hvad de betalte i Kontingent. Men saaledes var det desværre ikke, i hvert Fald ikke i Almindelighed. For en stor Del kom Skattebøgerne ikke udenfor Amtstuerne, og ellers kom de i de fleste Tilfælde ikke længere end til Sognefogeden. Folk kunde naturligvis faa deres Skattebøger hjem, naar de forlangte det, men det var kun faa, der gjorde det. De fleste betalte ikke direkte paa Amtstuen, men til Sognefogeden, og paa hans Skattemåliste stod kun det samlede Beløb, hver skulde betale i Skatter og Brandpenge. Naar man saa betalte til Sognefogeden, satte han et Kryds ved Beløbet paa Listen, og dermed var den Sag afgjort. Kvittering behøvedes ikke. Man vidste, at Sognefogeden var en hæderlig Mand.

Saalænge der ingen konkurrerende Brandforsikringsforeninger var, voldte den summariske Betalingsmaade vel ikke Brandforsikringen større Ulempe, men under Konkurrenceforhold var Metoden afgjort utilfredsstillende. Da Interessenterne ikke vidste, hvad de betalte i Kontingent til Den almindelige Brandforsikring, var de ude af Stand til at kontrollere Holdbarheden i, hvad den veltalende Mand, der besøgte dem for at hjælpe dem over i en anden Brandkasse, fortalte om, hvor meget de betalte til Den almindelige Brandforsikring, og hvor meget de kunde spare, hvis de vilde følge hans gode Raad. Og naar saa Skatterne steg, hvilket jo ogsaa kunde ske i ældre Tider, havde den veltalende Mand atter et godt Kort paa Haanden, for det var da temmelig sikkert de slemme Brandpenge, der havde faaet Paalæg.

Brandforsikringen søgte ad forskellige Veje at sprede Oplysning blandt Interessenterne om, hvad de betalte i Kontingent; men godt blev det ikke, førend Amtstuerne gik over til at anvende Postgirosystemet ved Opkrævningen. Dette skete i 1927, og efter den Tid har Interessenterne gennem de for hver Termin modtagne Postindbetalingskort faaet nøjagtig Underretning om, hvad der betales i Kontingent til Brandforsikringen.

I København og paa Frederiksberg har et andet Forhold, nemlig Samhørigheden mellem Kontingentet til Brandforsikringen og det lovpligtige *Bidrag til Brandvæsenet*, haft en ugunstig Indflydelse paa Brandforsikringens Stilling i Konkurrencen med andre Selskaber, der ikke havde noget med Brandslukningsbidraget at gøre.

Ved Lov af 15. Maj 1868 blev der paalagt alle Bygninger i København et aarligt Bidrag af 4 Sk. pr. 100 Rdl. Forsikringsværdi (senere $4\frac{1}{6}$ Øre pr. 100 Kr.) til Udgifterne ved Kommunens Brandvæsen, og – antagelig for Nemheds Skyld – blev Københavns Brandforsikring og Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger forpligtet til at udrede Bidragene for de her forsikrede Ejendomme, hver indenfor sit københavnske Omraade, som dengang laa henholdsvis indenfor og udenfor Voldene.

Som Følge af denne Ordning indgik Brandslukningsbidraget i Brandforsikringspræmien som en Del af denne, og herved voldttes ingen Fortræd, saalænge der ikke var Konkurrence, men da i Tidens Løb andre Selskaber begyndte at interessere sig for at brandforsikre Bygninger i Københavns Forstæder, blev Forholdet uheldigt, idet Den almindelige Brandforsikring derved tilsyneladende blev dyrere end de andre Selskaber. Den Forskel, der kunde opstaa som Følge af, at Kontingentet til Den almindelige Brandforsikring indbefattede Brandslukningsbidraget, var ganske vist ogsaa kun tilsyneladende, idet Bygninger, der forsikredes andetsteds, ikke derved gik fri for Brandslukningsbidraget, som i saadanne Tilfælde opkrævedes særskilt af Kommunen; men dette stod ikke altid de Forsikringsøgende klart.

Ved Lov af 31. Marts 1938 fjernedes endelig det uheldige Forhold, idet denne Lov paalagde alle Selskaber, der brandforsikrer Bygninger i København, Forpligtelse til at opkræve det Bygningerne paahvilende Bidrag til Brandvæsenet. Samtidig ændredes (forhøjedes) Bidraget fra $4\frac{1}{6}$ Øre pr. 100 Kr. til 0,6 pro mille aarligt med senere Regulering efter nærmere fastsatte Regler i Forhold til Kommunens Udgifter til Brandvæsenet.

For Frederiksberg Kommunes Vedkommende forløb Sagen noget anderledes end i København. Bidraget blev i sin Tid for begge Kommuner ansat til de samme 4 Sk. pr. 100 Rdl., men for Frederiksberg skete det ikke ved

Lov. Justitsministeriet havde ved Skrivelse af 15. Marts 1866 tilsagt Kommunen det nævnte Bidrag, og dette Tilsagn vedblev at staa ved Magt ogsaa efter Brandforsikringens Udskillelse fra Justitsministeriet i 1872. Først ved Lov af 29. April 1913 blev der paalagt alle Bygninger i Frederiksberg Kommune det særlige Bidrag af $4\frac{1}{6}$ Øre pr. 100 Kr. Forsikringsværdi, som endnu er gældende her, men der var dog nogle Aar forinden truffet en saadan Ordning ved den kommunale Ejendomsbeskatning, at der for de Bygninger, der var forsikrede i Den almindelige Brandforsikring, blev fradraget i Skatten et Beløb svarende til det af Brandforsikringen indbetalte Bidrag til Brandvæsenet. Denne skattemæssige Finesse havde Ejendomsbesidderne imidlertid ikke let ved at faa Øje paa, og konkurrencemæssigt var Brandforsikringen derfor med Hensyn til Brandslukningsbidraget paa Frederiksberg stillet endnu ugunstigere end i København, indtil Loven af 29. April 1913 udkom.

Ved Tarifrevisionen i 1939 udskiltes Brandslukningsbidraget fra Kontingentet for saavel København som Frederiksberg, men medens den københavnske Lov af 1938 gjorde det til Pligt for alle Selskaber at opkræve Bidraget til Brandvæsenet, var Den almindelige Brandforsikring stadig ene om at opkræve Bidraget til Frederiksberg Kommune. Der blev derfor optaget Forhandling med Kommunalbestyrelsen om Fritagelse for Optræningen, hvilken Forhandling resulterede i, at Kommunen fra 1. April 1942 selv opkræver Bidraget for alle Ejendomme, og Den almindelige Brandforsikring vil herefter i Hovedstadskommunerne endelig med Hensyn til Brandslukningsbidraget være stillet paa lige Fod med andre Selskaber.

STATISTIKEN

SOM omtalt i Afsnittet »Kontingentet« blev der i mange Aar efter Brandforsikringens Oprettelse ikke taget Hensyn til de forsikrede Ejendommers større eller mindre Brandfarlighed, idet alle betalte det samme Kontingent pr. 100 Rdl. Forsikringssum. Man havde derfor ikke Brug for nogen Statistik og kunde indskrænke sig til at holde Regnskab med Indtægter og Udgifter for Brandforsikringen i sin Helhed.

Af en Erklæring fra Kancelliet i 1831 ses det dog, at man da havde begyndt at faa Øje for, at det hidtil anvendte Princip for Kontingentets Beregning ikke var ganske tilfredsstillende; men man veg tilbage for at give sig i Kast med en saa vanskelig Opgave som Indførelsen af nye Principper paa dette Omraade. Og mærkeligt er det ikke, at Betænelighederne ved at bryde med det bestaaende maatte være store. Man havde ikke noget Grundlag for en Statistik, og der savnedes ganske Erfaring om, hvorledes en saadan burde opbygges. Heller ikke fra Udlandet kunde der hentes Belæring paa Omraadet; thi vel var Spørgsmaalet visse Steder i Udlandet taget op til videnskabelig Behandling paa den Tid, men Resultater, der kunde bygges paa, forelaa ikke. Regeringen begyndte at prøve sig frem ved at indhente Oplysninger hos Amtmænd og Branddirektører, men Forsøget faldt uheldigt ud. Erklæringerne, der fremkom, var sikkert givne efter bedste Overbevisning, men Meningerne var stærkt delte og i mange Tilfælde ganske modstridende, hvorfor det var umuligt at faa noget brugbart Grundlag ud deraf.

Regeringen kunde herefter, da Spørgsmaalet om en klassificeret Tarif blev fremdraget af Provinsialstænderne i 1836, overbevise dem om, at Sagen var uløselig.

Paa dette Standpunkt blev man saa staaende i en Aarrække; men i Udlandet var man kommet videre, og dette har utvivlsomt bidraget til, at Justitsministeriet i 1850 rejste Spørgsmaalet paany. Dette førte dog ikke straks til noget Resultat, men i 1853 satte Ministeriet Foretagendet i Gang og paalagde Amtmændene at indhente Oplysning om:

- 1) Antallet af samtlige i Amtet i hvert af de sidste 10 Aar brandforsikrede Steder, samt disses Inddeling i Klasser efter Huse, Gaarde, Skoler, Kirker

eller offentlige Bygninger, Hovedgaarde, Kroer, Møller, Smedier, Teglværker, Fabrikker eller andre lignende til et bestemt Brug indrettede Bygninger, og hvor stor en Forsikringssum der i hvert Amt faldt paa disse Klasser;

- 2) hvor mange af de forsikrede Steder der var teglhængte, og – saavidt muligt – hvor mange af disse der laa straatækte Nabobygninger nærmere end 20 Alen;
- 3) Ildebrandenes Antal og Beløb fordelt efter de fornævnte Klasser;
- 4) hvor mange af de afbrændte Steder der havde været henholdsvis teglhængte eller straatækte.

Efter at disse Oplysninger var indsamlede, hvortil medgik omtrent 2 Aar, blev der under 27. September 1855 nedsat en Kommission til at behandle det indkomne Materiale og paa Grundlag deraf fremsætte Forslag til en ny Tarif. Kommissionen fik forøvrigt samtidig en anden Opgave overdraget, der ikke var mindre vigtig, nemlig den at udarbejde Forslag til nye Bestemmelser om Brandpolitivæsenet, hvilket resulterede i »Lov om Brandpolitiet paa Landet og det nærmest dermed i Forbindelse staaende Bygningsvæsen« af 2. Marts 1861.

Kommissionen havde et stort Arbejde med at sortere og opstille det statistiske Materiale paa forskellig Maade for at faa den bedst mulige Oversigt tilvejebragt. Grundmaterialet, som Kommissionen havde at arbejde med, var noget mangelfuldt, navnlig i Henseende til Klassedelingen, som havde været overladt til Branddirektørerne, og uden at der var givet dem udtømmende Anvisning paa Ejendommenes Placering i alle Tilfælde. For en væsentlig Del blev Branddirektørernes Skøn derfor afgørende for Placeringen, og da alle naturligvis ikke skønnede paa samme Maade, maatte Følgen blive, at det indkomne Materiale i kendelig Grad savnede Ensartethed. Alligevel blev der skabt et brugeligt Grundlag, og Kommissionen indgav den 17. December 1856 sit Forslag, der vedtoges og udkom ved Lov af 4. Marts 1857 som Brandforsikringens første klassificerede Tarif.

Efter at dette betydningsfulde Skridt var gjort, kunde der arbejdes videre paa at udvikle og forbedre det statistiske Grundlag for Tarifieringen, og nye Undersøgelser fulgte ogsaa efter. Den næste fandt Sted for Aarene 1853–64, og da denne Undersøgelse viste, at man ved den første Tarif var gaaet for vidt med Udstykningen af Forsikringerne efter Størrelse, udkom i 1868 med Gyldighed fra 1. April 1869 en ny Tarif med de Ændringer, som den sidst foretagne Undersøgelse gav Begrundelse for. For Aarene 1864–72 foretoges igen statistiske Undersøgelser, og en ny Tarif fulgte i 1874.

Denne Tarif bibeholdtes til 1883, men Aaret i Forvejen blev iværksat den mest omfattende statistiske Undersøgelse, der endnu var foretaget. Direktør Tvermoes, der var tiltraadt i 1879, havde megen Indsigt i og Interesse for Statistik, og han fik den fremragende Statistiker, Professor Harald Westergaard, med i Arbejdets Ledelse. For at faa tilvejebragt et Grundmateriale, der paa en let Maade kunde sorteres til Brug ved de mange forskellige Opstillinger, der skulde foretages af Hensyn til Forholdenes Overskuelighed, blev samtlige ca. 250.000 Forsikringer udskrevet paa Kort for hvert af de 8 Aar 1874–82, fordelte efter Tarifens forskellige Klasser og Risikoer, og med Klasserne yderligere delt i en Række Underafdelinger.

Blandt de Forhold, som ved denne Undersøgelse blev belyst med en hidtil ukendt Klarhed, kan særlig nævnes 1) Brandfaren ved Straatag i Forhold til haardt Tag, 2) de enkelte Bygningers Indflydelse paa den samlede Risiko ved en Ejendom med flere, adskilte Bygninger, 3) Betydningen af Ejendommens Størrelsesforhold i Henseende til Brandenes Hyppighed og Omfang.

Man havde nok tidligere haft Forstaaelsen af, at saadanne Forhold var af Betydning, og der var ogsaa ved de tidligere Tarifer taget et vist Hensyn dertil, men man havde ikke før haft den sikre Grund under Fødderne, som de nye Undersøgelser tilvejebragte. Som et Eksempel paa, hvor grundigt man gik til Værks, kan med Hensyn til det ovenfor under 3) nævnte Forhold nævnes, at man alene for Ejendomme med Straatag foretog en Opdeling af Forsikringerne efter en Skala med ikke større Intervaller end 1.000 Kr. Spørgsmaalet om, hvilken Indflydelse det i Bygningerne opbevarede eller bearbejdede Materiale havde med Hensyn til Brandfaren, var man ogsaa klar over trængte til Belysning, men man havde ikke dengang saadanne Oplysninger derom, at Forholdet kunde undersøges, hvorfor denne Undersøgelse maatte udskydes til et senere Tidspunkt.

For Landbrugs- og andre Bygninger, der ikke var til industriel Brug, var Undersøgelserne færdige ved Udgangen af 1882, og en ny Tarif traadte i Kraft allerede fra 1. April 1883. For Fabrikklassernes Vedkommende fortsattes Undersøgelserne, og de deraf følgende Tarifændringer fandt Sted i 1885.

En meget stor Fordel frembød den af Direktør Tvermoes og Professor Westergaard ledede statistiske Undersøgelse i Sammenligning med tidligere Undersøgelser derved, at Materialet blev bearbejdet og tilrettelagt paa en saadan Maade, at det kunde benyttes som Grundlag for en Videreførelse og Udvidelse af Statistiken. Naar man tidligere iværksatte statistiske Undersøgelser, gjorde man en bestemt, tilbagelagt Aarrække til Genstand herfor og begyndte hver Gang saa at sige paa bar Bund; men herefter kunde der arbejdes videre paa det givne Grundlag, hvilket ogsaa skete, saaledes at

Statistiken stadig er holdt à jour og derfor til enhver Tid har kunnet være en solid Vejleder ved Fastsættelsen af Kontingentet til Brandforsikringen.

Den omhandlede Undersøgelse for Aarene 1874–82, paa hvilken der blev bygget videre i de følgende Aar, foretoges som nævnt efter Tarifens forskellige Klasser og Risikoer og med Klasserne yderligere inddelt i en Række Underafdelinger. De samme Inddelinger opretholdtes i de nærmest følgende Aar, idet dog de meget smaa Intervaller forholdsvis snart blev opgivet og Tarifens Klasseinddelinger alene lagt til Grund for Undersøgelserne.

Grundmaterialet til denne Statistik blev indtil 1923 tilvejebragt af Branddirektørerne, idet disse med nogle Aars Mellemrum til Hovedkontoret indsendte Beregninger over hele Forsikringsbestanden ved Branddirektoratet, med Forsikringerne fordelt paa Klasser, og Summerne fordelt paa de enkelte Risici saaledes, som det af Hensyn til Statistiken var nødvendigt. Den videre Bearbejdelse af de indsendte Beregninger samt Bearbejdelsen af Brandskade-tallene fandt Sted i Brandforsikringens statistiske Afdeling.

I Aarene mellem de fuldstændige Beregninger udarbejdedes den aarlige statistiske Status paa Grundlag af en ligeledes ved Branddirektoraterne udarbejdet specificeret Fordeling af de i Aarets Løb af- og tilgaaede Forsikringer.

Hertil sluttede sig for Forsikringer henhørende til Klasserne for Handel, Haandværk og Industri, samt Landbrugsejendomme med Dampindlæg, Motorkraft og lignende, et særligt Kartotek med Kort for hver enkelt Ejendom, hvorved mere specielle Undersøgelser af disse Risici muliggjordes.

Fra 1. April 1923 bortfaldt Branddirektørernes Medvirken ved de statistiske Opgørelser, hvilket dog ikke medførte nogen Ændring i Brandforsikringens Statistik, men kun at den statistiske Behandling af Grundmaterialet helt overtoges af Hovedkontoret.

Efter disse Linier førtes Statistiken i Aarene 1882 til 1939, og den svarede for saa vidt til sit Formaal, som den satte Brandforsikringen i Stand til meget nøje at kontrollere, hvorledes Kontingentsatserne indenfor de af Tarifen afstukne Rammer svarede til Brandskaderne. Saa snart det imidlertid drejede sig om Undersøgelser udenfor disse Rammer, var det om ikke et uoverkommeligt saa dog et meget omstændeligt Arbejde at tilvejebringe tilforladelige Resultater, idet det, naar saadanne Beregninger skulde tilvejebringes, var nødvendigt at foretage Udskrivninger af et meget stort Antal Forsikringer. Materialets Art umuliggjorde ligeledes Anvendelsen af moderne Statistikmaskiner.

Det fandtes derfor ønskeligt at faa Statistiken indrettet saaledes, at Undersøgelserne kunde foretages i videre Omfang og med større Lethed, og da den i 1939 vedtagne nye Tarif medførte en gennemgribende Omtarifering

Tal, men f. Eks. om Stedbetegnelse, Anvendelse eller Tagbeklædning o. s. fr.; dér maa Betegnelserne, forinden Hulningen foretages, omsættes til Tal ved Hjælp af en særlig dertil udarbejdet Kode. Naar Kortmaterialet er i Orden, kan alle ønskede statistiske Opgørelser foretages ad maskinel Vej. Ved Hjælp af Sorteringsmaskinen, der foretager indtil 24.000 Sorteringer i Timen, kan Kortene udsorteres efter hvilken som helst Inddeling, det maatte ønskes: efter Forsikringssum med Anvendelse af hvilke som helst Intervaller, efter Anvendelse o. s. fr. Eksempelvis kan saaledes Brandforsikringens 330.000 Forsikringer paa 14–15 Timer udsorteres paa de forskellige Tarifgrupper.

Ved Hjælp af Tabuleringsmaskinen foretages den endelige Opgørelse af de udsorterede Kort. Denne meget komplicerede Maskine er i Stand til at aflæse (afføle), afskrive og sammentælle de sorterede Kort. Eller for at give et mere teknisk Udtryk for Maskinens Arbejde: Denne Maskine udskriver Lister eller Tabeller med de Oplysninger, der findes i »Hulskrift« i de Kort, som sendes gennem Maskinen. Tabuleringsmaskinen udfører samtidig de paakrævede Regneoperationer og nedskriver Resultaterne. Man faar saaledes automatisk færdigregnede Opgørelser af de paagældende Kort, optalt f. Eks. Sogn for Sogn med Hensyn til Forsikringssum, Kontingent, Brandskader eller hvilke andre Oplysninger Tabulatoren indstilles paa at give. Statistikerens Opgave er derefter kun at samarbejde de Tabeller, Tabulatoren fremstiller, og at uddrage de statistiske Resultater af disse. Den Hastighed, hvormed Tabulatoren arbejder, varierer efter Oplysningernes Omfang fra 4.500 til 9.000 Kort i Timen. Til yderligere Belysning af, hvad en saadan Arbejdshastighed betyder, kan nævnes, at Maskinen i Løbet af ca. 40 Timer kan optælle Forsikringssum og Kontingent samt procentvis Nedsættelse for samtlige 330.000 Forsikringer samt udfærdige en Fortegnelse over Resultaterne opgjort sognevis, branddirektoratsvis eller amtsvis, efter som det ønskes. Kombineres Optællingen med en fuldstændig Udskrift af samtlige optalte Beløb, hvilket ogsaa er muligt, udkræves ca. 80 Arbejdstimer.

Som det vil ses, gør Maskinerne det muligt at foretage statistiske Undersøgelser i et hidtil ukendt Omfang, og Brandforsikringen er derved sat i Stand til endnu nøjere end før at afpasse Kontingentet efter den virkelige Risiko.

I Forbindelse med den Hovedopgave, Statistiken har i at være grundlæggende for Tarifieringen, er Statistiken om *Brandaarsagerne* ogsaa af betydelig Interesse, og de meget detaillerede Oplysninger herom, som Brandforsikringen var i Besiddelse af, er i adskillige Tilfælde blevet benyttede af Mynighederne som et Hjælpemiddel ved Udbygning af Brandpolitilovgivningen.

Den første samlede Oversigt over Brandaarsager, som Brandforsikringen

har ladet udarbejde, var for Aarene 1862–1872, og allerede ved den Tid fik Brandaarsags-Statistiken Betydning for Brandpolitilovgivningen, idet Statistiken bl. a. viste, hvor stort et Brandskadetab de saakaldte Friktions-Svovlstikker foraarsagede, hvilket førte til, at det ved Lov blev forbudt – fra 1. Januar 1875 – at forfærdige, indføre eller forhandle disse Tændstikker.

Siden 1872 er Brandaarsags-Statistiken blevet fortsat Aar efter Aar og udvidet, efter som nye Brandaarsager dukkede op.

Fra Aaret 1938-39 gennemførtes en Del Ændringer i Brandforsikringens Aarsagsstatistik efter forudgaaende Forhandlinger med Statistisk Departement og Bygningsbrandforsikringsforeningen. Den nye Aarsagsgruppering, der i højere Grad tjener Tariferingsformaal end den tidligere, optoges ligeledes af de øvrige Bygningsbrandforsikringsselskaber. Samtlige Selskabers ensartede Brandskadestatistik samles iøvrigt nu af Statistisk Departement og gengives i Statistiske Efterretninger og Statistisk Aarbog som Danmarks officielle Brandskadestatistik.

GRUPPEINDELINGEN

SOM før nævnt var Solidariteten indenfor Brandforsikringen oprindelig saa stærkt gennemført, at alle Interessenter betalte det samme Kontingent pr. 100 Rdl. uden Hensyn til Risikoens Beskaffenhed; og bortset fra, at Kirkerne fra 1839 fik et lavere Kontingent end andre Bygninger, fortsattes paa denne Maade, indtil den klassificerede Tarif indførtes i 1857.

Herefter blev Kontingentet for de enkelte Forsikringer fastsat i Forhold til Risikoen, og hvis det viste sig, at det samlede Kontingent var utilstrækkeligt, saaledes at der maatte foretages Ekstraopkrævning, skulde denne fordeles paa Interessenterne i Forhold til det af hver enkelt betalte ordinære Kontingent.

Efter 1857 blev Spørgsmaalet om Ekstraopkrævning ikke aktuelt i de første 30 Aar, men i 1888 var en saadan Opkrævning blevet nødvendig. Det blev da – i 1889 – vedtaget, at Forsikringerne i Københavns Forstæder og Frederiksberg Kommune samt Kirkerne i hele Landet fremtidig skulde være fritaget for Deltagelse i Ekstraopkrævninger, der skyldtes Tab paa de almindelige Forsikringer i Landdistrikterne, og hermed var man inde paa den Vej, der førte til de forsikrede Ejendommers Inddeling i Grupper, med en efterhaanden større og større Selvstændighed for de enkelte Grupper.

Den første egentlige Gruppeinddeling fandt Sted i 1899. Forsikringerne blev da delt i 5 Grupper, nemlig 1 for Ejendomme i Københavns Forstæder og Frederiksberg Kommune, 1 for Landejendomme med Forsikringssum indtil 24.000 Kr. i Østifterne, 1 for tilsvarende Ejendomme i Jylland, 1 for Landejendomme med Forsikringssum over 24.000 Kr. og 1 for andre Ejendomme i Landdistrikterne. For hver af disse 5 Grupper skulde saa Aarsresultatet opgøres særskilt. Gav en Gruppe Overskud, henlagdes dette til Foreningens Reservefond, men Grupper med Underskud, der medførte Ekstraopkrævning, skulde forlods hver for sig dække Underskudet med en Opkrævning hos Gruppens Interessenter af indtil 20 % af det ordinære Kontingent, og kun i en yderligere Opkrævning skulde de andre Grupper deltage. 1. Gruppe (København-Frederiksberg) var dog fritaget for enhver Ekstraopkrævning, saalænge den paa denne Gruppe faldende Andel ikke oversteg det af Gruppen opsparede Overskud.

Begyndelsen var nu gjort til at skille Forsikringsbestanden i Grupper, og mere skulde følge efter.

I 1902 udvidedes Grupperdelingen med en 6. Gruppe for haardttagne Beboelses- og lignende Ejendomme i Landdistrikterne, og samtidig forhøjedes den Andel, som de uheldige Grupper forlods skulde dække ved Ekstraopkrævning, fra 20 til 30 0/0.

I Forbindelse med den andetsteds omtalte gennemgribende Ændring, der i 1908 fandt Sted med Hensyn til Repræsentantskabets Sammensætning og Valg, skete der samtidig en ny Udvidelse af Gruppeinddelingen, idet de to Grupper for Landejendomme med Forsikringssum indtil 24.000 Kr., henholdsvis i Østifterne og Jylland, deltes saaledes, at Ejendomme med Forsikringssum indtil 8.000 Kr. kom til at udgøre særlige Afdelinger. Man var derved naaet til at have 8 Grupper, og dette Antal er ikke senere blevet forandret.

Foruden Forøgelsen af Gruppernes Antal blev i 1908 Adskillelsen mellem Grupperne stærkere fremhævet derved, at den Ekstraopkrævning, som hver enkelt Gruppe forlods skulde bære til Dækning af Gruppens eget Tab, blev forhøjet fra 30 til 50 0/0 af det ordinære Kontingent. Med denne Forøgelse af de enkelte Grupperes eget Tilsvær slog man sig dog ikke til Taals. Allerede næste Aar forhøjedes de 50 0/0 til 80 0/0, i 1912 til 100 0/0, og endelig vedtoges i 1916 en Bestemmelse om, at Grupperne hver for sig skulde dække eget Underskud, der ikke oversteg 125 0/0 af Grundkontingentet, men dog saaledes, at der ikke i noget Aar kunde opkræves mere end 100 0/0 ekstra.

Herved blev man saa staaende, og man var da ogsaa i denne Henseende kommet længere end nødvendigt for at sikre Gruppernes Selvstændighed, idet Aaret 1916 netop var Afslutningen paa Underskuds-Aarene. Fra og med 1917 gav Aarene saa store Overskud, at man allerede i 1920 kunde begynde at nedsætte Kontingentet ved procentvise Fradrag i Stedet for de tidligere Ekstraopkrævninger.

De gentagne Forhøjelser i Aarene fra 1899 til 1916 af det Maksimums-Tilsvær, der paahvilede den enkelte Gruppe, maa ses paa Baggrund af, at Ekstraopkrævning paa en eller flere Grupper i hine Tider fandt Sted Aar efter Aar, og at Ønsket om at isolere Grupperne saaledes, at de ikke kom til at deltage i hinandens Brandskadetab, gjorde sig stærkere og stærkere gældende. Men Isoleringsbestræbelserne standsede ikke hermed. Det næste var Udskillelsen af Reserverne gruppevis.

Det første, der i saa Henseende skete, var, at der ved Repræsentantskabsmødet i 1915 stilledes Forslag om, at en Gruppe, der i en 10-Aars Periode havde tilført Reservefonden et Beløb svarende til 3 Aars Grundkontingent for Gruppen, kun skulde afgive de to Trediedele af fremtidige Aarsoverskud

til den fælles Reservefond, medens den sidste Trediedel skulde henlægges til en Ekstrafond, som paa visse nærmere Betingelser skulde tilfalde Gruppens Interessenter som Bonus. Forslaget blev ikke modtaget med Begejstring af Repræsentantskabet, men efter nogen Forhandling blev det dog vedtaget.

Det var en meget beskeden Begyndelse, der her blev gjort, paa at give de enkelte Grupper egne Reserver, men det første Skridt var taget, og man gik hurtigt videre.

Allerede i 1916 fremsattes for Repræsentantskabet et nyt Forslag, der i Retning af at dele Reserverne gruppevis gik langt videre end det Aaret i Forvejen vedtagne Forslag.

Det nye Forslag gik ud paa, at Reservefonden skulde udgøre 1 pro mille af Forsikringssummen den 1. April 1916 for hver Gruppe, med Tillæg af $\frac{1}{2}$ pro mille for senere Forøgelse af Forsikringssummen; og Grupper, som ikke forud for 1. April 1916 havde tilvejebragt sin Andel, skulde derefter gøre det gennem en Aarrække ved en særlig Optrækning paa mindst 10 % af Grundkontingentet. Hvad en Gruppe allerede havde tilvejebragt eller fremtidig tilvejebragte udover sin forholdsvise Andel i Reservefonden, skulde godskrives Gruppen som dennes særlige Ejendom og henlægges til en Ekstrafond for Gruppen. Naar en Gruppens Ekstrafond havde en Størrelse, der svarede til $\frac{1}{2}$ pro mille af Gruppens Forsikringssum, henlagdes det overskydende til en Bonusfond for Gruppens Interessenter.

Forslaget var stillet af Direktionen og anbefalet af Tilsynsraadet, hvis Ordfører var Landstingsmand P. Ejsing.

Sjældent eller aldrig har et Forslag i Repræsentantskabet affødt en saa heftig Debat som den, der fulgte efter dette Forslags Fremsættelse, og det er meget forstaaeligt. Man var vant til, at Udviklingen foregik gradvis gennem et passende Antal Aar, men her blev man pludselig stillet overfor et Spring af meget stor Rækkevidde. Det Aaret i Forvejen fremsatte Forslag, hvorved der gjordes et lille Skridt bort fra Gruppernes Formuefællesskab, havde hos flere indenfor Repræsentantskabet mødt nogen Modvind, men denne var kun for en mild Luftning at regne imod den Storm, som det nye Forslag rejste. Et mangeaarigt og meget anset Medlem af Repræsentantskabet erklærede, at hvis dette Forslag blev vedtaget, vilde det være sidste Gang, man saa ham i Repræsentantskabet; og flere andre gik stærkt imod det. Det blev sagt, at Forslaget betød en fuldstændig Omkalfatring af Brandforsikringen, og at denne, hvis Forslaget blev vedtaget, i Virkeligheden vilde være 8 Brandkasser, der ikke havde andet end Ledelsen fælles. Fra anden Side blev dog lige saa stærkt fremhævet, at Forslagets Vedtagelse vilde betyde, at et Retfærdighedskrav skete Fyldest, og at Vedtagelsen vilde hidføre en

varig Fred mellem de forskellige Grupper, hvorfor det maatte være i Brandforsikringens velforstaaede Interesse at faa Forslaget gennemført.

Overfor disse modstridende Anskuelse havde Tilsynsraadets Ordfører ikke nogen let Opgave, men det lykkedes ham dog at navigere saaledes mellem Klipper og Skær, at Forslaget bragtes frelst i Land, endogsaa paa en saa smuk Maade, at 75 af de tilstedeværende 95 Repræsentanter stemte for Forslaget og ingen imod.

Der er nu hengaaet over 25 Aar, siden Vedtagelsen skete, og det maa erkendes, at de, der forfægtede den Anskuelse, at Nyordningen vilde blive til Gavn for Brandforsikringen, har faaet Ret. Den Gnidning, som før var saa velkendt mellem de forskellige Grupper – maaske ikke mindst mellem den københavnske Gruppe og Landgrupperne – hørte op, og selv om Grupperne blev saa stærkt adskilte, at man til en vis Grad maa give de Repræsentanter Ret, der under ovennævnte Debat hævdede, at Brandforsikringen i Virkeligheden blev gjort til 8 forskellige Brandkasser, hvor kun Ledelsen var fælles, saa har dette dog paa ingen Maade forhindret, men snarere styrket et godt Samarbejde mellem de forskellige Grupper og dissers Repræsentanter, som altid har været opfyldt af Ønsket om at fremme hele Brandforsikringens Tarv.

I hvor høj Grad det skyldes Gruppesystemet, at Brandforsikringen i de sidste 25 Aar har haft en meget stærkere Fremgang end tidligere, er ikke til at udrede, men at det har medvirket til Fremgangen, derom kan der formentlig ikke være Tvivl.

Der regnedes i 1916 med, at den særlige Optrækning paa 10 % af Grundkontingentet, som for de mindre velfunderede Grupper skulde finde Sted til Supplering af Reservefonden, vilde komme til at strække sig over 6–7 Aar, men Optrækningen sluttede hurtigere end forventet, idet de nærmeste Aars Brandskadeforløb var saa gunstigt, at samtlige Grupper i Løbet af 3 Aar havde tilvejebragt deres Reservefondstilskud.

Paa Grund af stedfundne Værdiforskydninger i Tidens Løb er Grænserne mellem Landbrugsgrupperne, hvor Hørsforholdet er bestemt af Forsikringssummens Størrelse, 2 Gange blevet flyttet. Oprindeligt var Grænserne sat ved Forsikringssummer af 8.000 Kr. og 24.000 Kr., men under Hensyn til de under og i den nærmeste Tid efter Verdenskrigen 1914–1918 indtraadte Stigninger i Byggeomkostningerne, der igen medførte Forhøjelse af Forsikringssummerne, blev de nævnte Grænser oprykket, første Gang – i 1918 – til henholdsvis 10.000 Kr. og 30.000 Kr., og anden Gang – i 1920 – til henholdsvis 20.000 Kr. og 70.000 Kr. Motiveringen for at sætte Grænserne højere, da Byggepriserne steg, kunde naturligvis ligesaavel have været benyttet til at sætte Grænserne lavere, da Byggepriserne faldt i Aarene 1921–32; men

der blev dog ikke fundet helt tilstrækkelig Anledning til at ændre Grænsen i disse Aar, og i den siden forløbne Tid er Byggepriserne igen steget til omtrent samme Højde som i 1920, saaledes at Grænserne nu maa anses for at passe lige saa vel til Forholdene som dengang.

Gruppeinddelingen er saaledes følgende:

1. Gruppe

omfatter Ejendomme i Københavns og Frederiksberg Kommuner.

I det øvrige Land er Forsikringerne delt i 7 Grupper, hvoraf 5 hovedsagelig omfatter Landbrugsejendomme, medens andre Forsikringer er delt i 2 Grupper.

Landbrugsgrupperne er:

2. Gruppe A.

Ejendomme med Forsikringssum indtil 20.000 Kr. i Østifterne;

2. Gruppe B.

Ejendomme med Forsikringssum 20.001–70.000 Kr. i Østifterne;

3. Gruppe A.

Ejendomme med Forsikringssum indtil 20.000 Kr. i Jylland;

3. Gruppe B.

Ejendomme med Forsikringssum 20.001–70.000 Kr. i Jylland;

4. Gruppe.

Ejendomme med Forsikringssum over 70.000 Kr.

Andre Forsikringer er delt i:

5. Gruppe,

der omfatter Ejendomme med Handels-, Haandværks- og Industrivirksomhed, og

6. Gruppe,

bestaaende af haardttagne Ejendomme, der ikke benyttes til Landbrug eller til nogen under 5. Gruppe henhørende Virksomhed.

FORSIKRINGSBESTANDEN

Aar	Antal Forsikringer ca.	Forsikrings-sum i Kr. ca.	Aar	Antal Forsikringer ca.	Forsikrings-sum i Kr. ca.
1792.....		30 Mill.	1892.....	250.000	1.550 Mill.
1802.....		110 —	1897.....	253.000	1.750 —
1812.....		260 —	1902.....	248.000	2.000 —
1822.....		220 —	1907.....	250.000	2.300 —
1832.....		220 —	1912.....	229.000	2.600 —
1842.....	153.000	250 —	1917.....	233.000	3.000 —
1852.....	164.000	330 —	1922.....	238.000	6.400 —
1862.....	203.000	570 —	1927.....	260.000	6.700 —
1872.....	230.000	770 —	1932.....	285.000	7.000 —
1882.....	256.000	1.250 —	1937.....	316.000	7.700 —
1892.....	250.000	1.550 —	1942.....	332.000	10.700 —

Ovenstaaende Oversigt giver et Billede af, hvorledes Brandforsikringen har udviklet sig med Hensyn til Medlemsantal og Forsikringssum gennem de forløbne 150 Aar. Fra de første 50 Aar savnes dog paalidelig Oplysning om Forsikringernes Antal, som derfor først er angivet fra 1842.

For de første 100 Aar er Tallene angivet med 10 Aars Mellemrum; for de sidste 50 Aar med 5 Aars Mellemrum.

For at lette Overskueligheden er Tallene afrundede.

Hvad Forsikringssummen angaar, viser Oversigten en fortsat Stigning undtagen for Aarene 1822 og 1832. Den paafaldende store Stigning for 1812 med senere Nedgang, har sin Aarsag i den Tids ustabile Møntforhold. Da Pengevæsenet blev konsolideret ved Nationalbankens Oprettelse i 1818, viste Virkningen sig bl. a. ved Nedgang i Byggepriserne, og der blev derfor udfoldet Bestræbelser for at faa Brandforsikringssummerne nedsat.

De største Stigninger i Forsikringssummen har Femaarene 1917–22 og 1937–42; særlig stor er Stigningen i førstnævnte Femaar, over 100 0/0. I det sidste Femaar er Stigningen vel ogsaa stor, men den udgør dog kun ca. 40 0/0. I begge Tilfælde er det helt overvejende Stigningen i Byggeomkostningerne,

der har gjort sig gældende, omend ogsaa Tilgangen af nye Forsikringer har bidraget til Stigningen, et Forhold, der har været mere fremtrædende i de sidste 5 Aar end i Aarene 1917-22.

Forsikringssummen har saaledes omtrent hele Tiden været i Stigning, omend ikke altid nogen jævn Stigning; men med Hensyn til Antallet af Forsikringer viser Oversigten, at Fremgang og Tilbagegang har vekslet gennem Tiderne.

Indtil 1882 var Forsikringernes Antal i stadig Fremgang, men henimod Slutningen af Tiaaret derefter begyndte Angrebene fra andre Brandforsikringsforeninger at gøre sig gældende, og i de 30 Aar fra 1882 til 1912 gik Bevægelsen gennem smaa Stigninger og større Fald i den forkerte Retning, saa at der i 1912 var 27.000 Forsikringer færre end i 1882.

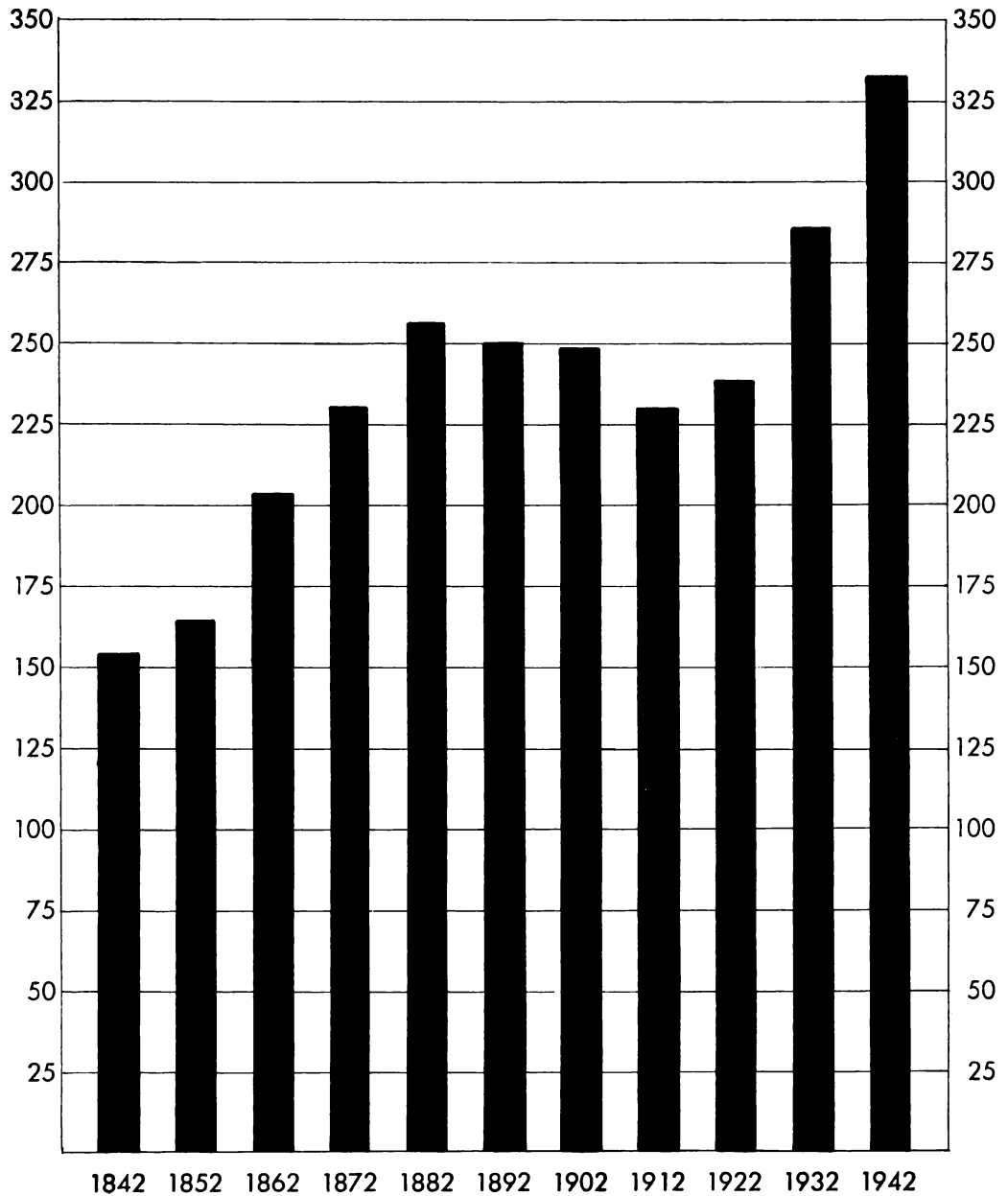
I den siden 1912 forløbne Tid har der derimod været uafbrudt Stigning, i hvert Fald naar Tiden deles i Afsnit paa 5 Aar, og da Strømmen først var vendt, blev det tidligere tabte ret hurtigt vundet tilbage, og mere end det. Disse 30 Aar har tilsammen bragt en Fremgang af ca. 103.000 Forsikringer, og tages de sidste 20 Aar for sig, ses det, at det særlig er denne Aarrække, der har gjort Udslaget med en Tilvækst af 94.000 Forsikringer.

For yderligere at illustrere Udviklingen i de sidste 100 Aar hidsættes paa Siderne 86-87 to grafiske Fremstillinger, den ene visende Antallet af Forsikringer, den anden Forsikringssummen.

ANTAL FORSIKRINGER GENNEM 100 AAR

TUSINDE

TUSINDE

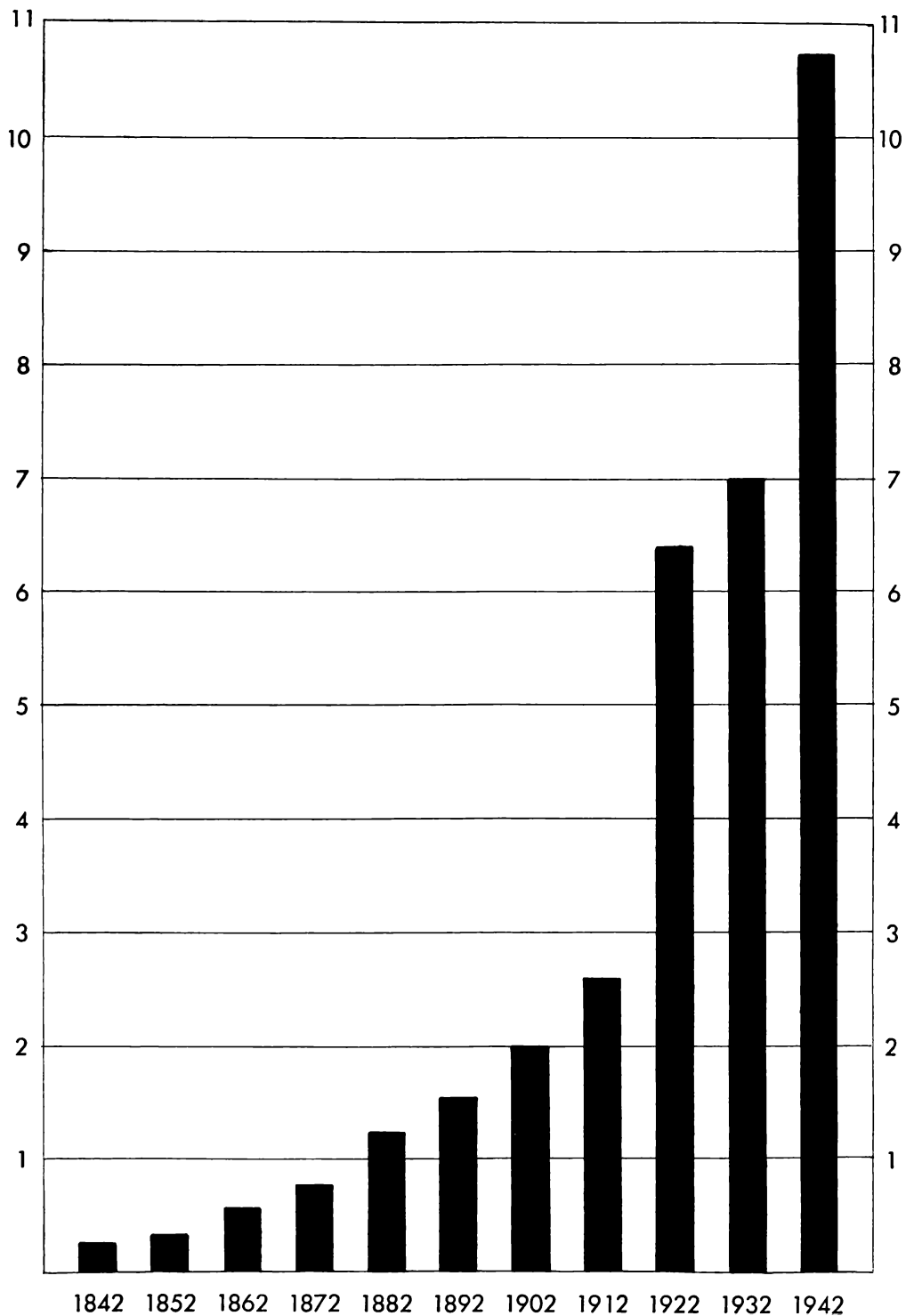

FORSIKRINGSSUMMEN

GENNEM 100 AAR

MILLIARDER
KR.

MILLIARDER
KR.

RESERVE- OG ANDRE FONDS

SOM i Afsnittet »Kontingentet« nærmere omtalt blev Brandforsikringens Udgifter til Brandskader m. v. oprindelig paalignet Medlemmerne hvert Aar bagud i Forhold til de forsikrede Summer. Der blev saaledes ingen Mulighed for Opsamling af Reserver, tværtimod maatte man til de løbende Udgifter hjælpe sig med Forskud af den Kgl. Kasse eller Laan.

I 1807 gik man over til at foretage aarlig Opkrævning forud, men Forudbetalingen var utilstrækkelig, saaledes at den jævnlig maatte suppleres med Efterbetalinger; og nogen Reservefond kunde der stadig ikke blive Tale om.

Da Forudbetalingen fra 1827 blev forhøjet til det dobbelte, regnedes der med, at der skulde blive Overskud til Dannelsen af en Reservefond. Dette ses af en samtidig Bestemmelse om, at Kontingentet, som var 20 Sk. pr. 100 Rdl., igen skulde nedsættes, saa snart Foreningen havde opsamlet en saadan Fond, at en Kontingentnedsættelse kunde finde Sted uden grundet Frygt for, at Efterskud paany skulde blive nødvendige. Disse Forhaabninger brast dog, og da den klassificerede Tarif indførtes i 1857, var der endnu ingen Reservefond.

Ved Tarifens Indførelse regnedes der egentlig ikke med, at der vilde fremkomme Overskud til en Reservefond, men man indsaar dog fuldt vel det ønskelige i at have en saadan Fond for derved at forhindre en Gentagelse af de tidligere ekstraordinære Paaligninger, og i Loven af 4. Marts 1857 blev derfor indført saalydende Bestemmelse: »Forsaavidt det ordinaire Brandcontingent maatte give et Overskud, bliver dette at gøre frugtbringende og at betragte som en Forsikringen tilhørende Reservefond. Skulde denne Fond opvoxe til $\frac{1}{4}$ pCt. af det hele forsikrede Beløb, bestemmer Justitsministeriet, hvilken Nedsættelse i det aarlige Brandcontingent der da bør finde Sted«.

Nu indtraf imidlertid en Række heldige Aar, der gav Overskud. Allerede i 1861 fandt Justitsministeren Anledning til i Forening med Repræsentantskabet at træffe nærmere Bestemmelser om Anbringelse af Foreningens Midler, og ved samme Lejlighed blev det slaaet fast, at Reservefonden *skulde være* $\frac{1}{4}$ pCt. af den samlede Forsikringssum. Man saa nu mere fortrøstningsfuldt paa Fremtiden og blev heller ikke skuffet, idet Reservefonden i en Aarrække stadig voksede.

I 1875 var Forsikringssummen vokset til 1000 Millioner Kr., og Reservefonden udgjorde – som fastsat – $\frac{1}{4}$ pCt. heraf = 2.500.000 Kr. Man fandt det da uforholdsmæssigt vedblivende at lade Reservefonden stige i samme Forhold til Forsikringssummen, og det bestemtes derfor, at der fremtidig til Reservefonden kun skulde henlægges $\frac{1}{20}$ pCt. af hvert 100 Millioner Kr., hvormed Forsikringssummen forøgedes udover 1000 Millioner Kr.

Da det ikke skønnedes nødvendigt at foretage Ekstraopkrævning til Supplerings af Reservefonden ved enhver Formindskelse af denne under den fastsatte Størrelse, bestemtes det i den fra 1872 gældende Vedtægt, at saadan Opkrævning kunde undlades, saalænge Reservefonden ikke gik mere end en Ottendedel under sit Maksimum; og da Kravene til Reservefonden for den Del af Forsikringssummen, der laa over 1000 Millioner Kr., i 1875 blev gjort lempeligere, gjordes samtidig Spillerummet mellem Reservefondens Maksimum og Minimum noget videre, idet den hidtil gældende Ottendedel ændredes til en Femtedel.

Den Procentdel, som Reservefonden skulde udgøre af Forsikringsbeløb over 1000 Millioner Kr., ændredes i 1882 fra $\frac{1}{20}$ til $\frac{1}{10}$ pCt.

Indtil 1885 forløb Aarene saa heldigt, at det ikke voldte Vanskelighed at holde Reservefonden paa den foreskrevne Højde. Tværtimod opstod der saadanne Overskudsbeholdninger, at man to Gange, nemlig i 1877 og 1884, fandt Anledning til at formindske dem ved kun at opkræve halvt Aarskontingent. Men i 1885 kom Omslaget. Tre paa hinanden følgende Aar gav saa store Brandskadetab, at næsten hele Reservefonden medgik, og i en lang Aarrække derefter stod det ikke godt til med Reservefonden. Der foretoges hyppigt Opkrævning af Suppleringskontingent for at bringe Reservefonden op paa den foreskrevne Størrelse, men Brandskadetabene var Aar efter Aar saa store, at for det meste baade Grundkontingentet og Suppleringskontingentet medgik. Og paa den Maade naaedes Maalet ikke. Det lykkedes i Virkeligheden først ved de i 1916 vedtagne, i Afsnittet »Gruppeinddelingen« nærmere omtalte Bestemmelser om Tilvejebringelsen af Reserver og disses Fordeling paa Grupperne at faa Grundlaget i Stand for den Konsolidering, som derefter blev begyndt og senere yderligere er udbygget.

Naar Brandforsikringen i den siden 1916 forløbne Tid er blevet saa velkonsolideret, som den nu er, kan Aarsagen hertil naturligvis ikke alene søges i de Bestemmelser, der vedtoges i 1916; men Grundlaget var der, og Tiden, der fulgte, blev gunstig for Konsolideringen. Den store Stigning i Byggeomkostningerne, som Verdenskrigen 1914–18 medførte, bevirkede Forhøjelse af Forsikringssummerne, hvorved Kontingentindtægten steg stærkt, og samtidig gav disse Aar usædvanlig lave Brandskadetab. Brandforsikringen fik

derved i Løbet af faa Aar betydelige Reserver at raade over, saaledes at Renteindtægten, der nu er en saa betyvende Faktor i Brandforsikringens Økonomi, ret hurtigt kom op paa en anselig Størrelse.

De i 1916 vedtagne Bestemmelser gik i Hovedtrækkene ud paa følgende: Der skulde tilvejebringes en Reservefond paa 1 pro mille af Forsikringssummen pr. 1. April 1916 og $\frac{1}{2}$ pro mille af senere Tilgang. De forskellige Grupper skulde bidrage forholdsmæssigt til Fonden, og hvad en Gruppe derudover havde i Behold eller senere opsparede, henlagdes til en Ekstrafond for den paagældende Gruppe, indtil denne Fond havde naaet en vis Størrelse, hvorefter overskydende Beløb henlagdes til en Bonusfond for Gruppen.

Ekstrafondens Maksimum blev dengang fastsat til $\frac{1}{2}$ pro mille af Gruppens Forsikringssum, men i 1923 ændredes denne Bestemmelse saaledes, at det maksimale Beløb derefter til enhver Tid skulde svare til Gennemsnittet af Gruppens erlagte Kontingent for de sidste 3 Aar. Motiveringen herfor var, at Kontingentet i højere Grad end Forsikringssummen giver Udtryk for, hvilke Brandskadetab der kan forventes paa de forskellige Grupper.

Aarene viste en fortsat Vækst i Brandforsikringens samlede Reserver, men for de forskellige Grupper skete Væksten dog ikke i samme Forhold. Især en enkelt Gruppe stod ikke saa lidt tilbage i denne Henseende, hvorfor Tarifen i 1933 blev ændret saaledes, at den paagældende Gruppe fik et højere Kontingent at betale, og efter den Tid er det lykkedes ogsaa for denne Gruppe at forøge sine Reserver.

Da der dog dengang øjnedes en vis Fare for, at enkelte Grupper kunde komme ud for saadanne Vanskeligheder, at en Ekstraopkrævning kunde blive nødvendig, og det under Hensyn til Brandforsikringens hele Stilling fandtes uheldigt, om en saadan Situation skulde opstaa, stillede Direktionen ved Repræsentantskabsmødet i 1934 Forslag om Dannelsen af en fælles Udligningsfond for Grupperne. Denne Fond skulde dannes ved, at de enkelte Grupper af deres fremtidige Aarsoverskud henlagde 10 0/0 til Fonden. Henlæggelsen skulde ophøre, naar Fonden ved et Regnskabsaars Slutning havde en Størrelse af 1 Million Kr. eller derover, og Fonden maatte kun benyttes til Dækning af Underskud for Grupper, hvis Ekstrafond var opbrugt.

Forslaget, der var tiltraadt af Tilsynsraadet, mødte hos Repræsentantskabet levende Tilslutning, og der blev fra flere Sider givet Udtryk for Tilfredshed med, at der trods den stærke Adskillelse mellem Grupperne dog var en saadan Følelse af Samhørighed indenfor Brandforsikringen, at man kunde samles om Dannelsen af en Fond, der var fælles for alle Grupper. Kun 1 Repræsentant udtalte sig imod Forslaget, der blev vedtaget med alle Stemmer mod een.

Udligningsfonden naaede sit Maksimum ved Udgangen af Regnskabs-

FORMUEOVERSIGT FOR DE SIDSTE 25 AAR

	Reserve- fond	Ekstra- og Bonusfond	Kursregule- ringsfond	Genforsik- ringsfond	Udlignings- fond	Tilsammen
³¹ / ₃ 1917	3.256.000	814.000				4.070.000
– 1918	3.973.000	1.335.000				5.308.000
– 1919	4.519.000	3.130.000				7.649.000
– 1920	5.096.000	4.137.000				9.233.000
– 1921	5.862.000	8.061.000				13.923.000
– 1922	5.767.000	8.601.000				14.368.000
– 1923	5.624.000	12.297.000				17.921.000
– 1924	4.588.000	15.884.000				20.472.000
– 1925	4.658.000	18.926.000	..			23.584.000
– 1926	4.757.000	19.571.000	739.000			25.067.000
– 1927	4.765.000	19.415.000	944.000			25.124.000
– 1928	4.775.000	19.961.000	1.604.000			26.340.000
– 1929	4.815.000	21.269.000	1.780.000	..		27.864.000
– 1930	4.864.000	23.409.000	3.245.000	31.518.000
– 1931	4.911.000	24.536.000	3.086.000	32.533.000
– 1932	4.951.000	23.530.000	28.481.000
– 1933	4.988.000	20.099.000	3.162.000	4.135.000	..	32.384.000
– 1934	5.029.000	21.192.000	4.879.000	4.114.000	..	35.214.000
– 1935	5.098.000	22.720.000	2.947.000	4.263.000	161.000	35.189.000
– 1936	5.183.000	23.449.000	2.967.000	4.371.000	282.000	36.252.000
– 1937	5.284.000	21.848.000	1.435.000	4.496.000	388.000	33.451.000
– 1938	5.415.000	22.902.000	2.508.000	4.691.000	641.000	36.157.000
– 1939	5.512.000	23.942.000	3.620.000	4.720.000	775.000	38.569.000
– 1940	5.638.000	24.128.000	..	4.761.000	846.000	35.373.000
– 1941	6.070.000	27.386.000	5.340.000	4.959.000	1.207.000	44.962.000
– 1942	6.787.000	26.961.000	3.933.000	5.168.000	1.207.000	44.056.000

Beholdningerne er anført med afrundede Beløb. Til Pensionsfonden, som ikke er medtaget i Oversigten, er henlagt ialt ca. 3,700,000 Kr. Pr. 31. Marts 1942 er Kursreguleringsfonden opgjort paa Grundlag af Gennemsnittet af Kurserne i de sidste 10 Aar.

aaret 1940–41, og de henlagte Midler har hele Tiden været urørt, idet ingen af Grupperne har haft Underskud, som det paahvilede Fonden at dække.

Brandforsikringens Fondsbeholdninger blev for Størstedelen anbragt i Stats- og Kreditforeningsobligationer og lignende, men efterhaanden som Beholdningerne voksede, gjorde Kurssvingningerne sig gældende paa en mindre heldig Maade i de aarlige Regnskaber, idet Vedtægten foreskrev, at Værdipapirerne skulde optages til deres Kursværdi paa den sidste Dag i Regn-

skabsaaret. Fra og med Aaret 1926 gik man derfor over til at regulere Kursstigninger og -fald over en særlig Fond, og da Kurserne var i stadig Stigning i Aarene fra 1926 til 1930, havde Kursreguleringsfonden allerede det sidstnævnte Aar naaet en Størrelse af over 3 Millioner Kr. Der har dog siden været saa store Udsving i Kurserne, at Fonden i enkelte Aar ikke har været tilstrækkelig til Udligning, og i 1941 blev Vedtægten derfor ændret saaledes, at Gennemsnitskursen for de sidste 10 Aar fremtidig kan anvendes ved Ansættelsen af Værdipapirer, der er Genstand for offentlig Kursnotering.

For at indskrænke Genforsikringen paa 1. og 5. Gruppe blev det i 1931 vedtaget fra 1. April 1932 at henlægge 2 Millioner Kr. fra hver af disse Grupperes Reserver til en Genforsikringsfond, der saaledes blev paa 4 Millioner Kr. ialt. Denne Fond har siden afholdt 20 % af Brandskadeerstatningerne for de nævnte Grupper og faaet godskrevet 20 % af Gruppernes Kontingent. Indtægter og Udgifter opgøres særskilt for hver Gruppe, hvorved den enkelte Grupperes Formueandel i Fonden til enhver Tid vil være bestemt.

Endelig kan som et Led i Konsolideringen nævnes, at i 1937, da den hidtidige Pensionsordning afløstes af en selvstændig Pensionskasse for Brandforsikringens Tjenestemænd som Følge af Lov Nr. 183 af 11. Maj 1935 om Tilsyn med Pensionskasser, blev der af Brandforsikringens Midler overført 2.106.250 Kr. som en Pensionsfond for Kassen, og der er senere til denne Fond overført 1.597.900 Kr. Brandforsikringens aarlige Udgifter til Pensionering af Tjenestemænd under Pensionskassen indskrænker sig herefter til de Beløb, der efter Aktuarens Beregninger er fornødne som Tilskud udover Renteindtægten af Pensionsfond m. v. og Tjenestemændenes egne Bidrag til Pensioneringen.

BRANDSKADER

DET er selvsagt store Beløb, Brandforsikringen har udbetalt i Erstatning for indtrufne Brandskader i de forløbne 150 Aar; ialt er det ca. 346 Millioner Kr. Dette Beløb er i sig selv af en anselig Størrelse, men det vilde dog være mange Gange større, hvis det for alle de 150 Aar kunde omregnes efter, hvad det nu vilde koste at opføre Bygninger svarende til dem, Erstatningerne til de forskellige Tider har repræsenteret. Det lader sig imidlertid af flere Grunde ikke gøre.

Det absolutte Erstatningsbeløb alene giver derfor kun et uklart Billede af, hvilke virkelige Værdier det har modsvaret, men nogle supplerende Oplysninger kan give en Antydning deraf og tillige et Indblik i, hvilken enorm Værdiforskydning der har fundet Sted.

Deles de 150 Aar i 4 Perioder, de to første paa hver 50 Aar og de to sidste paa hver 25 Aar, fremkommer følgende Erstatningsbeløb:

1792/93–1841/42.....	ca. 18 Millioner Kr., i Gennemsnit 360.000 Kr. aarlig
1842/43–1891/92.....	ca. 63 - - , - - 1.260.000 - -
1892/93–1916/17.....	ca. 85,6 - - , - - 3.424.000 - -
1917/18–1941/42.....	ca. 179,4 - - , - - 7.176.000 - -

I de samme Perioder har den samlede Forsikringssum i Gennemsnit af Aarene udgjort:

1. Periode.....	ca. 166 Millioner Kr.
2. -	ca. 758 - -
3. -	ca. 2.143 - -
4. -	ca. 6.655 - -

For de første 50 Aar savnes der Oplysning om Antallet af Forsikringer, hvorfor det først fra 1842 kan ses, hvorledes den gennemsnitlige Forsikringssum for de indtegnede Ejendomme har ændret sig gennem Tiderne. Udviklingen i de 100 Aar siden 1842, taget i Afsnit paa 10 Aar, vises i omstaaende Opstilling.

Som det vil ses, har der for hvert Tiaar med Undtagelse af 1922–32 været en kendelig Stigning i den gennemsnitlige Forsikringssum. Størst er Stig-

ningen i Perioden 1912–22, og næst efter kommer Perioden 1932–42. I begge Tilfælde er det Krigsbegivenhedernes prisfordyrende Indflydelse, der har gjort sig gældende. I Tiaaret 1922–32 var der et betydeligt Fald i Byggepriserne, hvilket forklarer dette Tiaars Nedgang i Gennemsnits-Forsikringssummen.

Aar	Gennemsnitlig Forsikringssum
1842	ca. 1.600 Kr.
1852	ca. 2.000 –
1862	ca. 2.800 –
1872	ca. 3.300 –
1882	ca. 4.900 –
1892	ca. 6.200 –
1902	ca. 8.000 –
1912	ca. 11.300 –
1922	ca. 26.900 –
1932	ca. 24.600 –
1942	ca. 32.000 –

Der er tidt fortalt om, hvor stor Forsigtigheden var i gamle Dage med Hensyn til Ild, Lys og alt, hvad der kunde foraarsage Ildebrand. Det er sikkert ogsaa rigtigt, at der tidligere vistest større Forsigtighed med den Slags end almindeligt nutildags, og det vilde da være nærliggende deraf at drage den Slutning, at der brændte forholdsvis mindre dengang end nu. Dette er dog ikke Tilfældet. Brandene var nok sjældnere, men Skaderne var i Forhold til de forsikrede Værdier større i ældre Tider end nu, i hvert Fald naar man holder sig indenfor de 150 Aar, i hvilke Brandforsikringen har eksisteret. Den større Forsigtighed, der vistest, har saaledes ikke kunnet opveje den større Brandfare, som det simplere Byggesæt og de mere primitive Forhold i det hele rummede.

Hosstaaende 150 Aars Oversigt, der angiver Brandskadetabet i pro mille af Forsikringssummen, viser gennem Aarene en tydelig Nedgang i Brandskaderne i Forhold til Forsikringssummen og ikke mindst for de sidste 25 Aar.

Den stærke Nedgang, som Brandskadeforløbet i de sidste 25 Aar udviser, maa ubetinget styrke Tilliden til, at det ikke er omsonst at udføre et brandforebyggende Arbejde; thi netop i disse 25 Aar er der arbejdet langt mere intenst paa denne Opgave end nogensinde tidligere.

Det kunde være fristende at behandle dette Arbejde udførligt, men Emnet er saa omfattende, at en Omtale her kun kan blive i ganske korte Træk.

Foreningen af gensidige danske Brandforsikringselskaber, der dannedes i 1910, har hele Tiden anset det for en af sine vigtigste Opgaver at medvirke

Periode	Brandskadebeløbet i pro mille af Forsikringssummen
Tiaaret 1792/93-1801/02.....	1,90 pro mille
- 1802/03-1811/12.....	1,31 - -
- 1812/13-1821/22.....	2,78 - -
- 1822/23-1831/32.....	1,91 - -
- 1832/33-1841/42.....	2,04 - -
50 Aar...	1,99 pro mille
Tiaaret 1842/43-1851/52.....	2,05 pro mille
- 1852/53-1861/62.....	2,03 - -
- 1862/63-1871/72.....	1,76 - -
- 1872/73-1881/82.....	1,51 - -
- 1882/83-1891/92.....	1,52 - -
50 Aar...	1,77 pro mille
Femaaret 1892/93-1896/97.....	1,50 pro mille
- 1897/98-1901/02.....	1,63 - -
- 1902/03-1906/07.....	1,43 - -
- 1907/08-1911/12.....	1,64 - -
- 1912/13-1916/17.....	1,56 - -
25 Aar...	1,55 pro mille
Femaaret 1917/18-1921/22.....	1,36 pro mille
- 1922/23-1926/27.....	1,14 - -
- 1927/28-1931/32.....	1,16 - -
- 1932/33-1936/37.....	0,95 - -
- 1937/38-1941/42.....	0,72 - -
25 Aar...	1,06 pro mille

til Indskrænkning af Landets Brandskadetab; den har derfor ydet Støtte til Arbejde, der fra anden Side er udført til denne Sags Fremme, og selv er den direkte gaaet ind i Arbejdet, navnlig med Hensyn til Sagkyndiges periodiske Eftersyn af elektriske Installationer m. v.

Bygningsbrandforsikringsnævnet begyndte ligeledes sin Virksomhed i 1910.

Nævnet oprettedes med den Hovedopgave at udtale sig i Sager angaaende Dispensation fra Brandpolitiloven, men ved Siden af det brandforebyggende Arbejde, som ved disse Sagers Behandling er udført, har Nævnet virksomt deltaget i Brandværnsarbejdet paa en Række andre Omraader.

Dansk Brandværns-Komité dannedes i 1920. Komitéen satte sig til Opgave at samle alle interesserede Parter i et fælles Arbejde for Bekæmpelsen af de Ulykker og Tab, som Brandene paafører det danske Samfund, og det er paa en udmærket Maade lykkedes for Komitéen at faa alle i Tale og vække Interessen i vide Kredse af Befolkningen for denne vigtige Sag.

Under 31. Marts 1926 udkom en ny Brandpolitilov for Landet. Denne Lov medførte i mange Henseender brandmæssige Forbedringer, ikke mindst med Hensyn til Brandsynet og Slukningsvæsenet; og i Henhold til Loven er der senere udstedt en Række Bekendtgørelser om specielle Anlæg eller Indretninger, saaledes om Forbrændingsmotorer, Arbejdsmaskiner og Transmissioner, Petroleumsløgter, Rugemaskiner og Kyllingemødre m. m.

I de senere Aar har ogsaa Foreningen til Brandbeskyttelse af Dyr gjort en Indsats i Brandværnsagen, bl. a. har Foreningen stærkt interesseret sig for Lerbelægning af Trælofter i Stalde; og i de to sidste Høstaar har Justitsministeriets Propagandaudvalg ført en energisk Radiopropaganda for Høstens Bevarelse mod Ildebrand.

Foruden det ovenfor anførte, der kun giver et lille Indblik i Brandværnsarbejdet, kan nævnes, at Brandforsikrings-selskaberne selv gennem deres Præmieansættelser og paa anden Maade arbejder paa at fremme Brandsikkerheden. Det maa ogsaa anses for naturligt og i fælles Interesse, at Selskaberne paa Brandværnsomraadet yder de Forsikrede Vejledning og Bistand. Den almindelige Brandforsikring har derfor altid stillet sig til Raadighed for Interessenterne i saa Henseende og bl. a. i stor Udstrækning forsynet dem med Uddrag af Brandpolitiloven, Særtryk af udkomne Bekendtgørelser, Plakater til Ophængning angaaende Behandlingen af elektriske Anlæg, Tobaksrygningsforbud m. m.; og andre Selskaber arbejder efter samme Linie.

Sammen med det forebyggende Brandværnsarbejdes Vækst i de sidste 25 Aar er der foregaaet en rivende Udvikling med Hensyn til Brandslukningen, hvilket ikke mindst har gjort sig gældende for Landdistrikternes Vedkommende, idet Slukningsmateriellets Fremførelse til Brandstederne med Automobiles har gjort det muligt at samle flere Kommuner om et fælles, motoriseret Brandvæsen, som trods den længere Kørefastand er i Stand til at naa langt hurtigere frem til Brandstedet end de tidligere anvendte Kommunesprøjter. Og med Hensyn til Ydeevne paa Brandstedet er de moderne Motorsprøjter naturligvis de gamle Haandkraftsprøjter aldeles overlegne. Falcks

Redningskorps har især arbejdet energisk – og med Held – for Indførelsen af saadant Zone-Brandvæsen.

I samme Periode er fremkommet udmærkede smaa Haandkraftsprøjter, der har vundet megen Udbredelse, og ved hvis Hjælp mange Ejendomme er reddede fra Brand.

Der har saaledes i de sidste 25 Aar været arbejdet med større Kraft end tidligere paa at formindske Brandskadetabet, og den tekniske Udvikling har hjulpet til. Det har da ogsaa givet gode Resultater, som Oversigten Side 95 over Brandskadetabet pr. 1000 Kr. Forsikringssum viser.

Alle tænksomme Mennesker vil sikkert være enige i, at det for Samfundet er af stor Værdi, at mest muligt spares for Ødelæggelse ved Brand, men en og anden kunde maaske finde paa at spørge, om Besparelsen kommer de Forsikrede til Gode, eller Brandforsikringsselskaberne stryger Gevinsten. Svaret paa dette Spørgsmaal kan bedst gives ved en Henviisning til den i Afsnittet »Kontingentet« Side 67 optagne Oversigt, hvoraf fremgaar, at Kontingentet til Brandforsikringen er gaaet ned med ca. 50 % i Løbet af de sidste 25 Aar.

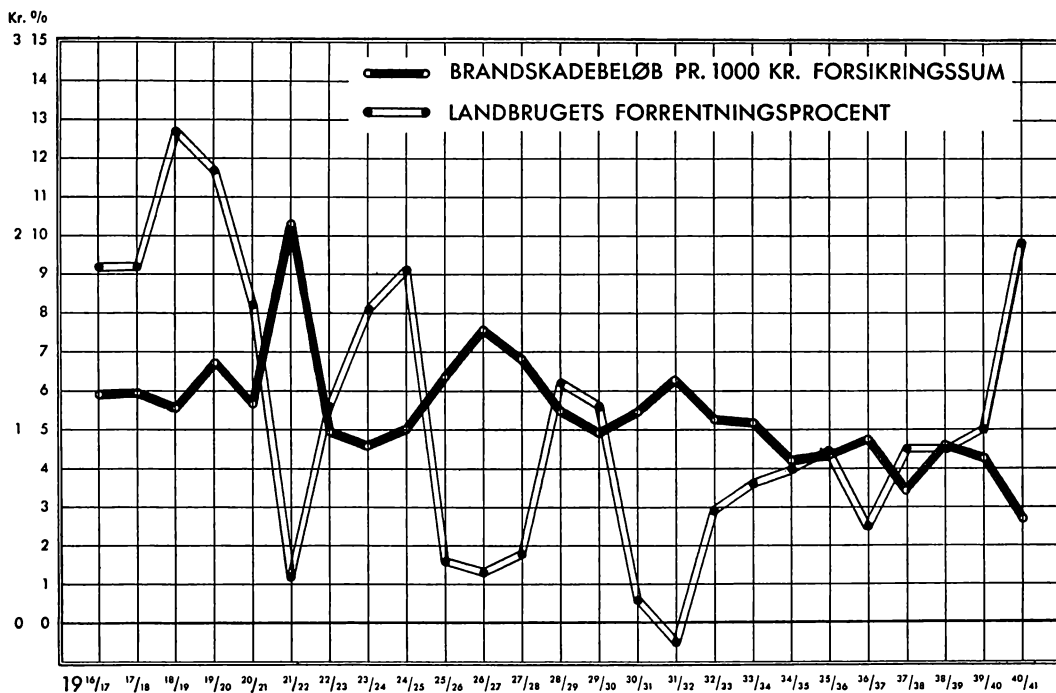
De erhvervsøkonomiske Forhold har altid øvet betydelig Indflydelse paa Brandskadeforløbet. I Opgangstider for Erhvervslivet gaar Brandskaderne ned, og i Nedgangstider stiger de. Denne Erfaring om de saakaldte gode eller daarlige Tidens Indvirkning paa Brandskadeforløbet er ingenlunde af nyere Dato; meget tyder endogsaa paa, at Udslagene i ældre Tider har været større end i vore Dage. Og lige saa lidt er Fænomenet specielt dansk; det er kendt i alle Lande, hvor Brandforsikring drives.

Selve Foreteelsen er saa almindelig kendt, at enhver Tvivl om dens Eksistens er udelukket; men derimod kan Meningerne være delte om, hvor Aarsagssammenhængen fortrinsvis skal søges. At den menneskelige Skrøbelighed gør sig gældende her som i alle Livets Forhold, kan næppe bestrides; men paa den anden Side bør der ikke ses bort fra, at en meget væsentlig Del af de daarlige Tidens Stigning i Brandskadetabet utvivlsomt skyldes Forhold, som er saa undskyldelige, at de nærmest maa betegnes som uafvendelige. Her tænkes særlig paa de store Vanskeligheder, det i økonomisk trange Tider kan volde at holde Bygningerne og de i disse værende Indretninger i god Stand. Det kan ikke undgaas, at Vedligeholdelsen i saadanne Tider bliver ringere end normalt, og da god Vedligeholdelse af Skorstene, Ildsteder, elektriske Installationer, Maskinanlæg m. v. er et overordentlig vigtigt Led i de brandforebyggende Foranstaltninger, vil mangelfuld Vedligeholdelse uvægerligt forøge Brandhyppigheden.

Nedenstaaende grafiske Fremstilling viser for de sidste 25 Aar Brandskadeforløbet i Den almindelige Brandforsikring sammenstillet med de af Det

landøkonomiske Driftsbureau udarbejdede Regnskabsresultater for samme Aarrække, udtrykt i Forrentning af den bogførte Værdi.

Det drejer sig her om Landbrugets Forrentning. Landbruget adskiller sig dog ikke fra andre Erhvervsgrene med Hensyn til de økonomiske Forholds Indvirken paa Brandskaderne, men som Følge af, at Landbrugets økonomiske Stilling i saa høj Grad er bestemmende for Erhvervslivet i det hele her i Landet – som det ogsaa er udtrykt i det gamle Ord om, at alle har Penge,

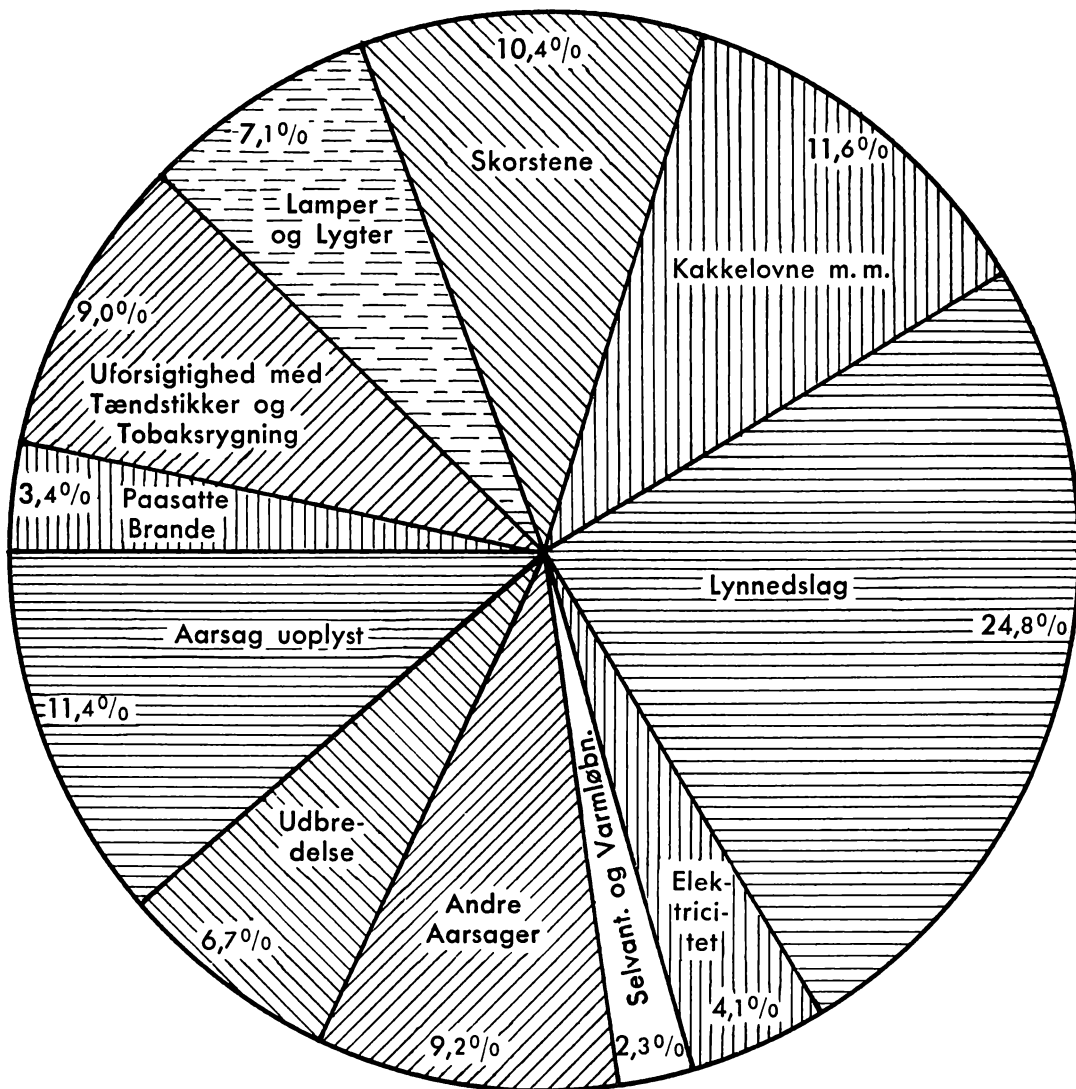

naar Bonden har Penge – kan Regnskabsresultaterne for Landbruget bedre end for noget andet Erhverv benyttes til Illustration af Forholdet. Kurven, der angiver Brandskadebeløbet, viser derfor heller ikke alene Brandene inden for Landbruget, men for hele Forsikringsbestanden.

Brandskadekurven viser Beløbene i Kroner pr. 1000 Kr. Forsikringssum, medens den anden Kurve angiver Forrentningsprocenten. Inddelingen fremgaar af Kr.- og $\%$ -Tallene i Marginen til venstre. Under Kurverne er Aars-tallene anført.

Som omtalt i Afsnittet »Statistiken« har Brandforsikringen i mange Aar ført Statistik over *Brandenes Aarsager*.

For Brandforsikringens Virkeomraade med Undtagelse af København-Frederiksberg er Aarsagsfordelingen i Gennemsnit af de sidste 50 Aar vist i hostaende 2 grafiske Fremstillinger; den første viser Antallet af Brandskader

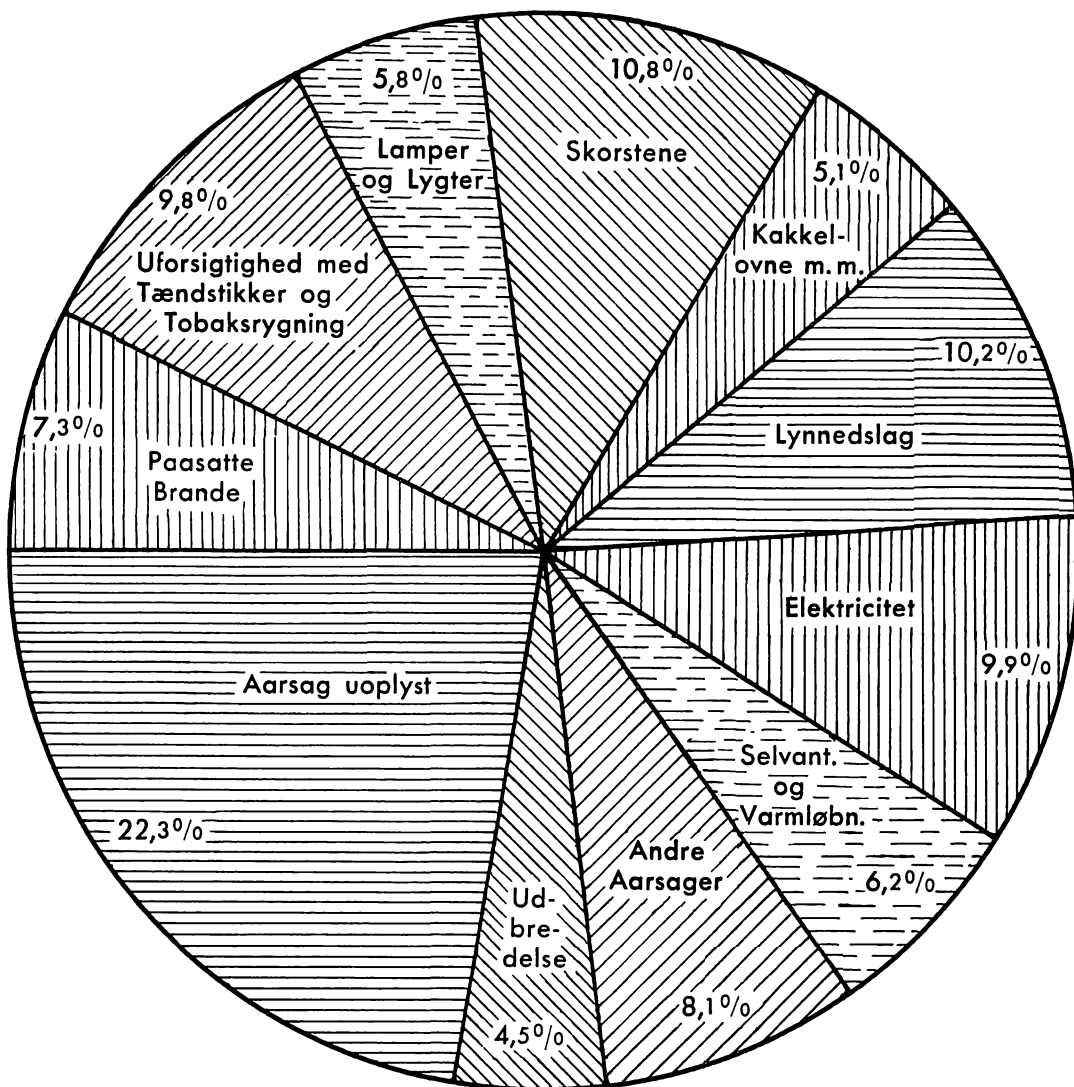

Det samlede Antal Brandskader i Landdistrikterne gennem 50 Aar (1892-1941).
 Procentvis Fordeling efter Brandarsager.

fordelt paa de forskellige Aarsager, den anden – med samme Fordeling – Brandskadetabet.

Indenfor de 50 Aar er der dog for flere Brandarsagers Vedkommende sket en betydelig Forskydning; nogle Aarsager er i Aarenes Løb kommet til at gøre sig mindre bemærkede, andre mere, og helt nye er opstaaede.

Af Elektricitetsbrande er saaledes ingen noteret før Aaret 1909/10, og Elektriciteten som Brandarsag vilde derfor optage betydelig større Plads i Cirklerne, hvis Fordelingen indenfor disse kun havde omfattet de sidste 25 Aar.

Det samlede Brandskadetab i Landdistrikterne gennem 50 Aar (1892-1941).

Procentvis Fordeling efter Brandårsager.

Som et glædeligt Tidens Tegn kan nævnes, at de forsætligt anstiftede Brande for de sidste 25 Aar kun udgør ca. Halvdelen af samme Slags Brande i de foregaaende 25 Aar i Forhold til Antallet af Forsikringer. Den første Periode maa vel ogsaa have været særlig ondartet, da der indenfor denne nedsattes flere Ildebrandskommissioner, blandt hvilke den, der ledes af Dr. jur. Sylow, blev den mest omtalte.

For Lynbrandenes Vedkommende er der ogsaa sket en bemærkelsesværdig Ændring. Antallet af Lynskader er steget meget stærkt i Løbet af de 50 Aar og udgør for de sidste 25 Aar 235 % af de første 25 Aars Lynskader i For-

hold til Forsikringernes Antal. Men ganske modsat forholder det sig med Hensyn til Skadesbeløbet. Procentforholdet viser de samme Tal, men i omvendt Orden: 235 i de første mod 100 i de sidste 25 Aar. Det er de »kolde« Lyn, der har givet Stigningen i Antallet, medens de tændende Lyn, som giver de store Skader, er blevet færre end tidligere. Aarsagen hertil maa for en væsentlig Del søges i, at Straatagene, der – saafremt de ikke er beskyttede ved Lynafledere – saa godt som altid staar i Lue, naar Lynet slaar ned, gennem Aarene er blevet stærkt fortrængt af haardt Tag, hvor Lynet normalt ikke har samme Virkning. Der er dog ogsaa meget, der tyder paa, at Elektriciteten, som i sig selv er en Brandstifter af Format, samtidig har den Egenskab, at den formindsker Lynbrandene derved, at Ledningsnettet, der omspænder Landet, opfanger Lyn, som ellers vilde ramme Bygninger. Det er dette Ledningsnet, der bevirker den store Stigning i Antallet af de ved »kolde« Lyn foraarsagede Skader, men disse Skader er i Penge kun af underordnet Betydning i Sammenligning med Skaderne ved de tændende Lyn.

En betydelig Stigning viser Brandskadetabet ved Vvarmløbning af Aksellejer og lignende – en Følge af den større og større Anvendelse af Maskiner.

Udbredelsesskader, der omfatter Brande opstaaet i anden Ejendom, viser Nedgang. Her er det uden Tvivl det mere brandsikre Byggesæt i Forbindelse med det bedre Brandslukningsvæsen, der gør sig gældende.

GENFORSIKRING

FOR ethvert Brandforsikrings-selskabs økonomiske Forhold vil det være uheldigt, om de Skadeserstatninger, Selskabet skal udrede, svinger stærkt fra Aar til Aar. Svingninger i Skadesforløbet kan ikke helt undgaas, men de kan indskrænkes ved, at man sikrer sig imod, at de enkelte Brande paafører Selskabet særlig store Tab. Sikringen kan ske enten derved, at Selskabet kun modtager Forsikringer indtil en vis Størrelse, eller ved, at Selskabet for egen Regning kun holder en vis Del af Forsikringssummen for større Risici, medens den overskydende Del overdrages til et eller flere andre Selskaber.

Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger kan ikke afvise nogen Bygningsforsikring paa Grund af Forsikringssummens Størrelse; den dækker sig derfor ved Genforsikring mod de meget store Tab.

I de første ca. 90 Aar af Brandforsikringens Levetid kendte man dog ikke til Genforsikring, og naar der heller ikke var tilstrækkelige Reserver, medførte de særlig uheldige Aar, at der maatte opkræves store Ekstrabidrag, undertiden helt op til det tredobbelte af det ordinære Kontingent. Først fra 1881 begyndte Brandforsikringen at gøre Brug af Genforsikring, og Begyndelsen skete med kun en enkelt Forsikring, nemlig Frederiksborg Slot, som da var forsikret for 3.384.000 Kr. 40 % heraf genforsikredes.

I de nærmeste Aar derefter genforsikredes yderligere nogle særlig store Risici, beliggende i København, og i 1885-86 inddroges en Række større Fabrikjendomme og senere nogle Herregaards-Hovedbygninger under Genforsikringen.

I Aarene 1895-97 blev Genforsikringen atter udvidet, fordi Reassurandørerne ikke vilde fortsætte paa de hidtil gældende Vilkaar, der indebar for stor Risiko og for ringe Mulighed for Udligning paa Grund af det stærkt begrænsede Antal af genforsikrede Ejendomme. Det voldte ved den Tid betydelige Vanskeligheder at faa Genforsikringen ordnet, men efter vidtløftige Forhandlinger med baade inden- og udenlandske Forsikrings-selskaber lykkedes det dog tilsidst at bringe en Ordning i Stand, hvorefter 2 danske, 3 svenske, 2 tyske og 1 schweizisk Assuranceselskab i Fællesskab og efter nærmere fastlagte Regler overtog Genforsikringen fra 1. April 1896. Denne Ordning kom til at omfatte 277 Ejendomme, overvejende industrielle Anlæg,

Slotte og Herregaarde. En enkelt stor Fabriksvirksomhed blev dog holdt udenfor Ordningen paa Grund af denne Virksomheds særlige Karakter, og Genforsikringen af denne maatte deles paa ikke færre end 20 Selskaber, nemlig 2 danske, 4 svenske, 6 tyske og 8 engelske.

Ordningen af 1896 opretholdtes indtil 1902, da der igen fra Reassurandørernes Side blev stillet Krav om en Udvidelse af Genforsikringen under Henvisning til, at Ordningen havde givet Tab og i det hele var for risikabel for dem. Brandforsikringen gik med til Udvidelsen, som særlig gjaldt Forsikringerne i Københavns og Frederiksberg Kommuner; men nu blev Resultatet gunstigere for Reassurandørerne, end Brandforsikringen fandt passende. Nogen Ændring fandt da ogsaa Sted, men en tilfredsstillende Ordning kunde ikke opnaas med de daværende Reassurandører, hvorfor Kontrakten blev ophævet. En ny Kontrakt blev i 1907 indgaaet med »Münchener Rückversicherungs-Gesellschaft«, som derefter blev Brandforsikringens Hoved-Reassurandør.

Ved den med »Münchener« indgaaede Ordning blev Genforsikringen stærkt indskrænket, men det varede ikke længe, inden ogsaa »Münchener« stillede Krav om Udvidelse. Kontrakten var ganske vist indgaaet for 5 Aar, men den indeholdt en Bestemmelse om, at »Münchener« var berettiget til at opsigte Kontrakten efter et Aar, der havde givet Tab, og da dette var Tilfældet med det andet Aar, benyttede Selskabet sig deraf til at opsigte. Der blev optaget Forhandlinger om Fortsættelse, men da »Münchener« krævede en Udvidelse af Genforsikringen til mindst det dobbelte, og Brandforsikringen ikke vilde indgaa herpaa, ophævedes Forbindelsen.

Der blev herefter – fra 1910 – sluttet Genforsikringskontrakt med Selskabet »Hamburg« i Hamborg, og denne Forbindelse opretholdtes i 10 Aar. Denne Periode forløb med Hensyn til det økonomiske Resultat tilfredsstillende for Brandforsikringen, men gennem Aarene var Genforsikringen blevet udvidet saa stærkt, at Brandforsikringen fandt Anledning til igen at foretage en Indskrænkning, hvilket førte til, at Forbindelsen med »Hamburg« blev ophævet, og Kontrakt med det danske Genforsikringsselskab »Skandinavia« indgaaet i 1920.

I den siden forløbne Tid har »Skandinavia« uafbrudt været Brandforsikringens Reassurandør. Tab og Gevinst har vekslet gennem Aarene, og Kontrakten er i Tidens Løb undergaaet visse Ændringer, men begge Parter har hele Tiden ment at have Interesse i at opretholde Forbindelsen, og Samarbejdet har stadig været præget af den gensidige Tillid, som er af saa stor Betydning i Genforsikringsforhold.

Som det af ovenstaaende fremgaar, har Brandforsikringens Ledelse haft

Opmærksomheden henvendt paa at holde Genforsikringen indenfor ret snævre Grænser. Der har dog ingenlunde altid været Enighed blandt de medbestemende om, hvor Grænserne passende kunde drages. Dette Spørgsmaal har tværtimod gennem Tiderne gentagne Gange givet Anledning til ret stærke Meningsudvekslinger. Indenfor Ledelsen har dog de, der holdt igen med Hensyn til Genforsikringen, altid før eller senere faaet Overtaget, hvilket ses af, at der er blevet »skaaret ned«, naar Genforsikringen var groet i Vejret, hvad den jævnlig har haft Tilbøjelighed til. Genforsikringen har derfor været og er stadig beskeden i Forhold til Forsikringsbestanden, men i Betragtning af Brandforsikringens Størrelse, der giver en betydelig Udligning af Skaderne, og de betydelige Reserver, der kan sættes ind, om særlige Uheld skulde indtræffe, kan det ogsaa være forsvarligt at holde betydelige Summer for egen Regning.

For de Ejendomme, der nu er inddraget under Genforsikringen, dækkes derved efter Risikoens Beskaffenhed fra 20 til 85 % af Forsikringssummen, men da kun et Faatal af de indtegnede Ejendomme genforsikres, udgør den genforsikrede Sum ialt kun en beskeden Procentdel af den samlede Forsikringssum.

Til Belysning af Forholdet mellem den samlede Forsikringssum og den hele genforsikrede Sum til de forskellige Tider gives følgende Sammendrag:

Som før nævnt var der indtil 1881 ingen Genforsikring, og i de første 5 Aar derefter genforsikredes kun enkelte særlig store og farlige Risici. I 1886 udgjorde den hele genforsikrede Sum kun 1,4 % af den samlede Forsikringssum, og i 1901 var Procenten endnu kun naaet til 3,3. Ordningen af 1902 bragte saa en pludselig Stigning til 9,5 %, og i 5 Aar holdt Procenten sig paa omtrent samme Højde; men derefter skete der – i 1907 – et brat Fald til 2,5 %. I Løbet af de følgende 12 Aar steg Genforsikringen dog igen og var i 1918 kommet op paa 10,1 % af den samlede Forsikringssum. Der fandt da paany en Nedsikring Sted, til 7,5 %, i 1919, og dermed ophørte de store Udsving. Vel har der ogsaa siden fundet Bevægelse Sted i Genforsikrings-Portefeuillen ned- eller opad, men de tidligere bratte Omskiftelser har ikke gentaget sig. Deler man de fra og med 1919 forløbne 23 Aar i Perioder paa 8, 8 og 7 Aar, viser den første Periode i Gennemsnit 7,1 %, den anden Periode 5,2 % og den sidste Periode 5,95 % Genforsikring i Forhold til den samlede Forsikringssum.

Brandforsikringen kan ogsaa paatage sig Genforsikring for andre Selskaber, men har ikke gjort det udover, at den i Aarene fra 1892 til 1906 overtog Genforsikring af et mindre Antal Ejendomme for Thisted Amts Landbygningers Brandforsikring.

KRIGSFORSIKRING

VED Anordningen af 1792 blev Brandforsikringen forpligtet til at erstatte al den Skade, som tilføjedes de indtegnede Bygninger ved Ildebrand og Lynild saavel som ved Nedrivning og anden Foranstaltning for at standse og dæmpe Ilden. Der var ikke udtrykkelig gjort nogen Undtagelse for Skader, der skyldtes Krigsbegivenheder, idet man synes at have ment, at en saadan Undtagelse var overflødig. I en Skrivelse af 8. December 1807 fra Kommercekollegiet siges herom, at det laa udenfor Forsikringens Formaal at erstatte Ildebrand i andre Tilfælde, end de som »Tid efter anden og fast alle Aar sig tildrage«.

Denne Opfattelse viste sig imidlertid ikke holdbar, thi ved kongelig Resolution af 18. Juni 1808 blev det paalagt Brandforsikringen at erstatte det Tab, som 45 Husejere i Københavns Forstæder havde lidt ved det engelske Bombardement i 1807, og som blev vurderet til 430.443 Rdl. 32 Sk. Ganske vist blev dette Beløb senere refunderet Brandforsikringen af Statskassen, men Forpligtelsen for Brandforsikringen til at erstatte saadanne Skader var ikke dermed bortfaldet, og da Købstædernes Brandforsikring, i hvis Statuter Krigsskader heller ikke var undtagne, ved Højesteretsdom af 13. Marts 1850 blev kendt pligtig at erstatte den Skade, der ved fjendtligt Bombardement var tilføjet Bygningerne i Fredericia, maatte Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger ligeledes i sit Omraade erstatte de Brandskader, som Krigen 1848–50 medførte. Og paa samme Maade gik det i 1864.

De Beløb, som Brandforsikringen i de to sidstnævnte Krige maatte udrede, var ikke særlig store, men man var dog blevet klar over, at det var en for stor og tillige ganske uberegnelig Risiko at have løbende, og ved Brandforsikringens Udskillelse fra Statsstyrelsen i 1872 blev derfor i Vedtægten indsat en Bestemmelse om, at saadanne Skader var Forsikringen uvedkommende. I Bemærkningerne til Vedtægten ses Undtagelsen motiveret med, at »Erstatning i Anledning af Ildebrand, som tilføjes ved Krig, ligesom Erstatning i Anledning af enhver anden Skade, Krigen fører med sig, ordentligvis maa være hele Statens Sag og ikke kan paabyrdes enkelte Borgere«.

En saadan Anskuelse kunde synes ganske velbegrundet, og man havde indtil Krigsudbrudet i 1939 slaaet sig til Taals dermed, omend det stadig var et aabent Spørgsmaal, hvorledes Staten i givet Fald vilde stille sig. Nogen

juridisk Forpligtelse for Staten til at yde Erstatning for Krigsskade mentes der ikke at foreligge, og desuden kunde det ikke paa Forhaand vides, hvorledes Statens Tilstand efter en Krig vilde være, økonomisk eller paa anden Maade.

Det henstod saaledes i temmelig høj Grad i det uvisse, hvorledes Stillingen var med Hensyn til Erstatning for Krigsskade. Den samme Usikkerhed gjorde sig gældende i de øvrige nordiske Lande, og da Forholdene i Tiden op mod 1939 udviklede sig paa mere og mere faretruende Maade, var det ret naturligt, at man indenfor nordiske Forsikringskredse tog under Overvejelse, om det var muligt at skabe en Ordning for Dækning af Krigsskader paa forsikringsmæssig Basis.

Mellem de gensidige Brandforsikringsselskaber i de skandinaviske Lande har der gennem flere Aar fundet et Samarbejde Sted med Afholdelse af Fællesmøder, og ved et saadant Møde i Stockholm i Januar 1939 af Delegerede fra Norge, Sverige, Finland og Danmark var Spørgsmaalet om Muligheden af Brandforsikring mod Krigsskade sat paa Dagsordenen. Ved Mødet blev det bestemt, at der i hvert af Landene skulde arbejdes videre med Sagen, og i Danmark blev Opgaven overdraget til Bygningsbrandforsikringsforeningen, idet man mente, at Sagen vilde have størst Interesse for Ejere af faste Ejendomme.

Man blev dog under Arbejdet med Spørgsmaalet klar over, at Regeringen maatte tage sig af Sagen, hvis en Forsikringsordning skulde gennemføres, og dette skete da ogsaa, idet Indenrigsministeren i September 1939 nedsatte et Udvalg til Udformning af et Forslag til Lov om Krigsforsikring af Bygninger. Udvalget, der blev paa 6 Medlemmer, hvoraf 4 fra Bygningsbrandforsikringsforeningen, sluttede i Løbet af kort Tid sit Arbejde, og Forslaget fik en saa hurtig Gang gennem Rigsdagen, at Loven allerede forelaa den 22. December s. A.

Senere udkom Lovene om Krigsforsikring af Løsøre samt forskellige andre Krigsforsikringslove, som det dog ikke her er Stedet at komme nærmere ind paa.

Med de i Lovene gjorte Undtagelser er saavel Bygninger som Løsøre inddraget under Krigsforsikringen, for saa vidt Brandforsikring er tegnet, saaledes at Ejerne, for at være sikrede, ikke har andet at foretage sig end sørge for at holde Brandforsikringen i Orden.

Bidragene til Krigsforsikringen er begrænset til en bestemt Procentdel af Brandforsikringssummen, for Bygninger 5 %. Som Følge deraf vil der ogsaa være en Grænse for, hvad Krigsforsikringen kan udrede i Erstatninger. Men skulde Krigen ramme vort Land saa haardt, at Forsikringen kun tildels kan dække Skaden, maa der vel kunne regnes med, at der i saa vidt Omfang, som det er muligt, vil blive ydet Erstatning ad anden Vej; thi naar Medlemmerne af Krigsforsikringen forlods er belastet med Maksimums-Bidragets store Byrde, taler Billighed for, at Tab, som maatte gaa derudover, bæres af hele Samfundet.

KONKURRENCEFORHOLD

DE tre gamle Brandforsikringsforeninger for Bygninger: Københavns Brandforsikring, Købstædernes almindelige Brandforsikring og Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger oprettedes i den her nævnte Rækkefølge, og oprindelig havde hver af dem sit bestemte Virkeomraade. Københavns Brandforsikring havde sit Omraade indenfor Voldene, Købstædernes Brandforsikring havde Købstæderne og Den almindelige Brandforsikring det øvrige Land. Enhver indbyrdes Konkurrence var derfor udelukket, og de to førstnævnte Brandforsikringer var yderligere i mange Aar beskyttede mod Konkurrence fra anden Side.

Københavns Brandforsikring blev i 1681 oprettet som en privat Forening, hvorfor der dengang ikke kunde være nogen Forpligtelse for Husejerne til at benytte den. Heller ikke i 1731, da Brandforsikringen fuldstændig omordnedes, blev der indført Forsikringstvang; men efter Brandkatastrofen i 1795, der paaførte Brandforsikringen saa store Tab, at den kun havde Midler til at dække ca. Halvdelen deraf, blev det ved Anordning af 17. Juli s. A. paabudt, at alle Bygninger indenfor og paa Stadens Volde skulde holdes brandforsikrede – og kun i Københavns Brandforsikring. Denne Forsikringstvang bestod indtil 1868, da den ophævedes ved Lov af 15. Maj.

Der havde nogle Gange inden den Tid været Tale om at inddrage nyt Omraade under Københavns Brandforsikring, men dette havde hver Gang mødt Modstand hos denne Brandforsikring, som mente, at Brandfaren udenfor Voldene var større end indenfor. Forholdene ændrede sig imidlertid, og i 1870 søgte Københavns Brandforsikring at faa Forstæderne lagt ind under sit Omraade. Paa dette Tidspunkt synes der dog ikke at have været Stemning hos Husejerne i Forstæderne for at gøre Forandring; i hvert Fald udtalte deres Repræsentant – foranlediget af, at Københavns Brandforsikrings Andragende til Justitsministeriet om Udvidelse af Ministeriet var sendt Landbygningernes Brandforsikrings Repræsentantskab til Erklæring – at da Landbygningernes Brandforsikring havde maattet løbe Risikoen ved de udenbys Forsikringer, medens den københavnske trak sig tilbage af Frygt for Faren ved dem, var der nu, da Forholdene udenfor Voldene maaske endog var bedre end indenfor dem, ingen Grund for Landbygningernes Brandforsikring

til at vige Pladsen for den københavnske Brandforsikring, fordi man pludselig havde faaet Interesse af at forsøge sig der, hvor man tidligere ikke havde turdet vove sig ud.

Repræsentantskabet udbad sig, at Sagen maatte henstaa, indtil Brandforsikringens Udsondring fra Justitsministeriet 1. April 1872 havde fundet Sted, hvilket Ministeriet tiltraadte. Forinden havde dog Københavns Brandforsikring begrænset sit Andragende derhen, at der kun ønskedes Udvidelse til Kvartererne mellem Voldene og Søerne.

Da Voldene senere sløjfedes, og den gamle Grænse mellem de to Brandforsikringer saaledes faldt bort, tog Landbygningernes Brandforsikring Initiativet til en ny Grænse og foreslog som saadan en Linie fra Kalvebodstrand langs Boulevarden, indtil denne bøjer mod Øst, derfra gennem Gyldenløvesgade, Farimagsgade, Stockholmsgade og Østerbrogade indtil Grønningen og Toldboden, saaledes at alt, hvad der laa indenfor denne Linie, skulde høre til Københavns Brandforsikring. Denne Ordning blev under 29. Januar 1875 bifaldet af Justitsministeriet.

Det maa for denne Ordning antages at have været en Forudsætning, at de to Foreninger derefter hver for sig skulde holde sig til det Omraade, som den nye Grænse angav. Justitsraad Bærthelson, som var administrerende Direktør i Landbygningernes Brandforsikring, da Ordningen blev truffet, har senere – i sine Bemærkninger til Vedtægten – omtalt Ordningen med den Tilføjelse, at »saalænge Forsikringen (Københavns Brandforsikring) ikke overskrider denne Grænse, vil næppe heller Landbygningernes Brandforsikring gøre det«.

Det varede dog ikke saa mange Aar, inden Københavns Brandforsikring igen lod høre fra sig angaaende ny Udvidelse, og Bestræbelserne førte til, at Justitsministeriet under 31. December 1889 udstedte en Bekendtgørelse, hvorefter Bygninger i København udenfor Grænselinien af 1875 kunde indtegnes i Københavns Brandforsikring paa lignende Vilkaar, som var gældende for Landbygningernes Brandforsikring.

Siden den Tid har Københavns Brandforsikring og Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger været ligestillede med Hensyn til at tegne Forsikringer i København udenfor Linien af 1875, og i Tidens Løb har Københavns Brandforsikring erhvervet sig en betydelig Portefeuille i denne Del af København.

Hermed har Københavns Brandforsikring dog ikke fundet sig tilfredsstillet, idet den i 1939 søgte og fik Justitsministeriets Tilladelse til i Henhold til Lov af 12. April 1889 om Brandforsikringer for Bygninger paa Landet at udstrække sin Virksomhed til Frederiksberg Kommune og en Række andre Kommuner i Københavns Omegn.

Nogle af de i Henhold til denne Lov oprettede Bygningsbrandforsikringsforeninger for Landet er ogsaa kommet ind paa at tegne Forsikringer i den Del af København, som før Bekendtgørelsen af 31. December 1889 var forbeholdt Landbygningernes Brandforsikring, men saadan Indtegnning omfattes ikke af den disse Foreninger meddelte Anerkendelse, hvilket er fastslaaet ved en justitsministeriel Skrivelse af 16. Februar 1904.

Ved Købstædernes Brandforsikrings Oprettelse i 1761 blev det paalagt samtlige Husejere i de danske Købstæder at lade deres Bygninger indtegne i denne Brandforsikring. For Bygninger paa Købstædernes Markjorder blev Bestemmelsen dog ved Forordning af 6. April 1832 ændret til kun at gælde, for saa vidt Bygningerne ønskedes brandforsikrede, men for de egentlige Købstadsejendomme var der ingen Vej udenom. De skulde brandforsikres, og de maatte ikke forsikres andre Steder end i Købstædernes Brandforsikring. Forsikringstvungen bortfaldt efter Foreningens Vedtægt af 1874, men den havde da ogsaa været gældende i over 100 Aar.

Købstædernes Brandforsikring var saaledes indtil 1874 udenfor enhver Konkurrence, men dette var dog ikke ensbetydende med, at denne Brandforsikrings Eksistens og Rettigheder ikke berørte Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger, idet enhver Udvidelse af Købstadomraaderne medførte, at de indenfor Omraadet værende Bygninger uden videre overførtes til Købstædernes Brandforsikring. Saaledes gik det f. Eks. endnu, da Esbjerg i 1899 og Nørresundby og Silkeborg i 1900 blev Købstæder; og naar et Landdistrikt blev indlemmet i en Købstad, maatte Den almindelige Brandforsikring ligeledes her slette sine Forsikringer til Fordel for Købstædernes Brandforsikring. Det er derfor ikke noget helt ringe Antal Forsikringer, Den almindelige Brandforsikring i Tidens Løb har maattet afgive til Købstædernes Brandforsikring.

Efterhaanden gik det dog op for de i disse Forhold bestemmende Myndigheder, at en saadan Overflytning, uden at de Forsikrede selv havde et Ord med at sige, ikke længere var tidssvarende, og da Frederiksværk i 1907 fik Købstadrettigheder, bestemtes det i Loven, at Den almindelige Brandforsikring og de i Henhold til Lov af 12. April 1889 oprettede Brandforsikringsforeninger vedblivende kunde forsikre Bygningerne i Købstaden. Paa tilsvarende Maade blev Forholdet senere ordnet ved nye Købstæders Tilblivelse (Herning, Struer og Brønderslev), og ved Lov af 28. Juni 1920 ophævedes Købstædernes Brandforsikrings Fortrinsstilling i de Distrikter af Sognekommuner, som derefter indlemmedes i Købstæderne. Denne Lov gav iøvrigt ikke blot de anerkendte Brandforsikringsforeninger, men ogsaa de Kredit- og Hypotekforeninger, der inden Indlemmelsen havde virket i saadanne Distrik-

ter, Tilladelse til at fortsætte deres Virksomhed dér jævnsides med lignende Institutioner, der specielt har Købstæderne som Virkeomraade.

Som det af ovenstaaende fremgaar, har den oprindelige Deling af Landet mellem Københavns, Købstædernes og Landbygningernes Brandforsikring i 3 bestemt afgrænsede Virkefelter ændret sig i Tidens Løb til Ugunst for sidstnævnte Brandforsikring. Københavns Brandforsikring har faaet sit Virkeomraade udvidet ikke alene til hele København, men ogsaa til Frederiksberg og en betydelig Del af Kommunerne i Københavns Amt, og Købstædernes Brandforsikring har faaet større Virkefelt ved nye Købstæders Tilblivelse og Indlemmelse af Landdistrikter i Købstæderne. Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger har saaledes stadig været den afgivende Part, og det kan vel ikke undre, om der indenfor Brandforsikringen undertiden har gjort sig nogen Forstemthed gældende over denne Udvikling.

Om det i det hele taget er tidssvarende mere at have lovmæssigt bestemte Grænser for de anerkendte Brandforsikringsselskabers Virkeomraade, turde være et Spørgsmaal, som nok kunde være Overvejelse værd. Der er noget mærkeligt i, at Bygningsejerne i de ældre Købstæder og det gamle København endnu – over 150 Aar efter Stavnsbaandets Ophævelse – skal være henviste til kun at have eet af Staten anerkendt Selskab, som de kan henvende sig til om Brandforsikring af deres Bygninger, og derfor maa gaa til et ikke anerkendt Selskab, hvis de ønsker at forsikre andetsteds end i det ene Selskab, der har Anerkendelse det paagældende Sted. Nogen overhaandtagende Konkurrence eller Forstyrrelse paa anden Maade vilde næppe opstaa ved, at Grænserne, som dog i Tidens Løb er blevet stærkt forrykkede og derved i et vist Omfang udviskede, helt forsvandt.

Indtrædelsen i Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger har altid været frivillig – i Modsætning til Københavns og Købstædernes Brandforsikringer, hvor der i mange Aar var Forsikringstvang. Frivilligheden var allerede udtrykkelig tilkendegivet i Anordningen af 1792, og den Dag i Dag staar Bestemmelsen i Brandforsikringens Vedtægt, omend den nu kan siges at være overflødig.

For det meste har de tre gamle Bygningsbrandforsikringsselskaber staaet ret venskabeligt overfor hinanden, og saalænge hver af dem havde sit bestemte Virkeomraade, var der da heller ikke nogen Anledning for dem til at komme i Haarene paa hinanden. Saadan var Stillingen overfor Købstædernes Brandforsikring indtil 1907. Det kunde vel være ubehageligt nok for Landbygningernes Brandforsikring at skulde afgive Forsikringerne i et Omraade, der blev Købstad, men saaledes var det nu engang bestemt, og det maatte man saa affinde sig med. I Tiden efter 1907, hvor flere og flere Distrikter er blevet

fælles Omraade, har lidt Gnidning hist og her ikke helt kunnet undgaas, men det har dog kun været for Smaating at regne. Med Københavns Brandforsikring var der ingen Konkurrence, førend denne Brandforsikring i 1889 fik Tilladelse til at virke i hele København, men derefter blev det mindre let at opretholde det gode Forhold, især da Københavns Brandforsikring ikke altid indskrænkede sig til at søge Tilgang gennem Nybyggeriet, men til Tider nok saa meget ved Overførelse af Forsikringer, hvilken Form for Konkurrence næsten uundgaaeligt vil skabe Misstemning.

Men har der saaledes undertiden været en Kurre paa Traaden mellem Den almindelige Brandforsikring og de to andre gamle Selskaber, har man dog afholdt sig fra offentligt at angribe hinanden. Saadanne Metoder kom derimod flittigt i Brug baade før og efter Dannelsen af den Række nye Brandforsikringsforeninger for Landdistrikterne, som efterhaanden opstod.

Gennem Brandforsikringens 150 Aar har der mange Gange været Planer fremme om Dannelsen af nye Brandforsikringsforeninger for Bygninger, men oftest dog uden Resultat. I første Halvdel af det 19. Aarhundrede lykkedes saaledes ingen af de Forsøg, der da blev gjort. Men de Frihedsrørelser, der i dette halve Aarhundrede stærkere og stærkere gjorde sig gældende og resulterede i Grundloven af 1849, førte med sig, at ogsaa Bevægelserne for Oprettelsen af lokale, privat ledede Brandkasser fik en kraftigere Grobund. Og tildels paa samme Baggrund maa de Krav ses, der i Rigsdagen førtes frem om, at Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger skulde udskilles fra Regeringens Ledelse.

I 1851 forelaa der flere Andragender til Justitsministeriet om Oprettelse af lokale Brandkasser i Jylland, idet Andragerne, for at Planerne kunde gennemføres, ønskede Ret til Prioritering af Umyndiges og andre offentlige Midler i de forsikrede Ejendomme, samt Stempelbegunstigelse. Disse Andragender blev dog ikke dengang imødekommet af Justitsministeriet, men 2 Aar senere blev der givet Tilladelse til Oprettelsen af en Brandkasse paa Læsø. Denne Brandforsikring blev saaledes i Landdistrikterne den første Konkurrent til Den almindelige Brandforsikring, omend Begrænsningen til Læsø gjorde, at Konkurrencen ikke kunde faa videre Betydning. Den læsøske Brandkasse eksisterer endnu, uagtet den ikke er anerkendt efter Loven af 12. April 1889.

Særlig Folketingsmand, Dr. G. Winther gjorde sig i Rigsdagen til Talsmand for de jyske Ønsker om Oprettelse af nye Brandkasser, og for ham var Formaalet det dobbelte: at opnaa Begunstigelser for nye Foreninger og at faa Den almindelige Brandforsikring udskilt fra Statsstyrelsen. Det sidste har han formentlig betragtet som en Nødvendighed for, at nye Foreninger kunde trives.

Som Begrundelse for det ønskelige i Oprettelsen af nye Brandforsikringsforeninger i Jylland blev særlig gjort gældende, at Jyderne var daarligt tjent med at være i samme Brandkasse som Øboerne, fordi Brandfaren paa Øerne var større end i Jylland. Denne Begrundelse har dog ikke haft megen Rod i Virkeligheden, idet Skadesforløbet i Størstedelen af den siden forløbne Tid har vist det modsatte Resultat, men Bestræbelserne for at opnaa Begunstigelser lykkedes. Ved Lov af 8. Marts 1856 blev der givet Gebyrlempelser ved Udstedelsen af de Panteattester, der var nødvendige for, at Ejendomme kunde udslettes af Den almindelige Brandforsikring, og nye Foreninger fik de samme Stempelbegunstigelser, som var gældende for Den almindelige Brandforsikring. Regeringen havde i Forvejen givet Tilsagn om, at Prioritering med Umyndiges og andre Midler vilde blive tilladt i Bygninger, der var forsikrede i nye Foreninger, saafremt saadanne Foreningers Forhold ordnedes paa betryggende Maade.

I 1855 stiftedes »De mindre Landejendomsbesidderes Brandforsikring for Bygninger og andre faste Ejendele i Nørrejylland« (nu »Jydsk Brandforsikringsforening for Bygninger«), og i 1856 »Thisted Amts Landbygningers Brandforsikring«. Begge Foreninger godkendtes af Justitsministeriet som berettigede til at forsikre Bygninger med Prioritering af Umyndiges Midler m. v.

Dr. G. Winther, der blev Formand for den førstnævnte Brandforsikringsforening, var dog ikke tilfredsstillet ved de opnaaede Resultater, men arbejdede ufortrødent videre med Fremsættelsen af Forslag i Rigsdagen, dels om yderligere Begunstigelser for de nye Foreninger og dels om Den almindelige Brandforsikrings Udskillelse fra Statsstyret. Ved en af disse Lejligheder fandt Justitsministeren sig foranlediget til at bemærke, at han ikke fra Den almindelige Brandforsikrings Interessenter havde hørt om nogen Utilfredshed, og at han maatte finde det mærkværdigt, at han skulde høre Klagerne fremsat i Rigsdagen af Dr. Winther, der – hvad denne dog vist selv maatte indrømme – stod i en særlig Stilling i denne Sag.

Ikke alene paa Rigsdagen søgte Dr. Winther at skade Den almindelige Brandforsikring til Fordel for sin egen Forening, men ved Møder og i Bladene fulgte i Aarenes Løb det ene Angreb mere heftigt end det andet. Resultaterne i Form af Tilgang til Dr. Winthers Forening blev dog ikke store i hans Formandstid, der strakte sig over 27 Aar. Paa intet Tidspunkt i denne Aarrække naaede Forsikringssummen over 12 Millioner Kr., og da Dr. Winther fratraadte i 1882, var Summen endogsaa gaaet ned til 5 Millioner Kr. I en Række Aar derefter ændredes Forholdet dog i væsentlig Grad ved større Tilgang af Medlemmer, hvilket ikke mindst skyldtes en kraftig Udnyttelse af den Splittelse i Befolkningen, som de politiske Stridigheder i disse Aar frem-

bragte. For Brandforsikringsforeningen i Thisted Amt derimod bevirkede de samme politiske Forhold, at der skete stort Frafald af Medlemmer.

Man har nu noget vanskeligt ved at forstaa, at politiske Synspunkter i saa stor Udstrækning kunde blive afgørende for, hvor Folk vilde have deres Bygninger brandforsikrede, men saadan var det altsaa dengang.

Paa Øerne havde der indtil 1873 ikke været Planer fremme om Oprettelse af nogen konkurrerende Forening, men i dette Aar begyndte Folketingsmand, Overretsprokurator C. C. Alberti at arbejde for Dannelsen af en Brandforsikringsforening for Sjælland, i Hovedtrækkene efter samme Mønster som den Wintherske Forening i Jylland. Det var særlig Bondestanden, Alberti henvendte sig til. Som et Led i Selvhævdelsen burde Bønderne efter hans Mening frigøre sig for det Fællesskab med Herremændene, som de var inde i, naar de var Medlemmer af Den almindelige Brandforsikring.

Efter Afholdelsen af en Række Møder omkring paa Sjælland stillede Alberti i Folketinget et Forslag, der i det væsentlige var en Genoplivelse af G. Winthers tidligere stillede Forslag om Begunstigelser for nye Foreninger. Folketinget nedsatte et Udvalg til Behandling af Forslaget, men der blev ikke dengang nogen Lov gennemført. Først 14 Aar senere kom Loven af 12. April 1889 om Brandforsikringer for Bygninger paa Landet, hvorved den sidste Rest af Den almindelige Brandforsikrings Fortrinsstilling faldt bort.

Vejen var nu aaben for nye Foreninger, og endnu inden Loven var en Kendsgerning, blev »Sjællands Brandforsikring for mindre Landbygninger« stiftet. Dens Vedtægt og Tarif stadfæstedes af Justitsministeriet i Henhold til Loven af 12. April 1889 kort Tid efter Lovens Vedtagelse, hvormed fulgte, at Foreningen delagtiggjordes i de i Loven omhandlede Begunstigelser. Ifølge den saaledes stadfæstede Vedtægt var Foreningens Omraade kun Sjælland. Men under 31. August 1895 stadfæstedes en Vedtægtsændring, hvorved Omraadet blev udvidet til at omfatte de danske Østifter. Samtidig med denne Ændring, der traadte i Kraft den 1. Oktober s. A., ændredes Foreningens Navn til »Østifternes Brandforsikring for mindre Landbygninger«.

Foruden den sjællandske blev de to tidligere i Jylland oprettede Foreninger anerkendte i Henhold til Loven af 12. April 1889, og der hengik nu 19 Aar, uden at der oprettedes flere nye Foreninger. Til Gengæld kom der saa i Løbet af de første 5 Aar derefter ikke mindre end 4 nye Foreninger, der erholdt Anerkendelse i Henhold til Loven: »Danske Grundejeres Brandforsikring« fra 1. April 1908, »Husmandsbrandkassen« og Dansk Forsikringselskab »Vermund« fra 1. April 1909, og Bygningsbrandforsikringen »Himmerland« fra 1. April 1913.

Den almindelige Brandforsikring saa ikke med Velvilje paa de nye For-

eninger, hvilket vel kan være forstaaeligt i Betragtning af, at deres Eksistens betød skarpere Konkurrence, og en Konkurrence, der ikke indskrænkede sig til de Forsikringsobjekter, som Nybyggeriet frembød, men i langt højere Grad tog Sigte paa Overførelse af bestaaende Forsikringer. Hos Den almindelige Brandforsikring var den store Part af Landets Bygninger forsikrede, her var altsaa et rigt Revir, og Jagten gik ogsaa lystigt.

Særlig til de 3 førstnævnte af de 4 nye Foreninger var Forholdet baade ved Starten og i flere Aar derefter stærkt tilspidset, og et Par Retssager gjorde det ikke bedre. Den første af disse Sager foranledigedes af, at en Agitator for Husmandsbrandkassen i 1908 paa et offentligt Møde i Jylland fremsatte saa fornærmelige Beskyldninger mod Den almindelige Brandforsikring, at denne ansaa det for nødvendigt at paakalde Rettens Hjælp. Der blev derfor ved Politiretten anlagt Sag mod den paagældende Agitator, og denne blev da ogsaa idømt en Bøde paa 200 Kr., hvorhos hans paaklagede Udtalelser mortificeredes. En anden Gang var det Danske Grundejeres Brandforsikring og »Vermund«, som i Fællesskab anlagde Sag mod en Repræsentant, som for Den almindelige Brandforsikring berejste Jylland for at dæmme op mod den af de nye Foreninger førte Agitation. Denne Sag, der strakte sig over flere Aar og medførte Afhøring af over 100 Vidner, gik helt til Højesteret, men ved alle tre Instanser blev Repræsentanten frifunden. Højesteretsdommen faldt i 1918.

Agitationens Bølger gik saaledes højt i disse Tider, og Skumsprøjtet var ikke altid frit for mindre tiltalende Bestanddele. Mange Forsikringer blev ført frem og tilbage mellem Selskaberne, nogle endogsaa flere Gange indenfor samme Aar, og man kan ikke sige, at Selskabernes Omdømme vandt ved denne Krig om Forsikringerne. Efterhaanden kom Selskaberne dog paa bedre Talefod med hinanden, og den Opfattelse fik Raaderum, at et fornuftigt Samarbejde var bedre for alle Parter end det uproductive Arbejde, der bestod i at kapre hinandens Forsikringer. I 1929 blev derfor sluttet en Overenskomst, der vel ikke straks, men dog i Løbet af kort Tid kom til at omfatte samtlige i Henhold til Loven af 12. April 1889 anerkendte Brandforsikringsforeninger og Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger. Som det blev angivet i Overenskomsten, var dens Formaal dels at nedbringe Administrationsudgifterne, dels at skabe Mulighed for et Samarbejde mellem Selskaberne til Fremme af en sund Udvikling af Brandforsikringen paa Landet, og for dette Formaalets Opnaaelse forpligtede Overenskomsten bl. a. Selskaberne til at undlade Agitation for Overførelse af hinandens Forsikringer og til overfor Offentligheden ikke at kritisere hinanden ved Annoncer, Bladartikler, Møder eller paa anden Maade.

Det er ret ejendommeligt at se, hvorledes flere af de konkurrerende Foreninger efterhaanden har forladt de Principper for Forsikringsbestandens Sammensætning, som de i sin Tid startede med.

I Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger var baade smaa og store Ejendomme indtegnede, men det fandt visse Folk forkasteligt. Husmænd og Gaardmænd skulde beskyttes mod de Farer, der truede dem ved at staa i samme Brandkasse som Herremænd og andre Ejere af større Bedrifter, og det kunde efter de samme Folks Mening kun gøres ved, at Husmænd og Gaardmænd gik ud af »Den almindelige« og ind i de nye Kasser. Med saadanne Argumenter startedes først »De *mindre* Landejendomsbesidderes Brandforsikring for Bygninger og andre faste Ejendele i Nørrejyland«, senere »Sjællands Brandforsikring for *mindre* Landbygninger« og sidst »Husmandsbrandkassen«.

Det maatte vel egentlig derefter forventes, naar det efter svære Anstrengelser og Udfoldelsen af store Talegaver var lykkedes at overbevise en Kreds af Besiddere af mindre Ejendomme om det absolut nødvendige for dem i at have en Brandkasse for sig selv, at man da ogsaa vilde følge denne Linie fremad i Tiden. Men Udviklingen er forløbet helt anderledes. De to førstnævnte Foreninger har taget Navneforandring og i det nye Navn kastet henholdsvis de »mindre Landejendomsbesiddere« og de »mindre Landbygninger« overbord. Naturligvis er dette dog ikke saaledes at forstaa, at de paagældende Foreninger ikke vedblivende ønsker at forsikre de mindre Ejendomme, men de medtager nu ogsaa de store. »Husmandsbrandkassen« har ikke ændret Navn, men den indtegner nu Ejendomme med blødt Tag for indtil 30.000 Kr., med blandet Tag for indtil 40.000 Kr., og med haardt Tag for indtil 50.000 Kr. Disse Grænser for Nyindtegning ligger betydeligt over Husmandsbrugenes Behov, og er en Ejendom først forsikret i Husmandsbrandkassen, skal den ikke udgaa igen senere paa Grund af højere Forsikringssum. Ydermere kan de nævnte Maksimums-Forsikringssummer ved Nyindtegning fraviges, naar det antages at være i Foreningens Interesse. Om Husmandsbrandkasse i den Forstand, at den alene er for Husmands- og lignende Forsikringer, er der saaledes ikke længere Tale.

Denne Udvikling indenfor de tre Foreninger er der fra et forsikringsmæssigt Synspunkt intet at indvende imod. Og naar Forholdet fremdrages her, er det kun for at vise, hvor langt man er kommet bort fra det Grundlag, hvorpaa Foreningerne i sin Tid stiftedes, og hvor meget man har nærmet sig den Forsikringsbestand af store og smaa Ejendomme, som altid har været Særkendet for Den almindelige Brandforsikring, og som i sin Tid blev angrebet saa stærkt af Talsmændene for de nye Foreninger.

Foruden de i Tidens Løb nydannede Foreninger, som hver for sig efter

Evne søgte at tilvende sig den størst mulige Del af Den almindelige Brandforsikrings Bestand, tilkom i Aaret 1906 Statsbrandforsikringsfonden.

Tidligere havde alle de Statsejendomme, der var beliggende i Den almindelige Brandforsikrings Virkeomraade, været forsikret her, men ved Statsbrandforsikringsfondens Oprettelse blev de overført til Fonden. Det var allerede dengang en betydelig Forsikringsmasse, der overførtes, og da Statsadministrationen i Aarenes Løb har grebet mere og mere om sig, har Følgen været, at ogsaa Statsbrandforsikringsfonden har øget sin Forsikringsbestand betydeligt ved at kræve Ejendomme, der overgik til Staten eller paa anden Maade særlig blev tilknyttet Statsadministrationen, overført til Fonden.

Med Statsbrandforsikringsfonden er der ikke Tale om Konkurrence i almindelig Forstand, idet Overførelse af Forsikringer kun sker den ene Vej, nemlig til Fonden, og for saa vidt der kan tales om Konkurrence under saadanne Forhold, er det en Konkurrence, der er mere mistrøstelig for den afgivende Part end anden Konkurrence, der dog levner en Mulighed for at gøre Gengæld.

Ved Genforeningen med Sønderjylland blev Antallet af anerkendte Bygningsbrandforsikringssselskaber paany forøget, idet der i Landsdelen før Genforeningen fandtes 5 Brandkasser for Bygninger foruden »Landesbrandkasse« i Kiel. Fra sidstnævnte Brandkasse, der havde en stor Del af Forsikringerne, ophørte Virksomheden i Sønderjylland ved Genforeningen, men de 5 andre, der særlig havde Tilknytning til den dansksindede Del af Befolkningen, fortsatte deres Virksomhed. I en længere Aarrække efter Genforeningen var Brandskadetabene i Sønderjylland – undtagen paa Als – dog meget store, og de 4 Foreninger, der virkede paa Fastlandet, kom derved ud for saa store Vanskeligheder, at de maatte ophæves. Den femte derimod havde Als som Virkefelt, og da Brandskadeforløbet her har været endog meget gunstigt, har det ikke for Alskassen været vanskeligt at holde Stillingen. Denne Forening bestaar derfor stadig i bedste Velgaaende.

Blandt Konkurrence-Besværlighederne kan endelig nævnes, at nogle ikke af Justitsministeriet anerkendte Forsikringssselskaber, overvejende Forsikrings-Aktieselskaber, har gjort mere eller mindre heldige Forsøg paa at skaffe sig en Portefeuille af Bygningsbrandforsikringer. Denne Konkurrence har dog hidtil ikke været meget omfattende og heller ikke særlig vanskelig at imødegaa, naar lige bortses fra det noget besynderlige Forhold, at de ikke anerkendte Selskaber kan binde deres Forsikringstagere for en Aarrække, hvorimod enhver, der har forsikret i et anerkendt Selskab, har Ret til med et nærmere bestemt Varsel at udtræde ved et Forsikringsaars Udløb.

Som det af ovenstaaende fremgaar, har Den almindelige Brandforsikring

for Landbygninger været ude for saa megen Konkurrence, at den til Tider har været haardt trængt deraf. Førend henimod Slutningen af Brandforsikringens første 100 Aar gav Konkurrencen sig dog ikke Udslag i en Nedgang i Antallet af indtegnede Forsikringer, og i 1892 var Antallet endnu ca. 250.000. I de følgende 25 Aar vekslede Op- og Nedgang, men der var mest af det sidste, og ved Udgangen af disse 25 Aar var Forsikringernes Antal dalet til ca. 233.000. For de sidste 25 Aar er Billedet derimod lysere. Ganske vist var der i de første 3 Aar af denne Periode endnu nogen Nedgang, til knapt 232.000 Forsikringer, men derefter kom Omslaget, og det blev meget mærkbart, idet den siden forløbne Tid har givet en Tilvækst af ca. 100.000 Forsikringer. Brandforsikringen havde draget Lære af Modgangen og rustet sig til at tage Kampen op. Og blandt de udtraadte Interessenter vendte Stemningen sig til Gunst for Den almindelige Brandforsikring, idet mange af dem vendte tilbage. Og nye fulgte med. I en Aarrække forøgedes Interessenternes Tal stærkt paa denne Maade, men efter at Konkurrence-Overenskomsten i 1929 blev indgaaet, er Tilvæksten overvejende sket ved Indtegning af nybyggede Ejendomme, hvilken Form for Tilvækst da ogsaa er at foretrække.

AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

DEN almindelige Brandforsikring for Landbygninger er ikke og har aldrig været en Forretning i dette Ords almindelige Betydning. Den er opbygget som en Forening, og som saadan benævnes den stadig i Vedtægten. Den er vel blevet en af Landets største Foreninger, men Fællesskabsfølelsen er ikke derfor gaaet tabt, og heller ikke Forstaaelsen af, at der overfor hver enkelt af de over 330.000 Interessenter, der er tilsluttet Foreningen, bør vises rimeligt Hensyn uden Anvendelse af den strengeste juridiske Maalestok. Igennem Vedtægtens Bestemmelser er Interessenterne, som det sig hør og bør, sikrede mod Forurettelse, men yderligere er det ligefrem foreskrevet, at der skal vises Hensynsfuldhed imod dem; saaledes i Bestemmelsen angaaende Behandlingen af saadanne Erstatningssager, hvis Afgørelse er henvist til Repræsentantskabets staaende Udvalg, Tilsynsraadet, og hvor det hedder: »I alle Erstatningsspørgsmaal bør Tilsynsraadet, saavidt Forsigtighed og Pligt mod Foreningen tillader det, handle efter Billighedshensyn.«

Gennem de tilbagelagte 150 Aar har Medgang og Modgang vekslet, og hvad Fremtiden kan bringe, ved ingen. Men Brandforsikringen staar nu saa rodfæstet i Befolkningen og med en saadan indre Styrke, økonomisk og paa anden Maade, at den, hvis ikke ydre Forhold griber forstyrrende ind, skulde have gode Betingelser for ogsaa i Fremtiden at være en betydningsfuld Faktor i det danske Erhvervsliv, til Betryggelse og Gavn for saavel Foreningens egne Medlemmer som hele Samfundet.

**BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI AKTIESELSKAB
F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONS - ATELIER**